

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Andra Kammaren. N:o 63.

Lördagen den 16 Maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Å föredragningslistan fanns upptaget statsutskottets ullåtande n:o 137, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löne-reglering för rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

*Angående
löne-reglering
för rikets
universitet och
karolinska
mediko-kirur-
giska insti-
tutet.*

I en till Riksdagen afåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga af Kungl. Maj:t framlagda stater för universitetet i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen:

n:o 24, i Första Kammaren, väckt af friherre *N. A. A. Trolle*, och n:o 55, i Andra Kammaren, väckt af herr *J. E. Centerwall*, i hvilka likalydande motioner hemställts, att Riksdagen måtte på ordinarie stat bevilja till upprättande af ordinarie professur i statistik vid hvarterdera af universitetet i Uppsala och Lund 6,000 kronor för hvardera professuren, däraf 4,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom tjänstgöringspenningar med rätt för blifvande innehafvare af professorerna i statistik till lönetillägg och pension, i enlighet med hvad som stadgades för de ordinarie professorerna vid universitetet samt med de närmare bestämmelser i fråga om tjänstgöring, som Kungl. Maj:t kunde finna lämpliga;

n:o 99, inom Andra Kammaren, af herr *J. E. Centerwall*, som med ändring i sin i förenämnda motion gjorda hemställan föreslagit, att Riksdagen måtte på ordinarie stat bevilja till upprättande af ordinarie professur i statistik vid hvarterdera af universitetet i Uppsala och Lund 6,000 kronor för hvardera professuren, däraf 4,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom tjänstgöringspenningar,

Angående
lönerreglering
för rikets
universitet och
karolinska
mediko-kirur-
giska insti-
tutet.
(Forts.)

eller ock det högre aflöningsbelopp, som Riksdagen med anledning af kungl. proposition kunde komma att bevilja åt öfriga ordinarie professorer vid de nämnda universiteten, med rätt för blifvande innehafvare af professurerna i statistik till lönetillägg och pension, i enlighet med hvad som stadgades för de ordinarie professorerna vid universiteten samt med de närmare bestämmelser i fråga om tjänstgöring, som Kungl. Maj:t kunde finna lämpliga;

n:o 52, inom Första Kammaren, väckt af herr *P. A. H. Cavalli*;

n:o 278, inom Andra Kammaren, väckt af herr *J. T. Larsson* i Lund;

n:o 60, i Första Kammaren, afgifven af herr *E. Trygger*;

n:o 62, i Första Kammaren, väckt af herr *K. H. Blomberg*;

n:is 115, 285 och 286, inom Andra Kammaren, väckta af herr *J. T. Larsson* i Lund:

n:is 276 och 300, inom Andra Kammaren, af friherre *C. C. Bonde* och herr *F. Berg* i Stockholm;

n:o 279, inom Andra Kammaren, af herrar *J. E. Centerwall* och *H. G. Hjärne*;

n:o 280, inom Andra Kammaren, af herr *J. J. Byström*; samt

n:is 281 och 282, inom Andra Kammaren, af herr *K. Starbäck*.

Sedan utskottets hemställan i *afd. I punkten A* föredragits, yttrade:

Herr Centerwall: Herr talman och de få närvarande af kammarens herrar ledamöter! Jag har tagit mig friheten att nu på tredje året väcka en motion angående inrättande af statistiska professorer vid båda universiteten, och jag har gifvit skäl därför. När jag första gången väckte motionen, var jag ensam. Nu har jag fått tillstyrkande af alla sådana myndigheter, som kunna höras, af en reservant från Första Kammaren inom statsutskottet, nämligen universitetskanslern; och jag kan vara ganska belåten med det. Jag förmodar, att idén om nödvändigheten af en statistisk utbildning för åtskilliga af våra ämbets- och tjänstemän har arbetat sig fram så vidt, att den mycket snart kommer att arbeta sig fram ända därhän, att regeringen kommer att framlägga en proposition i ämnet. Det är alldeles klart, att en sådan sak behöfver tid för att mogna; ty man kan ju icke begära, att alla människor a priori skola begripa, huru viktig statistiken är, ehuru nödvändigheten däraf dagligdags besannas. Under sådana förhållanden har jag icke något yrkande att göra, utan måste vara belåten, att frågan kommit så långt som den gjort, samt hoppas, att hvad som i det stycket påbörjats skall fortsättas från mäktigare håll än från mitt och min medmotionärs. Jag har intet yrkande att framställa.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Hammar-skjöld: Med anledning af herr Centerwalls yttrande vill jag allenast nämna, att inom regeringen det nog har varit fråga om, huruvida man icke skulle taga upp frågan om inrättande af professorer i

statistik; men har jag för min del utgått från den grundsatsen, att, när det nu gällde att åstadkomma en lönereglering för universiteten, detta vore en så pass stor och ömtålig fråga, att jag icke ville däri inblanda frågan om inrättande af några nya professorer. Enligt min åsikt borde man först hafva Riksdagens bifall till den nödvändiga löneregleringen; och vore det sedan tids nog att taga upp tanken på inrättandet af nya lärostolar och att pröfva i hvad mån dessa kunde vara behöfliga.

*Angående
lönereglering
för rikets
universitet och
karolinska
mediko-kirur-
giska insti-
tutet.
(Forts.)*

Hvad nu särskildt angår professorerna i statistik, så inser jag mycket väl, att de kunna vara af behovet påkallade; och jag har för min del ingenting emot att taga upp den frågan till vidare behandling inom regeringen, då jag tror, att man har goda förhoppningar om att Riksdagen skall ställa sig välvillig till frågan och att densamma sålunda snart skall vara löst.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten B.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Efter föredragning af *punkten C* lämnades ordet till

Herr Starbäck, som anförde: Herr talman, mina herrar! Om herrarna se efter på sid. 56 uti detta betänkande, så finna herrarna, att Kungl. Maj:t har föreslagit för professorerna vid karolinska institutet ett ortstillägg af 600 kronor. Detta ortstillägg skulle enligt statsutskottets förslag bortgå. I samband härmed bör omnämnas, att för professorerna i Uppsala, hvilka enligt Kungl. Maj:ts förslag äro utan ortstillägg, förmånen af boställsvåning — nämligen för dem, som komma i åtnjutande af sådan — skulle beräknas till 900 kronor. Emellertid har statsutskottet föreslagit, att, fastän detta ortstillägg icke skulle utgå, de professorer vid karolinska institutet, hvilka äro innehafvare af boställsvåning, skulle få denna förmån beräknad till 1,200 kronor, med hvilken summa således deras kontanta aflöning skulle minskas.

Jag ber nu, herr talman, att få göra den ändring i statsutskottets förslag, att uti mom. b) i den föredragna punkten insättes i stället för siffrorna 1,200 och 3,800, hvilka återfinnas på de två sista raderna i momentet, respektive siffrorna 900 och 4,100, det vill med andra ord säga, att den minskning uti den kontanta aflöningen, hvilken beror på innehafvande af boställsvåning, likställes med den minskning, som för motsvarande förmån föreslås för professorer vid Uppsala universitet. Detta är en fullkomligt klar konsekvens utaf hvad som föreslagits till följd af ortstilläggets borttagande. Det har redan i dag bifallits i Första Kammaren; och mina kamrater på afdelningen och de öfriga ledamöter af statsutskottet, med hvilka jag rådgjort, äro ense med mig om detta yrkande.

Angående
lönerreglering
för rikets
universitet och
karolinska
mediko-kirur-
giska insti-
tutet.

(Forts.)

Slutligen skall jag, i händelse af bifall till det nu framställda förslaget, tillåta mig att, då vi komma till slutsumman, föreslå motsvarande ändring af de där förekommande siffrorna.

Häruti instämde herr *Persson* i Tällberg.

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammarern utskottets hemställan med den af herr Starbäck under öfverläggningen föreslagna ändringen.

Afd. II och III.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning af *afd. IV* begärdes ordet af

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Hammar-skjöld, som yttrade: Herr talman! Statsutskottet har öfver hufvud taget visat sig synnerligen välvilligt i fråga om universiteten och i allt väsentligt tillstyrkt bifall till hvad Kungl. Maj:t har föreslagit; men i *en* punkt har statsutskottet gjort en inskränkning, som jag för min del finner beklaglig. Jag har visserligen icke något hopp att hvad jag här säger skall medföra någon ändring; men jag anser mig dock pliktig att göra ett påpekande. Det gäller *docentstipendierna*.

Det har hittills af ålder varit så, att det funnits fasta docentstipendier och rörliga docentstipendier, de fasta på 1,500 kronor och de rörliga på 1,200 kronor. Så var förhållandet ända till förlidet år, då det gjordes den provisoriska anordningen, att docentstipendierna höjdes till 2,000 kronor, lika för alla.

Efter den noggrannare pröfning, som nu skett dels af sakkunnige och dels af Kungl. Maj:t, har Kungl. Maj:t funnit sig böra föreslå, att stipendierna, förutom det att de ökas till antalet, skulle höjas till 2,500 kronor, lika för alla. Emot detta har statsutskottet gjort den invändningen, att utskottet icke kan finna, att jag framburit talande skäl, hvarför de skulle vara lika. Jag invänder däremot, att utskottet har icke heller föreburit det ringaste skäl, hvarför de skulle vara af olika storlek, och detta så mycket mindre, som man kan åberopa sig på förlidet års uttalande, då de sattes till lika belopp. Det fordras af docenterna, vare sig de ha fasta eller rörliga stipendier, alldeles samma kompetens, samma skyldighet, och de ha samma lefnadsbehof. Jag kan icke finna, att det finnes den ringaste skillnad mellan dessa båda kategorier. Nu har tillkommit det skälet, att kamrarne samstämmigt funnit sig böra upphäfva en skillnad i annat hänseende, som ägt bestånd i många år, men om hvars olämplighet alla nu synas vara eniga, nämligen att de så kallade extra ordinarie professorerna, som voro precis lika ordinarie som de andra, fått samma lön som de ordinarie. Det finnes sålunda emellan dem icke någon skillnad. Jag tycker, att

också detta kan vara ett skäl till att Riksdagen nu bort taga steget fullt ut också i afseende på docenterna, så att man icke bibehållit en skillnad, som jag icke kan finna ha något skäl för sig.

*Angående
lönerreglering
för rikets
universitet och
karolinska
mediko-kirur-
giska insti-
tutet.
(Forts.)*

Vidare anförde

Herr Starbäck: Herr talman! Det kan synas, som det låge mycken rimlighet i herr ecklesiastikministerns anförande. Men om det vore så, som han nämnde, så hade konsekvensen för honom varit att alldeles upphäfva skillnaden mellan fasta och rörliga stipendier. Så säger man, att, för att fullfölja jämförelsen mellan docenter och professorer, om man gör de extra professorerna likställda med de ordinarie och således medgifver, att hvarje professor har sitt fullkomliga berättigande, då skall man också medgifva, att hvarje docentur har sitt fullkomliga berättigande; i samma mån som en person i någon som helst specialitet företett sådana dokument på vetenskaplig förmåga och forskning, att han af vederbörande utnämnts till docent och så småningom fått docentstipendium, så skulle detta vara fast. Men jag tror icke, att herr ecklesiastikministern är med om en sådan konklusion. Hvad som gjort, att statsutskottet velat sätta en skillnad mellan fasta och rörliga stipendier, är, att de fasta docentstipendierna tillfalla sådana docenter, som under en följd af år måhända redan innehåft rörliga stipendier och därunder visat sig så arbetsamma, så begåfvade och så för vetenskaplig forskning lämpliga, att de böra öfvergå till fasta docentstipendier. Då bör väl också finnas någon skillnad mellan dessa stipendiens storlek. Det blir liksom en befordran. Och jag för min del, huru mån jag än är om universitetens intressen, kan icke finna annat, än att detta bör anses som ganska välbetänkt.

Jag ber därför att på dessa i korthet anförda skäl få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Afd. V.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Sedan *afd. VI punkten A* föredragits, yttrade

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Hammar-skjöld: Äfven i denna punkt har utskottet gjort en afprutning, nämligen i arfvodet till tjänstebiträdet hos kanslerssekreteraren och i arfvodet till vaktmästarebiträdet, då det nedsatt det förra från 1,500 kronor till 1,250 kronor och det senare från 800 kronor till 500 kronor. Jag är öfvertygad om, att det med den allmänna nöd, som finnes inom ämbetsverken, skall visa sig svårt att få ett dugligt tjänstebitråde för det arfvode, som jag föreslagit, och likaså är

Angående
löneroglering
för rikets
universitet och
karolinska
mediko-kirurgiska
institutet.
(Forts.)

jag alldeles öfvertygad, att det icke kommer att gå för sig att få en vaktmästare för 500 kronor. Det har redan visat sig ytterligt svårt att få någon, som är villig att åtaga sig uppdraget för detta arfvode, och när jag nu måste acceptera hvad statsutskottet föreslagit, så gör jag detta under det tydliga uttalandet, att det icke kan dröja länge, innan Kungl. Maj:t finner sig nödsakad att återkomma till Riksdagen och begära högre arfvode.

Vidare anförde

Herr Starbäck: Herr talman! Det kan ju nästan synas onödigt att efter det medgifvande, som kommit från statsrådsbänken, göra något särskildt yrkande. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på, att anledningen, hvarför statsutskottet här velat vara sparsamt, är, att det under samma rubrik finnes för anlåtande af sakkunniga biträden en summa af 1,900 kronor, och man har icke varit fullt på det klara med, huruvida icke en del af dessa penningar lämpligen skulle kunna användas för att aflöna tjänstebiträde åt kanslerssekreteraren. Detta är förklaringen, och jag ber att få yrka bifall till hvad statsutskottet föreslagit.

Härmed var öfverläggningen slut. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna B och C.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Afd. VII.

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning af *afd. VIII*, begärdes ordet af

Herr Starbäck, som yttrade: Herr talman! Med anledning af Andra Kammarens nyss fattade beslut skall jag be att få föreslå, att siffran i denna punkt, för så vidt den gäller anslag till karolinska institutet, måtte med tillägg af 600 kronor ändras från 64,735 kronor till 65,335 kronor.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren utskottets hemställan med den af herr Starbäck föreslagna ändringen.

Afd. IX.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Till afgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande n:o 138, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af anslag till en biologisk undersökning af sjön Tåkern.

*Angående
anslag till en
biologisk
undersökning
af sjön
Tåkern.*

I en den 24 april 1908 aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, n:o 215, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att för utförande af en biologisk undersökning af sjön Tåkern på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 9,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte, för utförande af en biologisk undersökning af sjön Tåkern, under åttonde hufvudtiteln på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 9,000 kronor.

Reservation hade afgifvits af herr *A. T. Odelberg* mot utskottets motivering.

Sedan utskottets hemställan upplästs, yttrade:

Friherre Hermelin: Herr talman, mina herrar! Då jag står en af de för detta sjösänkingsföretag intresserade ganska nära, hade det för mig varit angenämare att icke behöfva taga till ordet i denna sak. Men då jag icke har mig bekant, huruvida någon annan af kammarens ärade ledamöter har samma syn på saken som jag, tager jag mig friheten att upptaga kammarens tid med några erinringar med anledning af utskottets motivering. Jag vill då påpeka, att ett objektvt skäl är ett objektvt skäl, från hvilket håll det än kommer, och då just det förhållande jag nyss omnämnde har gjort, att jag på grund af omständigheternas makt kommit att något sätta mig in i frågan, torde detta till någon del utgöra ursäkt för, att jag uttalar mig i densamma. Utskottet börjar sitt utlåtande med att omnämna, hvad chefen för ecklesiastikdepartementet anført till statsrådsprotokollet, och strax i början af detta anförande erinrar departementschefen om den underdåniga skrifvelse, som vetenskapsakademien aflåtit om anvisande af nu ifrågavarande anslag. Akademien påpekar i sin ansökning, att det kommit till dess kändedom, att vissa strandägare omkring sjön Tåkern beslutat sätta sina planer med afseende på sjöns sänkning och torrläggning i verket och med anledning häraf kommer vetenskapsakademien i elfte timmen, kan man väl säga, och yrkar anslag för en biologisk undersökning. Men om man besinnar, att denna fråga med jämförelsevis korta mellanrum varit aktuell i 60 år, att den kräft ett arbete, som icke kan i penningar uppskattas, och i undersökningskostnader och andra direkta utgifter hundra tusentals kronor, må det icke vara någonting så häpnadsväckande, som akademien tyckes vilja göra

Angående
anslag till en
biologisk
undersökning
af sjön
Tåkern.
(Forts.)

gällande, att de, som ifrå för företaget, verkligen också tänka sätta sin plan i verket, därest densamma visar sig möjlig och utförbar. Statsutskottet säger nu, efter ett par uttalanden rörande den förlust, som landet skulle lida genom att berövas ett stycke natur af enastående typ, att det vore önskvärdt, att vetenskapsakademiens vetenskapliga undersökningar »hinna avslutas, innan det egentliga sjösänkingsarbetet påbörjas, och anser sig utskottet kunna förvänta, att Kungl. Maj:t vidtager de åtgärder, som för vinnande af ett sådant ändamål må anses erforderliga och möjliga». Ja, ligger däruti endast en förhoppning, att dessa vetenskapliga undersökningar skola bedrivas med största möjliga skyndsamhet, är däremot ingenting att invända, men skulle man, om man jämför detta uttalande med ett annat längre ned, komma till det resultat, att utskottet hyser en hemlig förhoppning om att detta undersökningsarbete skall kunna tänjas ut och upptaga något längre tid och sålunda direkt eller indirekt förhindra påbörjande af sjösänkingsarbetet, tror jag, att denna utskottets önskan är fåfång. Ty ett uppskof med arbetets påbörjande är omöjligt, redan af det skäl att synemännens utlåtande på grund af dikningslagens tydliga föreskrifter måste gå i verkställighet i den ordning, som för laga kraftägande dom är stadgad, och enligt Kungl. Maj:ts dom skall detta arbete vara påbörjadt icke alltför många månader härefter. Utskottet erinrar vidare om en petition, hvilken af en stor mängd strandägare och i sjön Tåkern på annat sätt ekonomiskt intresserade personer blifvit till Kungl. Maj:t ingifven, och af hvilken petition utskottet tagit del. I denna petition framhållas de ekonomiskt, klimatiskt och estetiskt ogynnsamma förhållanden för den kringliggande trakten, som komme att af sänkningen medföras. Hvad beträffar den stora mängden af strandägare — jag kan icke exakt erinra mig antalet, men jag vill minnas, att det är 186 eller något dylikt — måste man, om man besinnar, att undertecknarne af denna petition icke blott utgöras af personer, bosatta kring sjön Tåkerns stränder, utan äfven af personer, som bo flera mil därifrån, erkänna, att råjongen för dessa petitionärer är mycket vidt tilltagen och att antalet undertecknare icke är alltför imponerande.

Jag skall vidare be att få säga några ord beträffande de af petitionärerna framhållna synpunkter, hvilka synts utskottet vara af den vikt, att omnämmandet af dem upptager en stor del af utskottets kortfattade utlåtande. Hvad först och främst den estetiska synpunkten beträffar, är det en synpunkt, om hvilken man blott med största svårighet kan disputera. Ty här gäller, om någonsin, att tycke och smak växlar och att sympatier och antipatier fördelas på sätt, som man har svårt att värdesätta. Åsikterna beträffande den estetiska synpunkten i denna sak äro naturligtvis mycket olika. Den ene tycker, att ett vanligt sädes- eller gräsfält är minst lika vackert som en vattenyta med oräkneliga vassryggar, låt vara med ett rikt och tilltalande fågellif. Den andra tycker tvärtom. För kuriositetens skull vill jag påpeka, hvad den kände och berömde författaren Karl Jonas Ludvig Almqvist uttalar rörande

sjön Tåkern, sedan han under en rundresa i Östergötland sett densamma. Han säger på ett ställe: »Vi kommo till en sjö, som heter Tåkern, hvilken skall vara mycket grund och som man ärnar förvandla till land. Detta har jag ingenting emot, ty det var en obehaglig sjö. Kan den duga till land, skall det vara mig ganska kärt.» Jag föreställer mig, mina herrar, att det måste vara så, att i ett företag sådant som detta de estetiska och vetenskapliga skälen måste flyttas ned på ett lägre plan än de rent praktiska skälen och att på samma sätt florans och faunans företeelser, huru intressanta de än må vara, måste betraktas såsom mindre viktiga än den stora praktiska frågan. Hela vårt lands nuvarande odling, detta ord taget i bokstaflig bemärkelse, har ju gått fram ödeläggande för föregående former af natur och naturlif, ödeläggande för ett eller annat naturvetenskapligt eller estetiskt särdrag, och redan det, att en kungl. förordning om odlingslåns beviljande finnes, bekräftar, att floran och faunan härvidlag icke få säga sista ordet. Ty man kan väl ändå icke tänka sig något torrlägningsföretag, som icke verkar skadebringande på någon sorts intressant smäkryp eller högre stående varelse. Tåkern är, såsom herrarna torde hafva sig bekant, icke en sjö i egentlig mening, utan den är en s. k. träsksjö, hvilket också en hel rad af förrättningsmän och sakkunniga, som haft med denna sak att göra, hafva fulltygat. Denna sjö är på oerhörda vidder endast en eller två fot djup, och det händer ibland under torra somrar, att nära en tredjedel af dess yta är absolut torrlagd, så att man på vissa sträckor måste färdas öfver densamma icke i den traditionella ökstocken, utan på ett slags skidor, hvilka kunna hafva intresse som sportmedel, men icke tala alltför gynnsamt för detta vattendrags djuphet. Jag skall be att få läsa upp ett par ytterst kortfattade citat, som bekräfta detta påstående, Det ena är af framlidne majoren vid väg- och vattenbyggnadskåren, Zander, hvilken af Konungens befallningshafvande fick i uppdrag att afgifva förslag till sjön Tåkerns sänkning. Han uttalar i sitt ntlåtande följande ord: »Jag tror, att, hvad som kan göras, bör göras snart, innan genom den alltjämt pågående slamafsättningen sjöns botten höjt sig ännu mera och det samtidigt därmed tidtals stigande vattnet hunnit fullborda sitt redan påbörjade verk att så småningom åter eröfra och fördärfva en stor del af den mark, som genom föregående sjösänkning blifvit det frånvunnen.» En annan auktoritet, framlidne professor J. Arrhenius, yttrar i ett föredrag å landbruksakademien här i Stockholm följande ord: »Egentlig tappning af sjöar borde icke ifrågasättas annat än å mycket grunda och träskartade vattensamlingar, hvilka höst och vår kunna vara betäckta af betydande vattenmassor, men under den varma årstiden bilda, hvad man kallar träsk, d. v. s. grunda, sparsamt vattensjuka marker, som i detta tillstånd äro till föga gagn, men däremot i sanitärt hänseende ganska skadliga. En sådan träsksjö är i Östergötland Tåkern, som år för år, liksom träsksjöar i allmänhet, mer och mer igenvallas. Att tappa sådana sjöar blir i alla hänseenden en vinst för jordägarne och för hela den omkringliggande trakten.»

*Angående
anslag till en
biologisk
undersökning
af sjön
Tåkern.
(Forts.)*

Angående
anslag till en
biologisk
undersökning
af sjön
Tåkern.
(Forts.)

För öfrigt skall jag be att få påpeka för herrarna, att den ledsamma omständigheten, att genom en sådan fullständig torrläggning af sjön Tåkern det rika fågellifvet skulle till större eller mindre del utrotas, icke beror på de sänkingsvilliga. De sänkingsvilliga ha under långa tider ansträngt sig att få till stånd en partiell sänkning, men detta har af myndigheterna förvägrats, helt säkert på tungt vägande skäl, och det har förelagts de sänkingsvilliga att komma fram med ett förslag till fullständig sänkning. År 1874 framlades sålunda två alternativa förslag till partiell sänkning och år 1879 ett förslag till partiell sänkning, de två första utarbetade af ingenjör Hammarskjöld och det sista af dåvarande löjtnanten i väg- och vattenbyggnadskåren Hammarström. Det var först senare, år 1880, som dåvarande majoren i väg- och vattenbyggnadskåren Zander fick i uppdrag att med biträde af geologen doktor A. Blomberg och provinsialläkaren doktor C. F. Almgren utarbete ett förslag till fullständig sänkning. År 1883 framkom detta major Zanders förslag, innehållande ett kraftigt förordande af sänkningen, nota bene om den fick, som han föreslog, bli fullständig. Som herrarna således se, är denna tanke på fullständig sänkning icke någon kabal eller intrig af de sänkingsvilliga, utan är ett från myndigheterna framkommet och från högsta ort stadfästadt uppslag. I annat fall skulle ju med en partiell sänkning ett stort utrymme ännu kunna disponeras både för svanar och andungar, för fiskar och äfven för de graciösa varelser, som man i dagligt tal kallar hästiglar och vattenskalbaggar.

Mot petitionärernas erinran om de klimatiska förhållandena skall jag be att få säga några ord. Som herrarna veta, tar man ofta, då det gäller att arbeta fram en trög opinion, full af hetsighet, sin tillflykt till mer eller mindre mystiska eller legendariska uppgifter, som skola pigga upp allmänheten. Så har man äfven gått till väga härvidlag, i det man hotat med hälsovådliga följder af en sådan sänkning. Jag skall icke trötta med några flera citat, utan vill endast erinra, att provinsialläkaren doktor Almgren i sitt utlåtande till Konungens befallningshafvande intager en fullständigt motsatt ståndpunkt och förklarar, att en sänkning, utförd enligt major Zanders förslag, skulle i hygieniskt hänseende medföra endast gynnsamma följder för orten.

Och hvad slutligen beträffar de ekonomiskt ogynnsamma förhållanden, hvarom petitionärerna tala, så är det ju visserligen en sanning, att en mängd sjösänkingsföretag slutat ekonomiskt förlustbringande, ja, i många fall olycksbringande, och man har därvidlag icke heller i detta fall någon *absolut* säkerhet för en lyckligare utgång. Men det torde väl ändock tala till förmån för företaget, att jordförbättringsvärdet uppskattas till nära halfannan million kronor, medan sänkingskostnaderna stanna vid omkring 6 à 700,000 kronor, och vidare, att, enligt kommissionslandtmätare Carléns ytterst omsorgsfulla graderingsarbete, af de cirka 8,000 tunnland jord, som äro afsedda att vinnas, endast 754 tunnland betecknas såsom af sämre beskaffenhet, ehuru på detta slags jord, den s. k. gallstranden,

enligt hvad erfarenheten visar, utomordentligt vacker skog kan uppodlas, medan däremot den bättre, för att icke säga den utomordentligt bördiga och fruktbara jord, som skulle kunna vinnas, går upp till 7,766 tunnland, hvartill kommer ungefär 1,600 tunnland redan genom föregående sänkning vunnen mark, hvilken genom en ytterligare sänkning skulle förbättras. Det är således icke så, som en populär version velat gifva vid handen, att blott en ringa del af den vunna marken skulle vara förstklassig, medan den största delen skulle vara sämre. Det är alldeles tvärtom så, att den öfvervägande delen af nyvunnen mark skulle vara af yppersta beskaffenhet.

Jag ber vidare att få påpeka, att den mycket omtalade förlust, som för fisket skulle blifva en följd af ett sådant sjösänkingsföretag, enligt fiskerikonsulenten doktor Ekmans officiella förklaring belöper sig till en sådan bagatellsumma som en nettoförlust på ungefär 5,000 kronor om året.

Dessa invändningar, hvilka petitionärerna här kommit fram med, ha, mina herrar, dykt upp tid efter annan under årtionden, och de ha af myndigheter, som på sitt ansvar haft saken om hand, om och om igen vederlagts. Denna sjösänkingsfråga har under långliga tider genomgått en oafbruten skärseld hos många af vårt lands myndigheter och sakkunniga, och man skulle nästan kunna vederstå det påståendet, att kanske i hela världen eller åtminstone i vårt land icke något sjösänkingsföretag varit föremål för en närmelsevis så fullständig och grundlig förberedelse och undersökning som just detta. När nu trots allt detta, trots alla dessa intyg från myndigheter och sakkunniga, hvilka divergera med petitionärernas, dessa komma fram med det i den mest kategoriska form framställda påståendet, att en sänkning skall medföra i dessa afseenden ogynnsamma verkningar, då må man väl häpna öfver en sådan tvärsäkerhet. Ja, det är en principfasthet, som man skulle kunna skänka sin beundran, därest den icke alltför mycket påminde om den ståndaktige tennsoldatens.

Nu anhålla dessa petitionärer, att Kungl. Maj:t i strid mot sig själf, i strid mot sin egen kungörelse om villkoren för beviljande af odlingslån, skall i detta särskilda fall suspendera sina egna bestämmelser. Jag skall icke tillåta mig att på något sätt föregripa Kungl. Maj:ts slutliga uttalande i frågan, men jag tror, att Kungl. Maj:t med lätthet både har funnit och kommer att finna sin väg ut ur vida vanskligare situationer än den, hvori Kungl. Maj:t kommer att försättas, när Kungl. Maj:t omsider en gång skall gifva sitt slutord i denna fråga.

Dessa petitionärernas uttalanden ha nu eget nog till den grad bedårat statsutskottet, att det också är färdigt att i slutorden i motiveringen yrka på, att i strid mot lagar och förordningar rörande denna sak de sänkingsvilliga skola underkastas än större obestämd tidsutdräkt och än större förluster. Statsutskottet slutar med att, jag vill visst icke säga uppsåtligen, men åtminstone uppsåtligen, gifva denna eventuella blifvande undersökningskommitté från vetenskapsakademien en vink om en arbetsmetod, som med en term, lånad

*Angående
anslag till en
biologisk
undersökning
af sjön
Tåkern.
(Forts.)*

Angående
anslag till en
biologisk
undersökning
af sjön
Tåkern.
(Forts.)

från den moderna arbetarrörelsen, skulle kunna kallas 'sabotage' eller utförande af ett undermåligt och alltför uttänjdt arbete.

Herr talman! Med anledning af de synpunkter, jag i denna fråga sålunda tillåtit mig framställa och hvartill åtskilligt annat skulle vara att tillägga, därest jag icke fruktade att alltför mycket upptaga kammarens tid, skall jag taga mig friheten att framställa det yrkande, att kammaren måtte med ogillande af motiveringen bifalla utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Wawrinsky* i Saltsjöbaden, *Redelius* och *Vahlquist*.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag har begärt ordet hufvudsakligen för att bli i tillfälle att inför kammaren lägga ett godt ord för de många vackra fåglarna i sjön Tåkern. Det är kanske icke fullt tillåtet för en person i min ställning att se denna sak vare sig från estetisk eller ideell synpunkt. Men jag rår icke för, att det gifves vissa tillfällen, då jag befinner mig i en sådan dilemma, att jag icke kan se tingen ensamt från den materiella sidan. Jag vill nu icke framhålla allt hvad som ur ideell synpunkt blifvit omnämndt af vetenskapsakademien, men att alldeles förbise hvad akademien har uttalat rörande Tåkerns fågelvärld m. m. lär väl ändock icke gå för sig. Bland alla de för sin säregna natur kända platserna i vårt land finnes det icke någon, som kan uppvisa ett så rikt fågellif som det, som existerar i Tåkern.

Jag tänker visst icke på, att man för framtiden skall kunna skydda hela detta fågellif. Fåglarna i sjön Tåkern måste naturligtvis vika för torrläggningen af sjön och odlingen af den gamla sjöbottnen. Men innan detta sker, är det väl ändå icke för mycket, om en vetenskaplig undersökning göres angående detta fågellif och växtligheten i sjön.

Nu har utskottet, som tillstyrkt Kungl. Maj:ts framställning om ett anslag af 9,000 kronor för verkställande af en sådan undersökning, äfven fått sin tanke fäst på att, om det skall vara någon nytta med detta anslag och den undersökning, för hvilken det begäres, affdikningen af sjön icke bör ske så tidigt, att det ej blir tillräcklig tid att verkställa undersökningen.

Den föregående ärade talaren har visserligen yrkat bifall till utskottets hemställan, men med ogillande af dess motivering. Med afseende härå ber jag att få erinra därom, att, om kammaren bifaller utskottets hemställan, men i anslutning till den föregående talarens yrkande ogillar dess motivering, det kan hända, att under ett sådant beslut skulle ligga den möjligheten, att det ändamål, för hvilket man här begär ett anslag, är förfeladt. Kungl. Maj:ts ändamål är att få den vetenskapliga undersökningen till stånd och tillräcklig tid att utföra densamma. Men utskottet framhåller, att, om så skall kunna ske, det är nödvändigt, att Kungl. Maj:t icke motarbetar sig själf genom att lämna ett odlingslån till sjöns sänk-

ning under sådana villkor, att den blir verkställd, innan undersökningen hunnit ordentligt utföras.

Jag skall icke ingå i närmare bemötande af större eller mindre del af hvad den föregående talaren anför, ehuru väl jag tror, att jag på goda skäl kunde göra det. Endast så mycket ber jag att få tillägga — och med detta vill jag sluta — att jag för min del anser, att det minsta, som man i detta fall kan göra, är att lämna till våra efterkommande kunskapen om det djur- och växtlif, som en gång i tiden har funnits i sjön Tåkern.

På denna grund, herr talman, ber jag att få yrka bifall icke allenast till utskottets hemställan, utan äfven till dess motivering.

I detta anförande instämde herrar *Branting, Rune, Palme, Larsson* i Lund, *Zetterstrand, Lindberg, Widen, Beckman* i Linköping, *Söderbergh* i Karlshamn, *Svallingson, Bosson, Thorsson, Johansson* i Jönköping, *Kjellberg, Berg* i Stockholm och *Nyda*!

Herr *Henricson*: Med instämmande i hvad den föregående talaren nyss yttrade, skall jag be att få tillägga, att jag fullkomligt delar den mening, som af strandägare kring sjön Tåkern blifvit framförd till Hans Majestät Konungen och däri betonas, att förhållandena skulle i ekonomiskt, klimatiskt och estetiskt afseende blifva ogynnsamma, om denna sjö skulle sänkas. Jag tror mig också på samma gång kunna uttala, att det numera, enligt hvad som blifvit mig meddeladt, icke finnes mer än en enda strandägare, som är intresserad af sjöns sänkning.

Då synes det mig vara allt skäl att bifalla den framställning, som utskottet har gjort, ty därigenom kommer väl ändå sänkingsfrågan att uppskjutas ett eller annat år, och då tror jag, att vederbörande kunna hinna ta sig en funderare på, huruvida sänkningen kan vara lycklig eller icke. För min del tror jag, att det skulle vara en olycka, om sjön sänktes, det får jag säga.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr *Starbäck*: Ja, herr talman, jag skulle ju hafva kunnat inskränka mig till att här stillatigande ähöra diskussionen, desto mer som den till min stora glädje har gått i samma riktning som statsutskottets betänkande, och särskildt skulle jag hafva kunnat instämma i det yttrande, som afgafs af herr vice talmannen.

Men det är mig alldeles omöjligt att lämna utan bemötande ett par af de yttranden, som den förste talaren här fällde. Då han i alla fall började sitt anförande med att han liksom talade i egen sak, förefaller det mig högst märkvärdigt, ehuru det måhända är en egenskap, säregen för talaren, att han yttrade sig på det sätt, som han gjorde. Ja, jag skulle vilja påstå, att hans anförande var prägladt af fullkomlig brist på förståelse för natur och naturlif, såsom särskildt framgick af hans yttrande om sjön Tåkerns djurvärld; och då han talade om de graciösa varelser, som kallas häst-iglar och skalbaggar, kunde jag, som är naturvän, ej underlåta den

*Angående
anslag till en
biologisk
undersökning
af sjön
Tåkern.
(Forts.)*

Angående
anslag till en
biologisk
undersökning
af sjön
Tåkern.
(Forts.)

reflexionen, att dessa varelser äro vida graciösare än de grodor, hvilka af talaren själf fabricerades. Och den tvärsäkerhet, med hvilken den högt ärade friherren uppträdde, låt vara att kammaren känner igen den, synes mig dock drifven till en spets, som jag här måste bemöta, då han tillät sig det påståendet, att statsutskottet skulle hafva uppmuntrat vetenskapsakademien att fullfölja sina undersökningar på ett sådant sätt, att det icke motsvarade de fordringar, hvilka Riksdagen, icke minst efter det densamma bifallit Kungl. Maj:ts proposition och statsutskottets hemställan om löneförhöjning för universitetens professorer, har rätt att ställa på den vetenskapliga forskningen. Det är dock, herr talman, väl starkt att om vetenskaplig undersökning använda ett sådant uttryck som 'sabotage'.

Jag ber, herr talman, att, utan att vidare ingå på den föreliggande frågan, dock slutligen få fästa uppmärksamheten på, att det måhända icke vore olämpligt, att i sammanhang med undersökningar angående vattensänkingsföretag i vårt land utredning äfven skedde rörande den ekonomiska förlust, som kan drabba vissa personer genom sänkingsföretaget, och att undersökningen icke endast afsåge den ekonomiska vinsten för vissa strandägare.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Starbäck förenade sig herr *Rydén*.

Friherre Hermelin: Herr talman! Jag skall endast med ett par ord be att få bemöta den siste ärade talaren.

Jag tror, att den ärade representanten på gälfbenken hade bättre använt de ögonblick, då han uppehöll kammaren, om han kunnat påvisa, att jag på något sätt frångått det program, jag ursprungligen uppgjort för mig, då jag förra gången började tala, nämligen att framhålla enbart objektiva grunder, och om han velat uppträda mot *de objektiva grunder, som jag här med stöd af citat från sakkunnige och fackmän tillät mig anföra.*

Jag skall för öfrigt be att få för kammaren läsa upp den mening i utskottets utlåtande, på hvilken jag särskildt syftade, och be kammaren själf afgöra, huruvida icke det påståendet ligger nära till hands, att här ligger en åtminstone förstucken förhoppning om att dessa vetenskapliga undersökningar icke skola pågå alltför brådörtadt.

»Då sålunda», säger utskottet, »meningarna om lämpligheten af det beslutade vattenafledningsföretaget äro synnerligen delade, torde åtminstone ett uppskof med dess utförande under den tid, som erfordras för att de vetenskapliga undersökningarna må med erforderlig fullständighet kunna slutföras icke kunna betraktas annat än som en på billighet grundad åtgärd.»

Slutligen skall jag endast be att gentemot herr Henricson få påpeka, att, vare sig det är en eller hundra personer, som för närvarande äro intresserade för sjösänkingsföretaget, den eller de sänkingsvilliga stå på den punkt, där de nu stå, med stöd af gällande lag, och de hafva nått den befogenhet, de nu hafva att fullfölja

företaget, med den rätt, som gäller i detta fall liksom i så många andra, med majoritetens rätt, ehuru majoriteten i detta fall beräknas i tunnland af genom eventuell sänkning nyvunnen mark.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag ber endast att få säga, att den erinran, som friherre Hermelin nu senast gjorde mot utskottets motivering, anser jag vara föga träffande. Hvad han citerade, innehåller ju, om man läser rätt, icke något annat, än att utskottet förutsätter, att tid skall beredas till att det här begärda anslaget får användas för sitt ändamål. Det vore ju alldeles meningslöst att bevilja dessa 9,000 kronor, om det icke gifves tillräcklig tid för utförandet af de ifrågavarande vetenskapliga undersökningarna. Något annat har utskottet icke sagt vare sig på det ena eller på det andra stället af sin motivering och således icke heller i de af friherre Hermelin nu särskildt citerade orden. Utskottet framhåller endast, att utskottet förutsätter, att, när det tillstyrker Riksdagen att bevilja dessa 9,000 kronor, de må få fullt utnyttjas för sitt afsedda ändamål; hvilket icke blefve förhållandet, därest ej tillräcklig tid lämnades för den vetenskapliga undersökningens förande till slut.

Herr Persson i Stallerhult: Inom utskottet yppades, då denna fråga där behandlades, olika meningar, huruvida man skulle tillstyrka anslaget och huru motiveringen skulle affattas. En ledamot af utskottet reserverade sig mot viss del af motiveringen, och jag var ense med honom däri, att man åtminstone icke borde godkänna utskottets motivering. Detta djärfves jag uttala äfven här, utan att jag dock skall göra något yrkande.

Jag vill visst icke underskatta den vetenskapliga betydelsen af den undersökning, hvartill anslag här begäres, men herrarna måste väl i alla fall medgifva, att statsutskottet här gifvit sig in på en fråga, som egentligen icke hör hit, nämligen den s. k. sänkningsfrågan och beviljandet af ett odlingslån, hvilket sökts af vissa intressenter. Hvarför Riksdagen skall lägga sig i denna fråga, kan jag för min del icke begripa. Det hade väl varit nog, att man tillstyrkt anslaget och så låtit motiveringen sluta i midten af utskottets uttalande, såsom herr Odelberg ansett. Utskottet säger i senare delen af utlåtandet:

»Utskottet anser sig icke böra underlåta omnämna, att utskottet funnit ett särskildt stöd för sin åsikt, att sänkningsarbetena icke böra få ställa sig hindrande i vägen för de vetenskapliga undersökningarna, i den omständigheten, att en stor mängd strandägare samt i sjön Tåkern på annat sätt ekonomiskt intresserade personer, i en till Kungl. Maj:t ingifven framställning, af hvilken utskottet tagit del — under framhållande af de ekonomiskt, klimatiskt och estetiskt ogynnsamma förhållanden för den kringliggande trakten, som komte att af sänkningen medföras — anhållit, att Kungl. Maj:t icke måtte bevilja intressenterna i företaget det i statsrådsprotokollet omförmälda odlingslån å 600,000 kronor.»

*Angående
anslag till en
biologisk
undersökning
af sjön
Tåkern.
(Forts.)*

Angående
anslag till en
biologisk
undersökning
af sjön
Tåkern
(Forts.)

Så fortsätter utskottet att uttala sig angående samma fråga samt slutar med att tillstyrka anslaget. Denna fråga hör ju egentligen icke till själfva saken.

Nu säges från Östergötland: Ja, det är ju så många, som egentligen icke vilja, att denna sjö skall urtappas; det är endast några få eller t. o. m. kanske endast en person, som önskar det. Ja, låt vara, att så förhåller sig, så har ju företaget stöd i en lag, som Riksdagen godkänt och sanktionerat. Är det då rätt, att Riksdagen kommer och säger, att lagen icke skall efterleivas, samt i motiveeringen skrifer, att vederbörande icke skola få tillgodonjuta sina rättigheter enligt den lag, som Riksdagen godkänt. Är det så, att denna lag icke är bra, utan bör ändras, ja, då skall väl Riksdagen, som sitter här och ändrar gamla lagar samt föreslår nya, se till, att lagen blir bättre, så att det, som Riksdagen här ogillar, icke må kunna ske. Men härom är nu icke fråga, utan det föreslås, att Riksdagen i ett visst fall skall uppmana Kungl. Maj:t att se till, att lagen icke får tillämpas.

För min del har jag velat understödja reservanten och uttalar detta, oakadt den meningen, att hela motiveeringen skall tagas med, är stödd af så många.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Man kan naturligtvis tvista om, huru mycket statsutskottet bör taga in i sin motiveering. Men icke anser jag, att det kan vara lämpligt att klandra statsutskottet, därför att utskottet refererar hvad som förekommer i ett ärende. Genom ett sådant refererande tror jag, att det sakliga beömandet endast kan vinna.

Nu vill jag säga till herr Carl Persson, som vill hafva hört motiveeringen, att, äfven om man biträder hvad utskottet här sagt och sålunda uttalar, att man önskar, att sjösänkningen ej fullbordas, förrän undersökningen verkställts, man därigenom alls icke utesluter tillämpningen af 1879 års lag. Det är ingenting, som då hindrar, att sjösänkingsföretaget när som helst börjar, om det icke utföres på sådant sätt, att ändamålet med det anslag, som här föreslås, ej kan vinnas. Jag tror, att det är statsutskottets både skyldighet och rättighet att söka omgärda hvarje anslag med de garantier, som äro ägnade att trygga anslaget ändamål samt dess begagnande på bästa sätt.

Jag tror sålunda icke, att statsutskottet här gjort sig skyldigt till något missgrepp, och allra minst tror jag, att friherre Hermelin haft anledning säga, att petitionärernas förslag bedårat utskottet. Vi hafva icke yttrat oss till förmån för vare sig friherre Hermelin eller petitionärerna, utan endast refererat. Däremot har utskottet uttalat såsom sin bestämda önskan, att arbetet måtte utföras på sådant sätt, att den vetenskapliga undersökningen må vinna sitt mål.

Det är endast detta, jag velat säga, och det är, herr talman, därför, som jag yrkar bifall såväl till utskottets hemställan som till motiveeringen.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen gaf nu propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till berörda hemställan, men med ogillande af utskottets motivering; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid af friherre Hermelin, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i statsutskottets förevarande utlåtande n:o 138, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med ogillande af utskottets motivering.

Voteringen utvisade 111 ja mot 75 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 3.

Härefter föredrogos hvar för sig statsutskottets utlåtanden: n:o 139, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till uppförande af nya byggnader för folkskoleseminariet i Växjö;

n:o 140, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra militiebostället Stora Görslöf n:is 12 och 13 med underlydande i Malmöhus län;

n:o 141, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra mönsterskrifvarbostället Glabo n:o 1 med Lilla Saltvik n:is 3 och 5 i Kalmar län hörande områden;

n:o 142, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till kungsladugården Skälby i Kalmar län hörande områden;

n:o 143, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället Sjögården n:o 1 jämte Sjögården n:o 2 i Älfsborgs län hörande lägenhet;

n:o 144, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtta lägenheter från förra skvadronschefsbostället Sallerup n:is 1, 6 och 7 i Malmöhus län; samt

n:o 145, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med anledning af framställning från magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa af bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 4.

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.*

Därnäst i ordningen fanns å föredragningslistan upptaget sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 15, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska, dels ock fem med föranledande af propositionen väckta motioner.

Genom proposition, n:o 54, af den 21 februari 1908 hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för nämnda dag, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska:

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Hvarje landt- och hvarje stadskommun skall hafva anställd barnmorska med fast aflöning. Inom kommun, som är af större vidd eller har större folkmängd, skola två eller flera fast aflönade barnmorskor finnas anställda.

Smärre kommuner, som angränsa hvarandra, äga, efter pröfning af Konungens befallningshafvande och sedan vederbörande förste provinsialläkare i ärendet hörts, förena sig om anställande af gemensam barnmorska. De vare ock därtill skyldiga, såvidt Konungens befallningshafvande, på framställning af förste provinsialläkare, därom förordnar.

Mindre kommun må jämväl, efter Konungens befallningshafvandes i förenämnda ordning lämnade medgifvande, träffa aftal med angränsande större kommun om rätt att betjäna sig af den större kommunens barnmorska.

Därest Konungens befallningshafvande, efter förste provinsialläkares hörande, lämnar tillstånd, må stad så ock intill densamma gränsande mindre landtkommun i stället för att anställa barnmorskor med fast aflöning träffa aftal med tillräckligt antal af i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning af kommunen för hvarje förrättning betjäna dess fattiga.

2 §.

I fråga om sättet för barnmorskas utseende äger hvarje kommun besluta.

Äro två eller flera kommuner förenade till ett barnmorske-distrikt och enas dessa icke i valet af barnmorska, äger Konungens befallningshafvande, efter förste provinsialläkares hörande, utse den af de valda, som därtill finnes lämpligast.

3 §.

Barnmorska, som är i kommuns tjänst fast anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst trehundra kronor samt därjämte förses med

tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför med minst etthundra kronor.

Där särskilda omständigheter sådant påkalla, äge Konungens befallningshafvande, på ansökan af kommun och efter förste provinsialläkares hörande, medgifva, att aflöningen må utgå med skäligt lägre belopp.

Aflöningen bestämmes af vederbörande kommun och skall utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan vara föreskrifven.

Kunna kommuner, som äro förenade till ett barnmorskedistrikt, icke träffa öfverenskommelse om aflöningen, skall frågan afgöras af Konungens befallningshafvande.

4 §.

Huru utöfver den fasta aflöningen ersättning må till barnmorska utgå för hvarje förrättning, därom finnes särskildt stadgadt.

5 §.

Hvad i denna lag sägs om förste provinsialläkare gäller i Stockholm och Göteborg om dessa städers förste stadsläkare samt i Malmö om stadsläkaren.

I sammanhang med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft fem särskilda, inom Andra Kammaren väckta motioner, nämligen n:o 249 af herr *K. E. O. Kjellberg m. fl.*, n:o 250 af herrar *J. J. Byström* och *G. Thavenius*, n:o 259 af herr *L. J. Jansson* i Djursätra *m. fl.*, n:o 326 af herr *D. Persson* i Tällberg samt n:o 327 af herr *E. Hammarlund*.

I motionen n:o 249 hade föreslagits,

att Riksdagen ville besluta, att § 3 i Kungl. Maj:ts förslag till lag angående kommuns skyldighet att anställa barnmorska måtte få följande förändrade lydelse:

Barnmorska, som är i kommuns tjänst fast anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst *fyrhundra* kronor samt därjämte förses med tjänlig bostad — — — ett hundra kronor.

Aflöningen bestämmes — — — — varda föreskrifven.

Kunna kommuner — — — — Konungens befallningshafvande; samt

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, i hvad mån bidrag af statsmedel skulle kunna beviljas kommun för aflöning af fast anställd barnmorska, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Herrar *J. J. Byström* och *G. Thavenius* hade i sin motion, n:o 250, yrkat, att första delen af § 3 i Kungl. Maj:ts förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska skulle få följande lydelse:

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

Barnmorska, som är i kommuns tjänst fast anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst fyrahundra kronor samt därjämte förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför med minst etthundra kronor.

Vidare hade i motionen n:o 259 hemställts, att 1 § andra stycket måtte erhålla följande lydelse:

Smärre kommuner, som angränsa hvarandra, äga, efter pröfning af Konungens befallningshafvande och sedan Konungens befallningshafvande och sedan vederbörande förste provinsialläkare i ärendet hörts, förena sig om anställande af gemensam barnmorska. De vare ock därtill skyldiga, såvidt Konungens befallningshafvande, på framställning af förste provinsialläkare, därom förordnar. Smärre kommuner, som angränsa hvarandra och hvilkas sammanlagda folkmängd ej öfverstiger 4,000 personer, äga utan Konungens befallningshafvandes pröfning och utan förste provinsialläkares hörande förena sig om gemensam barnmorska.

Herr *D. Persson* i Tällberg hade i sin motion föreslagit, att 4 § i lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska måtte gifvas den lydelsen, att det borde tillkomma vederbörande kommun och icke Konungens befallningshafvande att bestämma den taxa, efter hvilken ersättning utöfver den fasta aflöningen skulle utgå till barnmorska.

Slutligen hade herr *E. Hammarlund* yrkat, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i § 1, att Konungens befallningshafvande måtte inrymmas befogenhet att på framställning antingen af förste provinsialläkare och efter vederbörande kommuners hörande eller af kommun och efter öfriga vederbörande kommuners samt förste provinsialläkares hörande förordna, att angränsande kommuner skulle förena sig om anställande af gemensam barnmorska äfvensom att kommun af mindre ytvidd skulle äga rätt att betjäna sig af angränsande större kommuns barnmorska.

Utskottet hemställde,

1:o) att Riksdagen måtte, i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition samt herrar L. J. Janssons i Djursåtra m. fl., D. Perssons i Tällberg och Hammarlunds förevarande motioner samt med afslag å de af herrar J. J. Byström och G. Thavenius samt herr K. E. O. Kjellberg m. fl. i ämnet väckta motioner, sistnämnda motion i hvad den afsåge ändringar uti föreliggande lagförslag, för sin del antaga ett vid utlåtandet fogadt förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska; samt

2:o) att herr K. E. O. Kjellbergs m. fl. motion, i hvad den afsåge hemställan om skrifvelse i ämnet till Kungl. Maj:t, ej måtte af Riksdagen bifallas.

Punkten 1:o).

På förslag af herr talmannen beslöt kammaren, att det i denna punkt upptagna lagförslaget skulle paragrafvis föredragas.

För 1 § hade utskottet föreslagit följande lydelse:

1 §.

Hvarje landt- och hvarje stadskommun skall hafva anställd barnmorska med fast aflöning. Inom kommun, som är af större vidd eller har större folkmängd, skola två eller flera fast aflönade barnmorskor finnas anställda.

Smärre kommuner, som angränsa hvarandra, äga, efter pröfning af Konungens befallningshafvande och sedan vederbörande förste provinsialläkare i ärendet hörts, förena sig om anställande af gemensam barnmorska; dock att sådan föregående pröfning ej erfordras, därest kommunerna hafva mindre ytvidd och deras sammanlagda folkmängd ej öfverstiger 2,500 invånare.

Mindre kommun må jämväl, efter Konungens befallningshafvandes i förenämnda ordning lämnade medgifvande, träffa aftal med angränsande större kommun om rätt att betjäna sig af den större kommunens barnmorska.

Önskar kommun förena sig med en eller flera andra kommuner om anställande af gemensam barnmorska eller vill mindre kommun träffa aftal med angränsande större kommun om rätt att betjäna sig af den större kommunens barnmorska, men kan öfverenskomelse ej träffas, äge Konungens befallningshafvande, på därom af kommunen gjord framställning samt efter öfriga vederbörande kommuners och förste provinsialläkares hörande, i ämnet träffa afgörande.

Därest Konungens befallningshafvande, efter förste provinsialläkares hörande, lämnar tillstånd, må stad så ock intill densamma gränsande mindre landtkommun i stället för att anställa barnmorskor med fast aflöning träffa aftal med tillräckligt antal af i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning af kommunen för hvarje förrättning betjäna dess fattiga.

Paragrafen föredrogs, hvarefter ordet lämnades till:

Herr Thavenius, som anförde: Herr talman! Vårt lands barnmorskor intaga ett viktigt rum i den allmänna sjukvårdens tjänst genom det oumbärliga arbete, de utföra; och stora kraf ställas också på dem. Många mödrars och barns lif hänga på deras duglighet, plikttröhet och samvetsgrannhet. Då man betänker, att de ofta nog äro de enda representanterna för hälsovården, som de fattiga hemmen komma i beröring med, så måste man anse deras yrke vara af den största betydelse för samhället.

För att nu barnmorskekåren skall kunna rekryteras med dugliga och insiktsfulla medlemmar och fylla de fordringar, allmänheten har

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Angående
kommuns
skylldighet att
anställa
barnmorsko.
(Forts.)

rätt att ställa på den. måste den ock tillförsäkras en något så när bekymmerfri tillvaro. Man kan icke säga, att så blir förhållandet, om regeringens och utskottets förslag skulle af Riksdagen antagas. 300 kronors lön plus det, som hon förtjänar på sin praktik, som i genomsnitt beräknas till högst 100 kronor — en vanlig jungfrulön går till minst denna summa. En månatlig inkomst sålunda af 33 kronor skulle alltså räcka till att i dessa dyra tider förse henne med mat, kläder, ljus och tvätt, men dessutom till anskaffande af nödiga instrument, läkemedel, förbandsartiklar och antiseptiska vätskor — de senare utensilierna får hon ofta lämna hos fattiga barnaföderskor utan någon ersättning. Och härtill komma skatt och pensionsafgift, och ofta nog har hon äfven att amortera af studieskulder. Vidare måste man betänka, att hennes yrke förbjuder henne att skaffa sig biförtjänster. Instruktionen ålägger henne att vid hvarje förrättning vara iklädd rena tvättkläder. Hon måste vara försedd med flera ombyten sådana, och de måste mellan hvarje förrättning tvättas. Men det är henne förbjudet att själf utföra denna husliga syssla, liksom att rengöra bostaden och utföra annat gröfre arbete, emedan hon därigenom skulle fördärfva sina händer, som lätt kunde sönderspricka och alltså bli svåra att befria från smittoförande ämnen. Allt detta extra, som jag nu vidrört, tager en icke så liten del af hennes inkomst. Kan man då säga, att den af regeringen och utskottet föreslagna lönen kan komma under rubriken: »nödtorftig bärgning»? Jag lämnar åt kammarens ledamöter att reflektera öfver den saken.

Vi kunna ju lätt förstå, att det varit ömhet om de små, mindre bärkraftiga kommunerna, som för regeringen och utskottet vid förslagens afgifvande fått vara det bestämmande. Och det är ju tacknämligt. Men man kan väl å andra sidan icke låta en hel kår af öfver 2,000 medlemmar lida under ekonomiskt betryck, därför att det finns några kommuner, som hafva svårt att bära denna utgift. Vi hafva påpekat i vår motion, att det bör tagas i allvarligt öfvervägande, huruvida ej någon del af barnmorskornas aflöning borde utgå af statsmedel. Detta skulle bidraga till att något jämnare fördela de kommunala skattebördorna.

Vid debatten i denna kammare, då småskollärarynnornas aflöning bestämdes, var man öfverens om, att 500 kronor utgjorde existensminimum för dessa. Nu frågas: hvarför skall lönen sättas lägre för barnmorskorna? Jag kan för min del icke finna minsta anledning härtill; snarare borde den väl sättas högre för dessa senare, då de, såsom jag nyss påpekade, hafva afsevärda utgifter att vidkännas för sitt yrkes bedrivande.

Barnmorskorna själfva ha vid möten och genom petitioner uttalat den önskan, att 400 kronor utom husrum och vedbrand borde bestämmas såsom minimilön för kommunalt anställda barnmorskor. Och i detta uttalande ha många af Konungens befallningshafvande och nästan alla provinsialläkare instämt. Och då dessa senare väl känna barnmorskornas lefnadsförhållanden och behof, så måste deras uttalande tillmätas stor betydelse.

Da jag och min medmotionär och för öfrigt många af denna kammares ledamöter äro lifligt öfvertygade, att dessa deras fordringar öfverensstämma med billighet och rättvisa, så anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till vår motion.

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman, det förefaller mig, som om man icke utan protest skulle kunna vara med om antagandet af det lagförslag, som här föreligger. Det afses ju att i många fall göra inskränkningar i kommunernas hittillsvarande bestämmanderätt. Det är här icke allenast fråga om, att Konungens befallningshafvande och förste provinsialläkarne skola äga att bestämma, huru stort antal barnmorskor som skall finnas i hvarje län, utan här vill man äfven, att Riksdagen skall säga ifrån till kommunerna: under den och den lönen får ni icke anställa någon barnmorska, så mycket skall hon minst ha. Om det vore så, att Riksdagen samtidigt med antagande af denna lag hade att fatta beslut därom, att statsverket skulle lämna bidrag till aflönande af dessa kommunala tjänstemän, om jag så får kalla dem, med det eller det beloppet, ja, då är jag den förste att erkänna, att Riksdagen också skulle kunna besluta, huru stora barnmorskornas löner skola vara. Men här är icke med ett ord taladt om eller någon framställning gjord, att staten skall tillskjuta några medel för detta ändamål, utan kommunerna skola endast hafva att betala, hvad Riksdagen behagar bestämma såsom lämplig aflöning åt barnmorskorna. Det går väl ändock bra långt, och det undras mig, huruvida kommunerna verkligen skola vara färdiga att underkasta sig detta förmynderskap, som här är ifrågasatt.

Jag vill visserligen icke förneka, att, då man ser på den tabell, som är intagen i utskottets betänkande, det kan i viss mån vara upprörande att finna, hurusom barnmorskorna i många fall aflönas med så låga belopp. Men det är ju vederbörande parters ensak att efter öfverenskommelse afgöra denna sak. Så är ju fallet på många andra områden. Antag, att två personer träffat ett aftal med hvarandra och kommit öfverens om de närmare villkoren. Men så kommer Riksdagen och säger till den ena: nej, det duger icke, ni måste ovillkorligen betala så och så mycket. Det skulle väl vara mycket egendomligt. Om det nu förhölle sig så, att de lönebelopp, som förekomma i lagförslaget, verkligen angäfve hvad de hade för inkomst, då skulle det icke vara så mycket att säga. Men jag vågar försäkra, att det icke kan med säkerhet angifvas ett enda fall, där så är förhållandet. Man kan icke veta, hvad barnmorskorna få i ersättning för de förrättningar, de utföra åt än den ena, än den andra.

Är det emellertid på det sättet, att herrarna skulle vilja få öfver oss denna lag, är det klart, att kommunerna, som alltid komma att ställa sig densamma till efterrättelse med jämnmod. Men detta kan väl icke annat än väcka det största missnöje, så orimlig, som denna lag verkligen är. Om däremot lagen denna gång fölle och frågan sedan åter komme upp tillika med förslag om, att kommunerna skulle erhålla bidrag af statsmedel till aflöning åt

Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

barnmorskorna, då vore väl den rätta tiden inne för Riksdagen, motionärerna och reservanterna att här yrka, att aflöningen skall utgå med det eller det beloppet under förutsättning af statsbidrag. Så är förhållandet på många andra håll, där det ifrågasättes, att om man betalar så och så mycket för det eller det ändamålet, då skall staten bidraga med så och så stort belopp. Men här förhåller det sig icke på detta sätt, utan här skulle kommunerna endast äläggas att betala utan utsikt att få något statsbidrag.

Om det kunde förutsättas, att alla landets kommuner skulle falla under dessa bestämmelser, ja, då skulle det väl kunna vara något att reflektera på. Men nu är det endast landtkommunerna, som i första hand skulle komma att sättas under ett dylikt förmynderskap. Ty med städerna blir detta icke fallet, där är nämligen folket så förståndigt, säger man, att de redan ordnat förhållandena. Herrarna ifrån städerna föreställa sig väl, att det bara finns gudare på landsbygden. Men det är nog icke så.

Det står i sista momentet af den föredragna § 1: »Därest Konungens befallningshafvande, efter första provinsialläkares hörande, lämnar tillstånd, må stad så ock intill densamma gränsande mindre landskommun i stället för att anställa barnmorskor med fast aflöning träffa aftal med tillräckligt antal af i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning af kommunerna för hvarje förrättning betjäna dess fattiga.» Så står det om städerna. Och reservanterna, som äro från städerna, säga: ja, i städerna skola vi nog betala bra, i fråga om dem behöfver det icke stå föreskrifvet, att lönen skall utgöra 400 kronor. Men på landet får man nog se till, att vederbörande kommun betalar så och så mycket. Hvad vi betala i städerna, det behöfver Riksdagen icke lägga sig i. Det är det resonemang, som reservanterna föra. Jag kan omöjligen för min del gå med på att med min röst bidraga till en lag, som är sådan, att den ställer kommunerna under förmynderskap dels af Konungens befallningshafvande — låt vara att denna myndighet är den förständigaste härvidlag — och dels af förste provinsialläkaren — låt vara att de äro de kunnigaste männen på detta område. Men i alla fall, vi vilja icke ställa oss under ett dylikt förmynderskap, utan vi skola kämpa däremot.

Nu säger Kungl. Maj:t i sin förevarande proposition, och Kungl. Maj:t liksom svärfar på målet, då det är fråga om denna lag, att man bör vara mycket försiktig, innan man utfärdar dylika bestämmelser. »Genom iakttagande af försiktighet och den största hänsyn till kommunernas önskemål vid bestämmande af distriktsindelningen — heter det — lärer faran vara undanröjd för de enskilda kommunernas otillbörliga betungande genom ett lagbud sådant som det ifrågasatta.» Ja, det står så här i motiveringen till förslaget, men något dylikt förekommer icke i lagtexten, och den motiveringen följer naturligtvis icke med lagen in i svensk författningssamling. Icke komma heller vare sig Konungens befallningshafvande eller förste provinsialläkarne att fråga därefter, utan det blir helt enkelt att efterleva lagen, sådan den är skriven. De fattiga kommunerna

få betala utan att vara hörda i saken. Och det är väl att gå bra långt.

Denna tabell, som återfinnes i betänkandet, angifver, huru det är ställt i hela landet för hvarje län i fråga om barnmorskornas löneförhållanden och antal. Jag skall endast be att få nämna, huru det kommer att ställa sig i Skaraborgs län, för att nu icke upptaga tiden alltför länge.

Det står här angifvet, att i Skaraborgs län finnas fast anställda 80 barnmorskor, men så finns det 94 kommuner, som icke ha fast anställda barnmorskor. Inom detta län finnes det inalles 127 barnmorskor, således är det 47 barnmorskor, som icke ha fast anställning. Hvad ha nu vederbörande att säga om detta förhållande? Jo, i Konungens befallningshafvandes femårsberättelse rörande detta län, som här är utdelad i år, heter det beträffande barnmorskornas antal — det jag nyss nämnde — att det anses någorlunda tillräckligt. Då är det väl klart som dagen, att när Konungens befallningshafvande har den uppfattningen, måste väl samtliga dessa 127 barnmorskor komma att få fast anställning. Eftersom det är någorlunda tillräckligt med dessa 127 barnmorskor, men endast 80 af dem ha fast anställning, får nog Konungens befallningshafvande laga så, att de öfriga 47 äfven få fast anställning. Så kommer här sammansatta stats- och lagutskottet och säger, att det icke går för sig annat än med en fast anställd barnmorska för hvarje antal invånare af 2,330 eller jämnt tal 2,500. Och med detta tal stämmer det nästan, att vi i detta fall skulle få fast anställda 127 barnmorskor, och då komma kommunerna ovillkorligen att tvingas till att betala hvad detta kostar. Efter den uträkning, som är gjord, skulle kommunerna få betala 16- à 20,000 kronor i fasta afföningar endast för en sådan sak som denna. Jag undrar dock, om det går an, då kommunerna icke blifvit hörda och icke ha att påräkna någon hjälp af statsmedel, att på detta sätt votera öfver dem utgifter och stifta lagar i en fråga, som Riksdagen förut icke lagt sig i. Kommunerna och distrikten hafva skyldighet i alla fall att se till, att det finnes barnmorskor, och när de sålunda ha denna skyldighet och uppfylla den, så måtte de väl sedan få ackordera med sina barnmorskor bäst de vilja. Och jag är viss om, att dessa barnmorskor i de flesta fall icke äro så illa lottade, fastän det kan synas så af denna tabell.

Jag skall nu gå öfver till ett annat område. Det finnes en annan institution, som kommunerna äro skyldiga att upprätthålla, nämligen fjärdingsmannabestyret. Hvarje kommun måste i regel hålla en fjärdingsman, men flere kommuner kunna dock sammanslås för detta ändamål. Huru ställer sig då saken i fråga om dessa fjärdingsmän? Om herrarne vilja slå upp löneregleringskommitténs utlåtande i den del, som handlar om landsstaten, och där se efter, huru det ställer sig med fjärdingsmännens löner, så finna herrarne, att de i allmänhet ha 75 à 100 kronor i lön, ibland upp till några hundra kronor. Det är då klart som dagen, att när herrarne ifrån städerna få se detta, tycka herrarne att det är förskräckligt, att

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Angående
kommuns
skylldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

kommunerna skola aflöna fjärdingsmännen så lågt. Hvarför har då icke Riksdagen kommit och sagt, att kommunerna skola ge fjärdingsmännen högre aflöning? Jo, därför att Riksdagen icke vill släppa till några penningar; och därför få vi också själfva se till, huru vi skola aflöna dessa fjärdingsmän. Det står helt naket i hithörande författning, att fjärdingsman skall förses med skälig aflöning, som kommunalstämman bestämmer, det är hela saken. Det vore väl då alldeles nog att gå till väga på samma sätt här, ända tills staten bidroge något till aflöningen åt barnmorskorna.

Jag för min del kan icke se annat, än att man i detta fall gör klokast i att afböja en sådan lag som denna. Jag ber att här få påpeka, att i det distrikt, jag tillhör, har man ordnat barnmorskeväsendet så, att man icke försport något klander från barnmorskans sida: och för resten är det icke troligt, att detta distrikt skulle få högre utgifter för detta ändamål efter lagens antagande. Men så mycket vågar jag äfven säga, att om denna lag antoges, finge vi nog icke bibehålla distriktet så som det nu är, utan vi finge nog krypa till korset för vederbörande förste provinsialläkare och Konungens befallningshafvande, och det är icke jag villig att vara med om. Ty kommer nog folkmängden där att anses vara för stor för ett distrikt, det kan man se här af utskottets utlåtande, liksom ock af de åsikter, som uttalats af vederbörande Konungens befallningshafvande och förste provinsialläkare.

Jag hemställer till herrarne från städerna, som i detta fall visat sig ömma så mycket, huruvida ni icke skulle vilja förskona oss ifrån landet från denna lag, som nu är föredragen, intill dess att man kunde få frågan behandlad i Riksdagen på sådant sätt, att äfven staten skulle släppa till medel för att aflöna dessa funktionärer. Då just vore tiden inne att bestämma dessa löner. Så mycket hellre borde herrarne från städerna kunna vara med härom, som städerna enligt förslaget i vissa afseenden fått en frihet, som landet i allmänhet skulle komma att sakna. Då tycker jag, att de icke nu skulle vilja sätta oss i en sämre ställning än den, de sålunda fått sig tillerkänd.

Jag får här omnämna, att hvarför jag skrifvit under den motion, som är framburen af herr Jansson, berodde därpå, att densamma gick ut på att få den bestämmelsen fastslagen, i händelse lagen skulle komma att antagas, att kommunerna skulle äga rätt att behålla sina distrikt oförändrade, därest folkmängden icke öfverstiger 4,000 personer. Då kunde det vara någon rim och reson i det, och likaså att mindre kommuner, som ha en sammanlagd folkmängd under 4,000, skulle utan att behöfva underställa den frågan vederbörande myndigheters pröfning kunna få ha gemensam barnmorska. Ty såvidt jag vet, äro förste provinsialläkarne i allmänhet icke synnerligen rädda om de mindre kommunernas kassor, och jag tror därför, att det kan vara svårt att vinna de förmåner, som man förespeglat oss att vi skulle få genom förslaget.

Vi komma sedermera till tredje paragrafen, som föreskrifver, att barnmorska skall förses med bostad och nödigt bränsle. Det

är väl möjligt, att herrar reservanter och motionärer, som väl icke ha så mycken kännedom om de svårigheter och besvär, som skulle föranledas af en sådan bestämmelse, kunna vara med därom. Men att underhålla tjänlig bostad och tillhandahålla vedbrand för vissa tjänstemän, det är det obehagligaste, som en kommun gärna kan få sig ålagdt. Jag vågar säga, att det knappast låter sig göra att hålla bostad, så att den blir till lags, eller att tillhandahålla bränsle, så att det räcker, hur rikligt man än tager till det. Låt nu vara, att här står angifvet, att man har rätt ersätta dessa naturaförmåner med penningar, 100 kronor, men i alla fall är bestämmelsen sådan, att det kan hända, att man drager det kortare strået, äfven om man vill ersätta det med pengar.

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Ja, om nu denna lag ändtligen skall antagas, så är det klart, att jag för min del icke kan bidra därtill på annat villkor, än att siffran 2,500, som angifver det högsta antal invånare, som, när det är fråga om flere socknar, få förena sig om ett gemensamt distrikt, och hvilken siffra finnes i § 1 å sidan 26, måste ändras till 4,000. För min del vill jag dock icke framställa något yrkande därom, utan jag kommer att yrka rent afslag på den föredragna paragrafen likasom ock på lagen i sin helhet.

I detta anförande instämde herrar *Johanson* i Mossebo, *Danielson*, *Bengtsson* i Häradsköp, *Sjöberg*, *Nilsson* i Skärhus, *Johansson* i Möllstorp, *Eriksson* i Lindehult, *Magnusson* i Tumhult, *Johansson* i Berga, *Mallmin*, *Berg* i Staby, *Bengtsson* i Bjärnalt, *Ifvarsson*, *Olsson* i Tyllered, *Odqvist*, *Johanson* i Valared, *Magnusson* i Salstad, *Johanson* i Rönna, *Zimdahl* och *Svensson* i Bondön.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Redan 1780 hade man ju kommit så långt här i landet, att man ansåg det önskligt, att hvarje kommun hade sin egen barnmorska, ehuru det dock skulle få ankomma på allmogen att själf afgöra, huruvida flere socknar skulle kunna förena sig om en enda. Man hade således redan då kommit därhän, att behofvet i detta hänseende borde öfverallt vara tillgodosedt. Nu har man velat ta steget ännu längre och få full reda i dessa förhållanden.

Nu har man ju hört, hurusom den förre talaren, som fick så många instämmanden, framhållit, att då borde staten äfven bidra till barnmorskornas aflöning. Detta är emellertid en tämligen ny uppfattning. Ännu så sent som år 1904, då en motion förelåg om att staten i detta fall borde bidra, hemställde statsutskottet om motionens ogillande, enär anställandet och aflöandet af barnmorska borde vara en kommunens angelägenhet, och detta blef också kamrarnas beslut. Kamrarna voro således ense om den saken. På denna basis har nu Kungl. Maj:t utarbetat sitt förslag, d. v. s. enligt den grundsatsen, att kommunerna såsom hittills skola ha detta åliggande.

Hvad som för öfrigt afsetts med förslaget är jag icke mannen att här utreda. Dylik utredning kommer väl här sedan från annat håll. Jag tror emellertid, att en hel del af de anmärkningar, som

Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

riktats mot förslaget, måhända äro något öfverdrifna. Man utgår från att hvarje landt- och stadskommun skall ha anställd barnmorska med fast aflöning, men att flere smärre kommuner, som gränsa till hvarandra, skola ha rättighet att slå sig tillsammans. Nu har visserligen Kungl. Maj:t sagt, att denna rätt att slå sig tillsammans om en barnmorska skall under alla omständigheter vara beroende af Konungens befallningshafvandes pröfning efter förste provinsialläkarens hörande. Däruti har utskottet just med anledning af den motion, som väckts af herr Carl Persson m. fl., gjort den modifikation, att, om kommunerna ha mindre invånareantal än 2,500 och icke för stor ytvidd, de skola själfva äga bestämma, om dylik sammanslagning skall äga rum. Vi ha icke kunnat sätta denna siffra högre, d. v. s. till den af motionärerna föreslagna af 4,000, och detta af den anledningen, att vi från sakkunnigt håll fått den upplysningen, att det i allmänhet kräfves en barnmorska för ett invånareantal af 2,500. Vi ha icke heller kunnat säga, att en dylik rätt skall finnas under alla omständigheter oberoende af kommunens ytvidd.

Den föregående talaren har äfven erinrat om, att det är en stor tunga för kommunerna att tillhandahålla bränsle och husrum, men det är att märka, att det, såsom samme talare sedan äfven framhöll, finnes rätt att utbyta dessa in-naturaprestationer mot en penningersättning af 100 kronor.

På aflöningen vill jag, herr talman, icke ingå i detta sammanhang, utan skall jag återkomma därtill senare.

Jag skall därför nu yrka bifall till utskottets förslag till denna paragraf, som endast i smärre delar afviker från Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Kjellberg: Herr talman! Jag var från början öfvertygad, att man, när denna fråga en gång kom före, skulle fästa uppmärksamheten på skillnaden mellan stad och land och på att det är stadsrepresentanter, som väckt motioner, och stadsrepresentanter, som reserverat sig.

Emellertid vill jag nu först vända mig mot herr Carl Perssons yttrande, att man här ville stifta en lag, som skulle komma att utöfva ett förmynderskap öfver landtkommunerna, och som komme att tvinga dem att på ett genom lag bestämdt sätt träffa öfverenskommelse med sin barnmorska, och att staten således här bestämde, huru öfverenskommelse skulle träffas mellan två parter, som ha sinsemellan stridiga intressen. I afseende på detta yttrande vill jag nämna, att hvad som däri sades om *statsbidrag* tilltalade mig ofantligt. I min motion har jag just väckt denna fråga på tal och hemställt om en skrifvelse i denna riktning. Man kunde enligt min mening icke i motionsväg framlägga något bestämdt förslag om huru stort statsbidraget borde vara, utan denna fråga borde utredas, hvartill man så till vida har tid, som denna lag enligt förslaget icke skall träda i kraft förrän 1912.

När jag nu skall granska själfva de siffror, som af utskottet föreslagits i fråga om invånareantalet, hvilket finnes bestämdt i paragraf 1, och de siffror, som utskottet föreslagit beträffande beloppet af ersättningen till barnmorska, så instämmer jag i förra afseendet med den förste talaren och ber att nu få yttra några ord om den ersättning, som här är föreslagen.

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Det är ju alldeles gifvet, att man vid bestämmandet af löner — såsom ofta inträffat här i Riksdagen — mängen gång finner det svårt att komma öfverens om hvilken utgångspunkt, som bör väljas. Och när löner här bestämmas, sker det i regel på jämförelsens väg. Men i det föreliggande fallet är det synbarligen mycket svårt att på jämförelsens väg komma till en siffra. Det är emellertid här en omständighet, som gjort, att man i fråga om minimilön i förslaget kommit till en mycket låg nivå, och detta är den omständigheten, att medicinalstyrelsen i sitt förslag till barnmorskereglemente, som nu hvilar hos Kungl. Maj:t, utgått från ett minimum af 200 kronor. Men man skall komma ihåg, *hvarför* medicinalstyrelsen valt denna siffra. Detta har man, efter hvad jag tror, icke till fullo insett. Det har icke berott därpå, att man ansett 200 kronor vara en skälig minimilön, utan medicinalstyrelsen har föreslagit detta belopp därför att det är föreskrifvet såsom villkor för vederbörandes inträde i pensionskassan. Nu yttrades af herr Carl Persson just i afseende på detta lönebelopp, att vi som bo i städerna ha svårt att bilda oss en föreställning om i hvad mån detta belopp tynger en landtkommun liksom om i hvad mån detta belopp skulle kunna vara tillräckligt för en person på landet. Härvidlag vill jag dock påstå, att det finnes en jämförelsepunkt, och det är de af Riksdagen nyligen beslutade lönerna för småskollärarinnor. Man kan visserligen härvidlag invända — såsom också skett — att barnmorskorna äfven ha extra inkomster, men, såsom herr statsrådet och chefen för civildepartementet påpekat i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, kunna dessa inkomster i regel icke skattas högre än 100 kronor. Vi röra oss sålunda i alla fall i afseende på den nu föreliggande lönefrågan vid existensminimum, och då kan man icke (om man jämför den af utskottet föreslagna lönen med småskollärarinnornas eller med hvilken lön som helst) säga, att en lön å 300 kronor jämte naturaförmåner beräknade till 100 kronor är hvad som bör anses såsom verkligen tillräckligt.

I afseende å taxebestämmelserna är af utskottet föreslaget, att öfverenskommelse därom skall träffas mellan kommunerna och barnmorskorna, hvilket innebär, att ersättning för förrättning kommer att utgå på det sätt kommunen önskar. Kungl. Maj:t hade i propositionen föreslagit, att taxan skulle öfverensstämma med hvad »därom finnes särskildt stadgadt». Nu är det på det sättet, att det förhållandet, som herr Carl Persson talade om, att landtkommunerna i afseende på taxan i vissa fall skulle bli beroende af Konungens befallningshafvande och förste provinsialläkare, hade kunnat undvikas därigenom, att Kungl. Maj:t finge själf stadga om minimitaxa för ifrågavarande förrättningar. Vid det provinsialläkaremöte, som förliden sommar hölls i Sundsvall och där således de läkare, som framför allt ha att

Angående
kommuns
åkyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

göra med barnmorskorna på landsbygden, voro närvarande, framhölls såsom ett önskemål, att ersättning för hvarje förlossning skulle utgå med 3 kronor. Jag tror, att vi alla kunna vara ense om att detta är ett önskemål, som hvarken är eller snart kan bli uppfyllt. Att vid denna lags antagande kunna stödja sig på och i någon mån söka beräkna hvad taxan kan komma att medföra för inkomster, när denna taxa är beroende på öfverenskommelser mellan kommunen och barnmorskan, är ju helt enkelt alldeles omöjligt.

Till sist vill jag i anledning af herr Carl Perssons yttrande nämna om förhållandet i städerna blott som en jämförelse, ehuru jag mycket väl förstår, att den ärade talaren icke tillmåter en dylik jämförelse någon betydelse. I Stockholms stads öfverenskommelse med vissa barnmorskor att på stadens bekostnad förrätta förlossningar är bestämdt, att staden för hvarje enkel förlossning skall betala 12 kronor och för tvillingförlossning 15 kronor. Det är den taxa, som Stockholms stad har med vederbörande barnmorskor.

Slutligen vill jag nämna, att om man ser på antalet barnmorskor i riket, så finner man, att de på landet boende barnmorskorna enligt medicinalstyrelsens statistik 1906 utgjorde 2,175, under det att landskommunerna äro omkring 2,400. Det fattas således åtskilliga i motsvarande antal barnmorskor, så mycket mera som man måste taga i beräkning, att en del kommuner ha behof af mer än en barnmorska.

Jag vill ännu en gång framhålla, att det varit glädjande och önskvärdt, om frågan angående statsbidrag samtidigt kommit på tal, men då detta icke varit förhållandet, har jag väckt en särskild motion.

Jag kommer vid detta tillfälle att för min del yrka bifall till den nu föredragna § 1, och jag skall sedermera såväl vid § 3 som vid punkt 2:o af det föreliggande betänkandet yrka bifall till de afgifna reservationerna.

Häruti instämde herrar *Thylander, Pettersson* i Södertälje, *Lindhagen, Nyström, Berg* i Stockholm, *Johansson* i Jönköping, *Broomé* i Bårslöf, *Schlin, Eriksson* i Grängesberg, *Starbäck, Camitz, Sandin* i Grums, *Lundgren, Forssling, Johansson* i Öja, *Tengdahl* och *Söderbergh* i Karlshamn.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Den invändning, som herr Carl Persson gjort beträffande det föreliggande lagförslaget, har ju ett visst fog för sig, och äfven jag har hyst samma betänkligheter som han i det afseendet. Ty det kan ju icke förnekas, att det härigenom på sätt och vis blefve så, att Riksdagen komme att bestämma öfver kommunala utgifter på ett sätt, som förut i allmänhet icke kommit i fråga.

För att emellertid åt kommunerna skulle bibehållas så mycket af bestämmanderätten som möjligt, ansåg jag mig böra väcka motion om ändring af § 4 i det framlagda lagförslaget, hvilken paragraf lydde: »Huru utöfver den fasta aflöningen ersättning må till barnmorska utgå för hvarje förrättning, därom finnes särskildt stadgadt». Med anledning af detta förslag såg jag efter, hvad som menades

med detta »särskilda stadgande», och fann då, att, enligt § 32 i det förslag till barnmorskereglemente, som var fogadt till den kungl. propositionen, det var Konungens befallningshafvande, som efter förste provsialläkarens hörande skulle hafva att fastställa denna taxa för ersättning rörande de särskilda förrättningarna; kommunerna skulle således icke alls blifva hörda angående denna sak. Detta ansåg jag vara att gå kommunernas rätt alltför nära, och därför har jag, som sagdt, motionerat om ändring i detta afseende, och utskottet har välvilligt beaktat denna min framställning.

Jag tror nu, att, om man också kan hysa vissa betänkligheter rörande det föreliggande förslaget, sådana skäl dock äro anförda, att det kan vara både nödigt och nyttigt att få en sådan här lag, som bestämmer, dels att kommunerna skola vara skyldiga anställa af desamma aflönade barnmorskor, dels ock att en viss minimilön skall till dem utgå. Men jag vill i detta sammanhang vädja till de motionärer och de reservanter, hvilka föreslå en högre minimiaflöning än enligt Kungl. Maj:ts förslag, att de icke hålla alltför strängt på sitt förslag, ty därmed gagna de sannerligen icke den sak, som de afsett att gagna. Äfven jag vill, att barnmorskorna skola få en anständig bärgning — något, som de enligt min åsikt skulle få äfven genom ett bifall till utskottets förslag — men jag vill å andra sidan, att allmänheten skall beredas möjlighet att i så stor utsträckning som görligt är kunna anlita sakkunniga förlossningsbiträden.

Uti den kommun, som jag tillhör, hafva vi nu tre barnmorskor anställda. Två af dessa hafva en årlig aflöning af 300 kronor, och en har 350 kronor. Därjämte hafva vi fastställd minimitaxa, enligt hvilken de skola hafva minst 2 kronor för hvarje förlossningsförrättning. Kommunalnämnden ansvarar för, att barnmorska, som biträder hos en fattig familj, får ut sin ersättning, när denna familj icke kan betala densamma. Och att barnmorskor hafva fri skjuts, det veta vi alla, och likaså att de under sina förrättningar hafva fritt vivre, sådant det nu kan bli. Men följden af ett bifall till motionärernas och reservanternas framställning skulle naturligtvis hvad vår kommun beträffar blifva den, att vi nödgades draga in en af dessa tre barnmorskebefattningar. Och jag misstänker, att det skulle gå så äfven på flere andra ställen, så att i kommuner, som nu hafva två barnmorskor, det blefve bara *en* och i kommuner med tre barnmorskor blott två; och då har man ju icke vunnit det mål, hvartill man önskar komma.

När jag säger, att barnmorskorna äfven genom bifall till utskottets förslag skulle komma att få en anständig bärgning, så tager jag i betraktande också den omständigheten, att barnmorskorna i allmänhet icke ständigt äro sysselsatta med utöfvandet af sitt yrke, utan att de emellan förrättningarna ofta nog hafva rätt mycken tid öfver för annan verksamhet. I våra bygder är det duktiga kvinnor, som utöfva barnmorskeyrket, och emellan förrättningarna sysselsätta de sig med att spinna, sy och väfva eller utföra andra arbeten. De hafva heller icke klagat öfver sina aflöningar. För öfrigt händer

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

det ju ofta, att de vid förrättningar i mera välbergade familjer få något mer än hvad taxan bestämmer.

Jag tror sålunda, att vi, till fromma för den sak, som vi här allesammans vilja främja, böra ena oss om utskottets förslag, och därför, herr talman, vill jag, ehuru jag nog kunde ha vissa anmärkningar att göra mot förslaget, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Kjellén* instämde häruti.

(Chefen för civildepartementet, herr statsrådet greve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Att döma af de motioner, som i detta ämne afgifvits, af de reservationer, som bifogats utskottets föreliggande betänkande, och af de uttalanden, som beträffande denna sak förekommit i pressen, var jag för min del beredd på att i Riksdagen få höra förebräelser för att jag skulle varit för njugg i mitt förslag och för att jag ej velat gå tillräckligt långt. Men aldrig hade jag tänkt mig något sådant, som att jag skulle anklagas för att härvidlag hafva gått för långt och för bröstganges till väga. Nu vill en olycklig tillfällighet, att jag icke kunnat infinna mig här förrän efter det herr Carl Persson redan yttrat sig, så att jag olyckligtvis icke kan punkt för punkt upptaga hans argument till bemötande. Det har emellertid för mig angifvits, att han bland annat sagt, att det ifrågavarande förslaget skulle lägga en börda och ett förut icke förekommande tvång å kommunerna — åtminstone angaf herr Daniel Persson nyss, att herr Carl Persson skulle, jämte annat, yttrat någonting dylikt. Jag ber att gent emot detta få säga, att jag alls icke kan förstå, på hvad grund herr Carl Persson kan säga detta. Ty det är väl icke någonting så förut ohördt eller oerhördt i vår svenska lagstiftning, att Riksdagen ålagt kommunerna att hålla vissa tjänstemän och gifvit bestämmelser i fråga om dessas aflöning. Jag vill i detta afseende erinra om bestämmelserna angående fjärdingsmän och deras aflöning, och vidare om folkskollärare och folkskollärarinnor samt de dessa tillkommande aflöningsförmånerna. Där finnes sålunda en fullständig motsvarighet till hvad som nu är föreslaget. Och såsom det redan förut blifvit framhållet, har det af ålder varit erkänt, att anställandet af barnmorskor är en *kommunal* angelägenhet.

Vidare har för mig uppgifvits, att herr Carl Persson skulle ansett, att man i detta förslag lade ett alltför starkt tvång på kommunerna. Det förefaller mig då verkligen, som om Kungl. Maj:t skulle i detta afseende varit synnerligen moderat i sina fordringar, och för öfrigt har ju utskottet än ytterligare förmildrat detta tvång, om nu ett sådant verkligen kan anses förefinnas. — Här begagnar jag tillfället säga, att jag tror, det utskottet har i väsentlig mån missförstått syftet med åtskilliga stadganden, som förekomma i Kungl. Maj:ts förslag. Jag har visserligen ingenting att invända mot utskottets ändringsförslag, ty jag är mycket tacksam, om blott frågan går igenom, äfven om den tages så som af utskottet föreslås, men

jag vill framhålla, att det nog är andra synpunkter som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag än dem, som utskottet förmenat föreligga. Utskottet tyckes tro, att Kungl. Maj:t och Konungens respektive befallningshafvande skulle äflas i att här åstadkomma så små barnmorskedistrikt som möjligt. Men det är alldeles raka motsatsen, som legat till grund för Kungl. Maj:ts förslag. Detta innehåller ju bland annat, att Konungens befallningshafvande skulle äga rätt att till ett distrikt sammanslå två eller flere smärre kommuner, detta äfven i det fall att initiativet därtill icke tagits af dessa kommuner själfva. Detta har jag i mitt anförande till statsrådsprotokollet särskildt framhållit, i syfte att kunna afhjälpa sådana missförhållanden, som finnas i åtskilliga delar af vårt land, t. ex. i Skåne, där det finnes 75 kommuner — i allmänhet intill hvarandra gränsande — hvilka hvar och en hafva egen barnmorska anställd, som är aflönad med lägre belopp för år än 200 kronor. Ett sådant förhållande kan icke vara lämpligt, hvarken med hänsyn till aflöningsbeloppet eller, och framför allt, på den grund att en barnmorska får alldeles för litet att göra i ett dylikt litet distrikt; hon kan då icke hålla sig på den ståndpunkt inom sin vetenskap, som erfordras. En läkare har också i dag till mig yttrat, att i Skåne råder ett verkligt barnmorske-proletariat, som det är ytterst angeläget att med snaraste afhjälpa. Syftet med Kungl. Maj:ts förslag är således alldeles raka motsatsen till hvad man inom utskottet ansett vara syftet. Emellertid har jag för min del ingenting att invända mot den ändring, utskottet föreslagit. Utskottet har ju föreslagit, att en sammanslagning mellan kommuner till ett gemensamt barnmorskedistrikt skulle i visst fall kunna ske utan Konungens befallningshafvandes medgifvande, nämligen om kommunerna i fråga hade mindre ytvidd och deras sammanslagda folkmängd ej öfverstege 2,500 invånare, och vidare skulle sådan sammanslagning icke i något fall kunna ske, för så vidt icke en kommun själf begärt det. Ja, därmed kunna vi ju börja tillsvidare.

Vidare har det sagts mig — och detta har äfven framgått af diskussionen — att herr Carl Persson uttryckt sitt beklagande och ogillande däraf, att Kungl. Maj:t icke föreslagit, att en del af kostnaderna för barnmorskeväsendet i kommunerna skulle bestridas af statsverket. Jag hade verkligen icke väntat mig den invändningen från herr Carl Persson i Stallerhult. Jag erkänner gärna, att staten bör i många fall träda hjälpare emellan och underlätta kommunernas utgiftsbördor. Men om man, såsom i Kungl. Maj:ts förslag skett, håller sig till någonting så beskedligt som att sätta barnmorskans minimiaflöning till 300 kronor plus naturaförmåner — bostad och bränsle — kan man då verkligen med något fog säga, att man därigenom försöker lägga en så stor tunga på en kommun, då man tillika tager i betraktande, dels att, såsom jag redan framhållit, flere kommuner kunna få sammanslås till ett barnmorskedistrikt, dels att, enligt förslaget, nyssnämnda minimiaflöning till och med, i vissa fall, kan få med Konungens befallningshafvandes medgifvande sänkas? Kan man då verkligen säga, att därmed är lagd en så

*Användande
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

tung börda på Sveriges kommuner, att staten ovillkorligen måste träda emellan för att hjälpa och underlätta denna börda? Det tror jag ändå icke. Jag är för visso icke den, som icke till fullo behjärtar, hvilka tunga skattebördor många landskommuner hafva att bära; men så betryckta äro de väl icke, att de icke skulle kunna bära hvad som föreslås att pålägga dem, när man, som sagdt, tillika för dem öppnat en möjlighet att, två eller flere tillsammans, kunna få förena sig till ett distrikt och att, om det ändå icke bär sig, med Konungens befallningshafvandes begifvande få beloppet ytterligare nedsatt, detta senare oaktadt jag verkligen, mina herrar, måste erkänna, att redan den i lagförslaget angifna minimiaflöningen knappast uppgår till hvad man i allmänhet anser utgöra existensminimum. Jag skulle heller icke velat sätta minimiaflöningen så lågt eller öppna denna möjlighet till ytterligare nedsättning, om icke det vore förhållandet, att man, såsom herrarna nog veta, för att komma någon vart får gå beskedligt fram till en början, hvarjämte jag ansett mig kunna taga hänsyn till det enligt statistiken obestriddiga förhållandet, att omkring tre fjärdedelar af alla barnmorskor i riket äro gifta och således icke äro för sin existens uteslutande beroende af sitt yrke, utan alltid på annat håll hafva något mera. Jag tror därför icke, att det kan sägas vara obilligt att vilja åt så viktiga statstjänare tillförsäkra en så ytterst obetydlig minimiaflöning som den nu af Kungl. Maj:t föreslagna. Och jag tycker verkligen, att man icke borde få höra det talet, att en så obetydlig minimiaflöning som 300 kronor jämte bostad och bränsle kunna våra landtkommuner icke gå ut med, ehuru det gäller aflöning till personer, som för kanske snart sagdt hvarenda familj på landet äro de allra nödvändigaste tjänarne. Jag hoppas därför lifligt, att det icke skall behöfva blifva bekant, att Andra Kammaren i kväll afslår detta förslag, som jag verkligen tror vara både ytterst moderat och behjertansvärdt.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman, mina herrar! Då herr statsrådet såsom en jämförelse nämnde, att fjärdingsmän och skollärares aflöningsförhållanden vore sådana, att dessa personer aflönades med bidrag af statsmedel, så begärde jag ordet. Ty förhållandet är det, att jag under hela min riksdagstid har motsatt mig, att särskildt fjärdingsmännen skulle aflönas delvis med statsmedel, enär jag anser detta vara en helt och hållet kommunal angelägenhet, som borde få uteslutande ordnas genom en öfverenskommelse mellan fjärdingsmännen och vederbörande kommuner. Staten ålägger oss visserligen att hafva fjärdingsmän anställda, men aflöningsförhållandena beträffande dessa få vi själfva ordna om. Frågan har många gånger varit på tal, och när jag var ledamot af lagutskottet, gjorde jag allt hvad jag kunde för att motarbete förekommande förslag, att statsbidrag skulle utgå med vissa delar af fjärdingsmannalönen.

Nu sade herr statsrådet, att herr Carl Persson i fråga om hvad som nu föreligger, aflöningsvillkoren för barnmorskor, framhållit, att han, om statsbidrag hade föreslagits utgå, möjligen skulle kunnat

vara med om att godkänna de föreslagna aflöningsvillkoren. Men så sade icke herr Carl Persson; han ifrågasatte icke något sådant. Han sade endast, att det icke var ifrågasatt något om en sådan sak, ty då hade det varit skäl för Kungl. Maj:t att åläggas kommunerna att aflöna dem i enlighet med Kungl. Maj:ts framställning. Men detta har icke ifrågasatts och hvarken jag eller herr Carl Persson, såvidt jag kan förstå, med hvilken jag instämt, har önskat, att Kungl. Maj:t någonsin skulle framkomma med förslag i den riktningen, att vi på något sätt skulle komma in på denna väg och sedan ytterligare fortgå på den steg för steg. Herr statsrådet tycktes antaga, att detta endast var en anspråkslös begynnelse till hvad som sedan skulle komma till stånd, och hoppades, att kammaren icke skulle motsätta sig detta. För min del skulle jag beklaga, om kammaren skulle antaga detta förslag. Ty, som jag försport af landtmän, skulle det betraktas som en fullständig öfverrumpling, att Kungl. Maj:t framkommit med ett sådant förslag på grund af vissa framställningar, då församlingarna icke ha någon svårighet att åstadkomma öfverenskommelser med barnmorskorna och skaffa dem löneförmåner, som de äro belättna med. Huru skulle det sedermera ställa sig med de ytterligare anspråk på vedbrand, bostadslägenheter och allt sådant, som skulle bilda ett led i denna kedja af obehagligaste slag?

Här har nu ifrågasatts och statsutskottet har tillstyrkt, att lönen skulle sättas till 300 kronor och bostadsförmånen till ett värde af 100 kronor. Det kan jag icke vara med om att bifalla, utan jag skall be att få yrka rent afslag.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton: Den siste talaren har alldeles missförstått mig. Jag har aldrig talat om att fjärdingsmännen skulle ha statsbidrag. Jag har endast sagt, att det icke är någon nyhet, att Kungl. Maj:t och Riksdagen genom lag bestämt, att kommunerna skola anställa vissa tjänstemän och att skälig lön skall utgå till dem, och jag har därför återopat bestämmelsen i lagen angående fjärdingsmannabestyret: »Fjärdingsman skall förse med skälig aflöning, som å kommunalstämma bestämmes och som skall utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan varda föreskrifven.» Här är sålunda föreskrifvet i lagen, att kommunen icke endast skall anställa sådana tjänstemän utan också förse dem med »*skälig*» aflöning, och det har många gånger inträffat, att klagomål anförts öfver, att sådan aflöning icke varit skälig. Detta har jag velat framhålla som en illustration till hvad jag menat.

Den siste talaren fann det orimligt att bestämma lönen till barnmorska till 300 kronor. Jag sade, att detta förslag var nödvändigt att genomföra, därför att det i södra Sverige finns kommuner, som gå därhän, att de gifva under 200 kronor.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Det ser ut, som om jag blifvit missuppfattad, då det i min mun lagts yttranden, som jag icke föllt. Jag påstod, att det är ett nytt område, vi skulle beträda,

Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

om Riksdagen skulle bestämma. Huru stora löner kommunerna skulle betala till vissa tjänstemän, som kommunerna äro skyldiga att hålla, ty då borde också Riksdagen se till, att något betalades till dem från statsverkets sida. Jag håller på den åsikten, att detta är en nyhet. Nu har häremot invändts, att detta icke är sant, ty Riksdagen besluter, huru mycket folkskollärare, småskollärare och fjärdingsmän skola ha. Hvad folkskollärare och småskollärare beträffar har Riksdagen bestämt: så och så mycket skola de ha af statsverket. Om jag icke misstager mig, betalar statsverket $\frac{2}{3}$ af deras aflöning och skoldistriktet den återstående tredjedelen. Men här är man inne på ett sådant område, att jag icke kan draga i tvivel, att det, jag framhållit, är rätt. Att här göra jämförelse med fjärdingsmannens ställning, det duger icke, äfven om jämförelsen försöktes från statsrådsbänken. Jag läser upp följande ur lagen: »Fjärdingsman skall förses med skälig aflöning, som å kommunalstämma bestämmes.» Och så betalas de efter samma grunder, som gälla för öfriga kommunalutgifter. Men aldrig har Riksdagen sagt, att de skulle erhålla 200 eller 300 kronor. Det kommer kanske den dag, då Riksdagen lägger sig i äfven den frågan, och det skulle kunna komma att inträffa, om den ifrågavarande framställningen bifölles.

Jag har förut beklagat mig öfver, att Riksdagen skulle slå in på denna väg, och öfver det sätt, hvarigenom invånarne nu i kommunerna skulle sättas under förmynderskap, så att kommunalstämmorna själfva icke hade rätt att besluta, huru mycket de ville betala för den ene eller den andre tjänstemannen, som de äro skyldiga att hålla och själfva aflöna. Nu erkänner jag, att denna lag kan förändras och förbättras; detta går mycket väl för sig, då denna lag icke skulle tillämpas förrän 1912. Det är tre riksdagar till dess, och ifall Riksdagen bifaller reservationen i punkt 2, så kommer Riksdagen att afläta en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att det måtte utredas, huruvida icke statsverket skulle betala något till dessa funktionärer. Jag tror icke, att man därigenom skulle förlora något, då lagen icke skall tillämpas förrän 1912. Det brådskar sålunda icke med att införa en sådan lag, då kommunerna icke fått tillfälle att uttala sig, om de äro villiga att underkasta sig densamma.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman! Herr statsrådet nämnde, att det i Skåne finnes kommuner, som icke aflöna sina barnmorskor med mera än 200 kronor. Jag kan då lämna den upplysningen, att det finnes sådana kommuner, som icke lämna någon aflöning alls, ty vissa barnmorskor kunna existera utmärkt på sin privata tjänstgöring, och när förhållandet är sådant — i synnerhet som, såvidt jag vet, det icke finnes någon kommun, som icke har barnmorska — är det min öfvertygelse, att vi icke böra sätta kommunerna under ett sådant förmynderskap, att de icke skulle ha den ringaste be-

stämmanderätt att öfverenskomma med barnmorskorna utan skulle ha de bestämmelser, som Kungl. Maj:t fastställt. Om Riksdagen går in på detta, så skulle följderna bli mycket tråkiga.

Jag vidhåller mitt yrkande på rent afslag, och jag skulle beklaga, om landtmännen i denna kammare icke skulle vilja behålla de rättigheter, som vi redan ha. Genom bifall till utskottets förslag skulle vi kunna komma in på bestämmelser, som binda oss till händer och fötter med afseende på de rättsförhållanden, som kommunerna nu hafva, men genom denna lags antagande komma steg för steg in under vissa myndigheters bestämmande öfver oss. Det förvånar mig, att stadsbor äro så angelägna att lägga denna tvångströja på oss landtmän. Frågan rör ju ej städerna, men det oaktadt är det stadsbor som ifrå kraftigast att få den genomförd.

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Herr Neiglick: Herr talman! En föregående ärad talare fann det så upprörande, att de lagstiftande myndigheterna skulle föreskrifva viss bestämd aflöningsförmån för tjänstemän på landet. Jag tillåter mig att häremot säga, att den principen tillämpas redan förut här i landet, hvad städerna beträffar. Kungl. Maj:t eller andra högre myndigheter fastställa den aflöning som skall utgå till rådhusrätt, till magistrat, till stadsläkare, till stadsfiskal, och städerna ha ingen rätt att säga något däremot, utan måste böja sig för föreskrifterna. Är principen riktig på ena stället, så måste den också vara riktig på det andra.

Hvad beträffar den sak, som föreligger, synas mig så kraftiga skäl varda framförda för att den aflöning, som af reservanterna föreslagits, och således ännu mer för den, som föreslagits af Kungl. Maj:t, är den mest minimala, man kan tänka sig för personer, som ha ett så ansvarsfullt kall som barnmorskorna, att jag icke anser mig behöfva vidare gifva mig in på denna fråga.

Herr Daniel Persson framhöll, att, om man skulle bifalla denna högre aflöning, detta skulle medföra, att för kommuner, som hade tre barnmorskor, skulle detta antal inskränkas till två, och att allmänheten skulle komma att lida däraf. Häremot vill jag erinra, att jag tror sannerligen icke, att kommunerna af särskild barmhärtighetskänsla mot barnmorskorna anställa flera sådana än de behöfva. Behöfva de flera än två, så få de nog anställa sådana, vare sig aflöningen är den ena eller andra.

Och dessutom har jag en särskild erinran att göra, som för mig varit i viss mån bestämmande, då jag gått in på reservationen, och det är, att då Kungl. Maj:t föreslagit minimilönen till endast 300 kronor, har Kungl. Maj:t tänkt sig, att afgiften för hvarje förättning skulle bestämmas af myndigheterna. Nu har utskottet gjort den ändringen i förslaget, att det skulle öfverlämnas åt kommunerna att bestämma denna, och man må med all respekt för kommunernas rättskänsla kunna tänka sig, att kommunerna bestämma denna afgift lägre än hvad Kungl. Maj:t tänkt sig, att den skulle komma att utgå med, om Kungl. Maj:t eller de myndigheter, som

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Kungl. Maj:t tänkt sig skulle ha inflytande härpå, finge vara de bestämmande. Det är dessa synpunkter, som åtminstone delvis varit för mig inverkan, då jag bestämt mig för att gå med på reservationen, till hvilken jag anhåller att få yrka bifall.

Herr Hammarlund: Herr talman! Det har sagts och med styrka blifvit framhållet, att man icke borde släppa efter på de rättigheter, man redan har. Detta innebär, att man skulle kunna anställa barnmorska, om man vill, och låta bli om man vill. Man känner sedan lång tid tillbaka exempel på alldeles liknande åsikter. Då den lagstadgade folkskolan 1842 kom till stånd, så fördes ungefär samma tal särskildt inom prästeståndet: låt oss behålla våra urgamla rättigheter och icke ställa oss under förmynderskap, låt oss inrätta skolor om vi vilja, och låta bli om vi vilja. Nu har samma tal förts beträffande barnmorskorna. Men jag hemställer om icke tidpunkten är inne att göra en ändring i detta och få en lag som säger, att det är kommunernas skyldighet att på ett eller annat sätt sörja för denna sak.

Herr Carl Persson har rätt i, att det är en nyhet på detta område som man begär. Det är en nyhet, som särskildt skulle betunga landsbygden, sade han, ty städerna skulle ha sin stora frihet nu som alltid. Det är måhända skäl att vi då erinra oss hvad som här i denna lagstiftning verkligen är föreslaget med afseende på städerna. Det står här: »Därest Konungens befallningshafvande, efter förste provinsialläkares hörande, lämnar tillstånd, må stad så ock intill densamma gällande landtkommun i stället för att anställa barnmorskor med fast aflöning träffa aftal med tillräckligt antal af i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning af kommunen för hvarje förrättning betjäna dess fattiga.» Såsom häraf framgår, skulle denna bestämmelse tillämpas endast på sådana platser, där det alldeles gifvet finnes barnmorskor utan att sådana behöft anställas af kommunen. Finnes det sådana platser i landsbygdskommunerna, och landsbygdskommunerna vilja ikläda sig här angifna skyldigheter, så lärer härför bestämdt icke möta något hinder. Här i Stockholm är det bestämdt, att till hvarje barnmorska, som verkställt en fattigförlossning i hemmet, utgår en ersättning af 12 kronor, och kommunen har på sin stat uppfört ett anslag för ifrågavarande ändamål af 7,500 kronor. Men dessutom har Stockholms stad en allmän barnförlossningsanstalt. Denna kostar kommunen 127,000 kronor årligen, och inkomsten af dem, som där erlägga betalning, uppgår icke till mer än 15,000 kronor. Det är således en utgift för kommunen af öfver 100,000 kronor om året. För en kommun, som på det sättet sörjer för denna sak, behöfver det väl icke stadgas, att den dessutom skall anställa af kommunen aflönade barnmorskor. Sådana har den för öfrigt på nyssnämnda anstalt.

Då det icke kan vara annat än med tidsförhållandena förenligt att nu få denna sak ordnad, så hemställer jag om bifall till den föredragna 1 §.

Herr Lindblad i Närlunda: Herr talman! Jag nödgas gifva tillkänna, att jag anser denna lagstiftning alldeles onödig. Vi hörde af utskottets ordförande, att denna fråga varit ordnad i vårt land ända sedan 1780, och jag vågar påstå, att ingen gift man i detta land och ingen ogift heller vill, att våra kvinnor skola vara utan nödigt biträde vid sådana tillfällen, som det här är fråga om. Vi kunna vara fullkomligt öfvertygade om, att vi icke behöfva lagstifta på detta område. Men vi, som äro från landsbygden, känna en gammal regel som säger: tillgång och efterfrågan få reglera priset, och så är det också här. Ty vi hafva alltid kommit öfverens med våra barnmorskor förut, och de hafva varit nöjda, men naturligtvis är det alltid behagligare att få högre aflöning, och då Kongl. Maj:t säger, att då ingen barnmorska får aflönas med mindre än ett visst belopp, så instämma de däri. Men hur kommer denna lag att verka? Jo, lagen kommer att verka så, att vi i vissa trakter få färre barnmorskor än vi för närvarande hafva. Herr statsrådet upplyste, att i Skåne finnas icke mindre än 75 kommuner, där barnmorskorna aflönas med mindre än 200 kronor om året. Hvad betyder det? Jo, det betyder, att i denna trakt tycka de helt enkelt, att när de kunna få barnmorskor för denna aflöning, så är det bättre att hafva tillgång på flere hjälparinnor än att knappa in, så att man får ett färre antal med större aflöning och större distrikt. Här kan man icke tillämpa detsamma, som med afseende på småskollärares aflöning, ty den kan man reglera med hänsyn till lärarnes arbetstid. Men ingen kan väl påstå, att, huru noga man än gör indelningen af distrikten, man kan reglera barnmorskornas arbetstid. Och detta visar oriktigheten i den här framhållna s. k. rättvisan, som ingenting annat betyder, än att man vill sätta snörlif på allting och förbjuda, att man får inrätta sig på något annat sätt. Här har upplysts, att det finnes socknar, där man icke alls behöfver aflöna barnmorskan, utan där hon har tillräcklig praktik och får tillräckligt betaldt endast med de privata afgifter hon uppbär, och detta tror jag också vi kunna taga i betraktande, så att vi förvisso icke behöfva lagstifta så som här föreslagits.

Herr statsrådet sade, att detta bara är en början, och att vi skola börja vackert; sedan kommer nog fortsättningen! Ja, detta är jag fullkomligt säker på. Men jag tror, att vi kunna i denna sak bättre tillämpa de gamla reglerna att låta tillgång och efterfrågan bestämma priset, ty här går det mycket lätt att anlägga en sådan regulator.

Jag vill icke uppehålla mig längre vid frågan, ty jag tror, att vare sig det skulle gifvas statsbidrag åt dessa barnmorskor eller icke, så blir det icke bättre. Jag tror, att det finnes många bisysslor, som kunna förenas med ett dylikt uppdrag. Jag kan nämna, att i en trakt, som jag känner till, förestår en barnmorska samtidigt en telefonstation. Naturligtvis måste det anställas ett kvinnligt biträde, som hjälper till vid stationen då den andra behöfver vara borta på förrättning. Men det behöfves ju ändå; ingen människa kan begära, att en föreståndarinna för en telefonstation skall sitta där dag ut

*Angående
kommunens
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorsl. a.
(Forts.)

och dag in alla timmar på dagen som telefonstationen skall hållas öppen. Men då finnes också tillfälle, att anställa ett obetydligt aflönadt kvinnligt biträde, som just kan fylla behovet på platsen. Jag är öfvertygad om, att på detta område behöfs det icke lagstadgas på annat sätt än hvad som är stadgadt med afseende på fjärdingsmän. Om herr statsrådet ville formulera lagen på samma sätt som förordningen om anställande af fjärdingsmän, så skulle jag instämma däri.

Häruti instämde herr *Lundell*.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton: Till en början ber jag att få yttra några ord med anledning af herr Nilssons i Skärhus yttrande därom, att förslaget skulle vara en öfverrumpling och att kommunerna icke hörts öfver detsamma. Jag ber att få hänvisa till hvad som omnämnts i statsrådsprotokollet, nämligen att kommunerna i mycket vidsträckt omfattning hörts i ämnet. Det är således ingen öfverrumpling.

Herr Lindblad i Närlunda yttrade, att ingen gift man i detta land och ingen ogift heller vill, att våra kvinnor skola vara utan nödigt biträde vid ifrågavarande förrättningar. Jag ber att få hänvisa till de tabeller, som blifvit upprättade. Häraf framgår, att 264 kommuner sakna fast anställda barnmorskor. Herr Lindblad sade, att här är blott fråga om att tillkämpa sig högre löner. Och herr Lindblad tillät sig delvis ett skämt, som väckte flera af kammarledamöternas löje. Jag kan därom icke säga annat än att herr Lindblads yttrande gjorde på mig ett rent af ohyggligt intryck.

Herr Carl Persson i Stallerhult framhöll, att det här gällde en principfråga. Han ville icke gå in på, att staten frantog kommunerna den frihet, som de hade att härutinnan ordna såsom de funne lämpligt. Detta protesterade han emot, men jag undrar, om denne erfarne gamle statsman kände med sig, huru pass logisk han var, då han omedelbart därpå sade, att om kommunerna finge statsbidrag, så stälde saken sig annorlunda. Jag undrar verkligen, mina herrar, om, därest det framdeles skulle komma ett förslag om statsbidrag, man då kunde nöja sig med en minimilön af 300 kronor. För min del tror jag, att om herrarne ville tänka sig lugnt in i saken, så skulle herrarne snart inse, att, äfven om kommunerna finge statsbidrag, det icke blefve billigare för kommunerna. Anledningen till att man icke begärt statsbidrag är nämligen bland annat just den, att man satt minimilönen så lågt.

Jag har redan förut en gång vädjat till kammaren att icke afslå denna fråga, och jag ber att få göra det ännu en gång.

Det sades af herr Lindblad i Närlunda: här äro vi bara i början; det kommer att vidare utvecklas. Ja, det är sant. Så obetydlig denna fråga än är och så obetydliga människor det än här är fråga om, så kan denna fråga icke falla, sedan den en gång upptagits. Äfven om herrarne lyckas slå ihjäl den i kväll, så kommer den nog tillbaka.

Herr Kjellberg: I den konflikt, som här föreligger mellan å ena sidan kommunernas själfbestämmningsrätt och å andra sidan Riksdagen, vill jag från min synpunkt framhålla, att det här verkligen gäller ett statsintresse och icke blott ett kommunalt intresse.

Nu sade herr Lindblad i Närlunda, att denna fråga ordnas af kommunerna på ett mycket tilltalande och fördelaktigt sätt; att de hafva så gjort hittills, och att denna fråga för öfrigt såsom många andra är en fråga om tillgång och efterfrågan. Är det då verkligen så väl bestämdt med det sätt, hvarpå kommunerna hittills ordnat dessa förhållanden? Skulle denna fråga verkligen hafva kommit fram, såsom den gjort, om allting hade varit väl bestämdt? Af herr Lindblads yttrande får man den uppfattningen, att här endast vore fråga om att begagna ett tillfälle att förbättra lönerna för en viss grupp af kommunala funktionärer. I denna konflikt håller jag dock på, att det är fråga om något vida mer, om ett verkligt statsintresse, och därför anser jag, att staten med full rätt kan pålägga kommunerna ett tvång, liksom staten gör i åtskilliga andra frågor, som tillhöra den allmänna hälso- och sjukvården. Ty det är icke blott ett kommunalt intresse, att barnaföderskorna äro väl tillgodosedda i afseende på den hjälp de behöfva, utan det är verkligen ett statsintresse. Och jag vädjar till åtskilliga af herrarne, som icke blott äro tveksamma utan bestämda motståndare mot det föreliggande lagförslaget, huruvida de icke vilja draga sig till minnes åtskilliga yttranden, som här fälldes under debatten om kvinnans politiska rösträtt. Det framhölls ju då, såsom det ständigt göres från vissa håll, att kvinnans hufvudsakliga uppgift är att föda barn, och jag frågar då, om icke de, som hafva denna åsikt, anse, att barnmorskorna äro de nödvändigaste tjänstemän, som öfver hufvud finnas i samhället. Jag menar således, att det icke blott är ett kommunalt önskemål utan ett verkligt statsintresse, att Sveriges barnaföderskor skola kunna påräkna en hjälp, som motsvarar berättigade kraf på skicklighet och uthållighet hos barnmorskorna, och jag anser, att däraf följer, att vi måste tillgodose de ytterst blygsamma önskningsar, som i detta afseende framkommit och nu föreligga i detta förslag.

I afseende på den nu föredragna paragrafen ber jag, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till densamma.

Herr Jansson i Djursåtra: Jag får till en början förklara, att jag anser, att denna fråga bör om möjligt blifva löst vid denna riksdag, och det var i känslan däraf, som jag under riksdagen väckte motion i anledning af den föreliggande propositionen, då jag nämligen föreställde mig, att en komplettering, som gick i den riktning, som i motionen föreslagits, skulle kunna bidra till en lösning af denna fråga. I denna motion föreslog jag den ändring i den kungl. propositionen, att smärre kommuner, som angränsa hvarandra och hvilkas sammanlagda folkmängd ej öfverstiger 4,000 personer, skulle äga utan Konungens befallningshafvandes pröfning och utan förste provinsialläkares hörande förena sig om gemensam barnmorska. Det förhåller sig verkligen på landsbygden så, att en mängd små och

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

fattiga kommuner redan nu hafva ganska svårt att kunna fullgöra sina kommunala utskylder. År efter år visar det sig, att de kommunala utskylderna blifva större och större. För hvarje år, som går, växa kommunaldebetsdelarne, och jag förmodar, att, då vi slutat denna riksdag, vi nog åstadkommit åtskilliga revideringar och förändringar, som göra, att kommunalskatten kommer att ännu mera ökas. Jag tänker därvid särskildt på prästlöneregleringen. Den kommer nog att medföra icke så obetydligt ökade utgifter för kommunerna. När det nu förhåller sig så, att på landsbygden visserligen finnas många ekonomiskt bärkraftiga kommuner, men dock ett stort antal mycket små och fattiga, har jag tänkt mig, att det borde beredas dessa små kommuner möjlighet att i detta fall slå sig tillsammans för att på det sättet bättre kunna bära denna utgift. Min mening har icke varit, att barnmorskornas löner skulle sättas lägre, än hvad de nu äro — därom har jag icke yttrat mig — ty jag anser för min del, att det belopp som Kungl. Maj:t föreslagit, nämligen 300 kronor, gifvetvis icke kan anses utgöra en oskäligen aflöning för en så maktpåliggande syssla som den, barnmorskebefattningen i själfva verket är.

Nu har emellertid utskottet i viss mån beaktat det ändringsförslag, som jag i motionen framställt. Men utskottet har dock ansett, att med det maximital, som jag ifrågasatt, eller 4,000 invånare, skulle distrikten blifva väl stora, så att en barnmorska kanske icke skulle kunna på ett nöjaktigt sätt utföra sitt uppdrag bland denna stora folkmängd. Jag vill nu för min del icke bestrida detta, och när jag skref min motion, tänkte jag nog, att denna siffra, 4,000, måhända kunde anses vara väl högt tilltagen, men å andra sidan tänkte jag ock på, att det inom Riksdagen rätt ofta förekommer olika förslag, maximi- och minimiförslag, och att mellan dessa förslag kan finnas en medelväg, som, därest kamrarna stanna vid olika beslut, möjligen kan komma att bli den segrande vid en sammanjämkning. Då få ju de olika meningarna gifva med sig och själfva saken kan sålunda få en lycklig lösning.

Nu har emellertid utskottet såsom motiv för sin uppfattning, att ett sådant antal som det af mig ifrågasatta eller 4,000 invånare, skulle vara för stort, bland annat anfört det, att en barnmorska icke lämpligen kan verkställa mer än omkring en förlossning i veckan. Jag är gifvetvis icke sakkunnig på detta område, och kan sålunda icke med dylika anspråk yttra mig i frågan, men utskottets motivering förefaller mig dock något underlig. Jag kan egentligen icke förstå, huru vare sig utskottet, Kungl. Maj:t eller några andra myndigheter kunna reglera barnmorskornas arbetsbörda, så att den kan komma så där jämnt fördelad på årets veckor. Det måste ju bli något ojämnt. Men äfven om det skulle, såsom jag tror, inträffa några flera fall i den ena veckan än i den andra, är ju detta endast naturens gång och naturens ordning, och jag förmodar, att barnmorskorna äfven finna sig däri.

Om herrarna emellertid ville beakta min motion och vara nog vänliga att gifva den nu föredragna paragrafen den ändrade lydelse,

som utskottet här föreslagit, dock med höjande af maximisiffran för ett distrikt till 4,000 invånare, så kunde måhända, därest Första Kammaren för sin del sätter detta antal till 2,500, såsom utskottet föreslagit, en sammanjämkning komma till stånd, som kunde åvägbringa ett nöjaktigt resultat. Jag hemställer till de af herrarne, som äro mera sakkunniga på detta område än jag, såsom t. ex. doktor Kjellberg och flera andra, om icke detta af mig framställda förslag i alla fall kunde förtjäna afseende, då ju frågan på den bogen kunde få en lycklig lösning.

Innan herrarne votera vare sig bifall till utskottets förslag eller till reservanternas förslag eller afslag å alltsammans, vill jag salunda lägga herrarne på hjärtat att taga detta mitt förslag under öfvervägande, ty jag vågar hysa den föreställningen, att om vi nu bifalla nämnda förslag, skulle vi kunna få en sammanjämkning, hvilken, såvidt jag kan förstå, borde medföra en lycklig lösning af denna fråga.

Herr talman! Jag ber fördenskull att få på det sätt yrka bifall till min i den nu förevarande frågan afgifna motion, att maximisiffran bestämmes till 4,000 invånare.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag kan väl förstå det motstånd mot det föreliggande lagförslaget, som vi här i afton hört framkomma, och jag undrar icke så mycket öfver, att detta motstånd kommit till synes på ett så kraftigt sätt, som förhållandet nu varit. Det är ju nämligen så — som vi alla veta — att våra kommuner ute på landsbygden, åtminstone de flesta af dem, för närvarande äro så hårdt tyngda af kommunalutskylder, att man blir bekymrad hvarje gång, det är fråga om, att en ny utgift skall läggas på dem. Det är säkerligen den omständigheten, som gör, att den opposition, som förefinnes mot detta lagförslag, också nu kommit till uttryck i diskussionen. För min del måste jag emellertid fråga mig, huru det skall komma att ställa sig, därest Riksdagen nu afslår det föreliggande förslaget, och min andra fråga är: låter sig denna sak ordnas på ett fördelaktigare sätt nästa gång den kommer fram? Jag är icke fullt säker på, att resultatet skall blifva bättre en annan gång än nu — jag tror snarare, att det är så godt, att vi nu taga detta förslag, dock med de modifikationerna i det samma, som man anser rättvisligen böra och kunna göras.

Man har nu mot förslaget bland annat invändt det, att det är för mycket begärddt, att kommunerna ensamma skulle aflöna barnmorskor — kommunerna borde ha statsbidrag till barnmorskornas aflöning. Detta för mina tankar tillbaka till gångna riksdagar, då uttalanden gjordes, att kommunerna borde ha bidrag af staten äfven för aflönande af fjärdingsmän. Jag anser det ingalunda vara fullt riktigt, att kommunerna få bidrag af staten vare sig till aflönande af barnmorskor eller fjärdingsmän, emedan jag är fullt förvissad därom, att kommunernas utgifter för dessa personers aflöning icke blifva mindre för det staten här kommer till. Jag anser därför, att vi icke borde sätta i fråga någonting sådant, som att staten skall bidra till barnmorske- och fjärdingsmannainstitutionens underhåll.

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

På staten vill man småningom öfverlåta än det ena än det andra, till dess att staten blir den enda, den stora kommunen, som skall taga hand om alltsammans. Tror man verkligen, att det då skulle blifva en bättre sakernas ordning? Nej, långt därifrån. Andra stycket i det föredragna lagförslaget första paragraf har denna lydelse: »Smärre kommuner, som angränsa hvarandra, äga, efter pröfning af Konungens befallningshafvande och sedan vederbörande förste provinsialläkare i ärendet hörts, förena sig om anställande af gemensam barnmorska; dock att sådan föregående pröfning ej erfordras, därest kommunerna hafva mindre ytvidd och deras sammanlagda folkmängd ej öfverstiger 2,500 invånare.» Med denna bestämmelse afses således bland annat, att Konungens befallningshafvandes pröfning *icke* erfordras vid sammanslutning af två eller tre kommuner, hvilkas sammanlagda folkmängd ej öfverstiger 2,500 invånare, utan då äga dessa kommuner utan att tillfråga någon myndighet full frihet att förena sig om anställande af gemensam barnmorska. Motionären herr Jansson i Djursätra, som påyrkat ändring i denna punkt, har fullt fog för det yrkande, han i sin motion framställt. Han anser, att denna siffra är alldeles för låg, och jag ber att med ett exempel från min hemort få påvisa, att så också är förhållandet. För omkring två år sedan skildes där tvenne kommuner åt med afseende å aflöningen till en gemensam barnmorska. En förlossning medförde dödlig utgång och förste provinsialläkaren anmälde saken för Konungens befallningshafvande, hvilket hade till följd, att Konungens befallningshafvande ålade kommunerna i fråga att hålla hvar sin barnmorska. Kommunerna ha ungefär 3,000 invånare hvar; den ena har omkring 3,150 invånare, och för den andra fattas det ungefär 150 i 3,000. Nu ha de emellertid hvar sin barnmorska. Men båda dessa tycka, att de fått för litet att göra, och i synnerhet den ena af dessa barnmorskor inkräktar på den andras verksamhetsfält, hvarför den som får det mindre verksamhetsområdet får alldeles för liten verksamhet. Barnaföderskor få icke åläggas skyldighet att använda barnmorska som de ej tycka om, och den uppfattningen kommer nog i alla tider att anses vara riktig. Nu har den ena af de två åsyftade barnmorskorna fått praktik äfven inom den andra barnmorskans område. Hon hinner äfven mycket väl med detta och skulle för resten hinna med mycket mer. Jag har med detta exempel endast velat visa, att det blir alldeles för små distrikt enligt det nu föreliggande förslaget, då kommunerna icke få slå sig tillsammans om en gemensam barnmorska, därest deras sammanlagda folkmängd öfverstiger 2,500 invånare, såvida de ej vilja göra ansökan hos vederbörande myndighet och då alltid känna sig ovissa om ett bifall. Jag anser icke denna bestämmelse vara välbetänkt och därför ber jag att beträffande den nu föredragna första paragrafen få förena mig med herr Jansson i Djursätra i hans yrkande, att siffran 2,500 här måtte utbytas mot siffran 4,000.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr Lindblad i Närlunda: Herr statsrådet ville tillvita mig, att jag skulle ha sagt, att barnmorskornas yrke vore så obetydligt, att man kunde aflöna dem huru lågt som helst. De orden, herr statsråd, har jag icke fält. Tvärtom anser jag detta yrke vara mycket betydelsefullt och viktigt, en alldeles nödvändig befattning. Men det är nu fråga om, synes det mig, att omlägga denna institution på ett mindre tilltalande, mindre praktiskt sätt.

Å sid. 11 i det förevarande utlåtandet läsa vi följande: »Nu åter är fråga om att införa ett nytt anställnings- och aflönings-system med efter förhållandena lämpade distrikt, som gifva barnmorskan fullt arbete i hennes yrke och en inkomst, tillmätt efter detta arbete, allt utan rubbning i redan grundade och bestående rättsförhållanden.» Ja, »fullt arbete i hennes yrke» står det här. Men icke kunna väl vi åstadkomma flera fall på detta område, utan meningen är väl, att man skall reglera distrikten och göra dem större. Men det är just detta, som motverkar de resultat, som man redan på vissa trakter uppnått i nu förevarande afseende. Denna fråga företer vissa jämförelsepunkter med en annan fråga, som hör hemma på skolväsendets område. I de trakter, där afstånden äro jämförelsevis svåra, vore det vida bättre, om det inrättades s. k. mindre folkskolor, dit de närmast kringboende kunde komma, än om man tillämpar systemet med särskilda småbarns- och folkskolor, förlagda på ett och samma ställe och sålunda medförande långa afstånd för en hel del af socknens invånare. Samma olägenhet skulle enligt mitt förmenande komma att vidlåda den nu föreslagna anordningen att göra distrikten större eller, såsom det här står, gifva barnmorskorna fullt arbete i deras yrke. Detta är ju att motverka de resultat, som man hittills kommit till på många ställen. Här såges å sid. 17 i utskottets utlåtande, att, enligt uppgift af biträdande barnmorskeläraren doktor E. Alin, antalet förlösningar per barnmorska nu kan anses snarare minskadt än ökad samt att sedan år 1892 barnmorskornas antal på landsbygden ökats från 1,716 till 2,152. Vi se sålunda, att institutionen är stadd i en glädjande utveckling.

Nu vill man ovillkorligen gifva alla barnmorskor en och samma aflöning. Jag vill då först anmärka, att utskottet själf säger här i sitt utlåtande å sid. 24: »Men härtill kommer, att ett fastställande af lönen till högre belopp kan befaras hafva till följd, att kommuner, som redan hafva flera barnmorskor anställda, finna sig nödsakade att till skada för den sak, lagen afser att främja, inskränka antalet barnmorskor så att det verkliga behovet af sådana ej varder tillgodosedt.» Vidare vill jag påpeka, att medicinalstyrelsen om denna sak yttrat: »Hvad beträffar det minimibelopp, till hvilket barnmorskans lön bör i lagen bestämmas, har medicinalstyrelsen föreslagit 200 kronor, hvári naturaförmåner finge *ingå* med högst 75 kronor.» Det är nämligen att märka, att flertalet barnmorskor icke äro hänvisade uteslutande till detta yrke såsom hufvudsyssla, utan flertalet af dem äro gifta och bedrifva barnmorskeyrket mera såsom ett arbete, som de kunna utföra vid sidan af sin egentliga syssel-

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts)*

sättning. Den anordningen har också visat sig praktiskt lämplig och fullkomligt tillfredsställande.

Herr vice talmannen tillrådde oss att nu godkänna det föreliggande förslaget, ty om vi skulle vänta på ett nytt förslag, kunde det hända, att detta blefve mycket värre än det nu föreliggande. Ja, beträffande detta har herr statsrådet redan yttrat, att detta endast skulle vara början — »vi skola börja vackert», sade herr statsrådet — men sedan kommer nästa steg just att blifva förslag om löne-tillskott genom beviljande af statsbidrag, och det, som herr vice talmannen här befarade, skall han få se besannadt redan inom tre år eller en dylik kortare tidrymd. Herr vice talmannen har ju varit med om lönerogleringar på andra områden; i fråga om småskollärarinnornas löner har jag själf på 10 år varit med om icke mindre än tre löneförhöjningar, och det skall nog icke dröja mycket länge, förrän vi äro inne på samma historia äfven beträffande barnmorskorna, om vi nu bifalla detta förslag. Jag tror därför, att det är bäst att vi hålla på den gamla regeln härvidlag och sålunda, såsom jag redan anført, icke höja lönerna i klump, utan endast där verkligt behof i den vägen föreligger. För den kommun jag tillhör skulle någon förhöjning i barnmorskans aflöning icke inträda genom antagande af detta förslag, ty vi gifva henne redan nu sådan aflöning, att något tillägg icke skulle behöfva göras; men man får icke jämföra det bördiga och folkrika Södermanland med åtskilliga andra provinser, såsom Småland och de norrländska provinserna; det torde icke vara lämpligt, att man anser förhållandena i Södermanland såsom en måttstock, efter hvilken man får bedöma landet i dess helhet.

Jag ber att få vidhålla mitt instämmande i det yrkande, som herr Carl Persson i Stallerhult här framställde.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Jag ber att få säga ett par ord med anledning af de jämförelser, som här blifvit gjorda. Man har talat om fjärdingsmännen och sagt, att när icke någon minimiaflöning blifvit fastställd för dem, behöfves icke heller någon sådan bestämmelse beträffande barnmorskorna. Jag ber dock att få påpeka, att dessa bägge tjänstemannaklasser — om jag får begagna det uttrycket — icke äro jämförliga i nu förevarande afseende. Fjärdingsmannabefattningen är ju alltid eller åtminstone bra nära undantagslöst, såvidt jag känner till, en bisyssla, och fjärdingsmannen har sålunda som regel någon annan sysselsättning, åt hvilken han hufvudsakligen ägnar sig. Därför kan ock i allmänhet den person, som kommer i fråga till en sådan befattning, helt enkelt säga: »Får jag icke för arbetet den aflöning som är skälig, tager jag icke emot befattningen. En barnmorska däremot, som genomgått sin utbildningskurs och bestämt sig för denna kallelse, är i allmänhet icke i tillfälle att handla på det sättet. Hon har en gång valt det kall, som hon vill ägna sig åt, och därför är hon faktiskt och praktiskt sedt tvungen att taga den befattning, som bjudes henne, äfven om lönen är oskäligt liten, och hon gör det i många

fall i förhoppning om, att hon kanske skall kunna få bättre villkor sedan. Det kan då inträffa, att hennes arbetskraft blir exploaterad under villkor, som icke kunna anses vara skäliga. Om man nu tycker, att den lön, som här är föreslagen, är för stor, ha ju kommunerna i sin makt att bestämma taxan för förrättningar till så mycket lägre belopp. Men man har dock alltid en gräns härvidlag, så att icke barnmorskorna blifva riktigt satta på svältlön.

För öfrigt har här mycket starkt häfdats den principen, att staten icke borde bestämma aflöningsbeloppen för en tjänstemannaklass, till hvars aflöning den icke direkt bidrager. Den grundsatsen har dock icke alltid gjorts gällande; ty staten har i många andra afseenden pålagt kommunerna bördor i form af löner och bestämt vissa gränser för dessa, utan att till dem lämna direkta bidrag.

Jag skall blott be att få erinra om ett utskottsbetänkande, som är framlagdt för oss i dag rörande prästerskapets aflöning. Där står i en paragraf, att lönen för kyrkoherde icke må fastställas till lägre belopp än 4,000 kronor och för komminister icke till lägre belopp än 2,500 kronor. Denna paragraf är visserligen ännu icke godkänd, men det är möjligt och måhända sannolikt, att den blir godkänd. Jag frågar då, hur det skall taga sig ut, om man kan säga, att Riksdagen väl bestämt, att prästerna icke få aflönas med mindre än 4,000 kronor resp. 2,500 kronor, men däremot vägrat att i fråga om barnmorskorna, denna svagare ställda klass, som har långt mindre möjlighet att göra sina önskningsar gällande, fastställa en mycket blygsam minimilön. Jag tror icke, att det är Riksdagen fullt värdigt att i dessa tvenne frågor stanna vid så olika beslut.

Jag har förut genom instämmande gifvit tillkänna min ställning i frågan, men efter den debatt, som förts i ärendet, och då fara synes föreligga, att hela lagförslaget skall afslås, vill jag gifva tillkänna, att hellre än att en sådan eventualitet skall inträffa, vill jag i så måtto modifiera min ståndpunkt, att jag förenar mig med herr Jansson i Djursätra, ty jag tror, att en tillfredsställande lösning af frågan kan åstadkommas på den linje, som han föreslagit. Därför ber jag, herr talman, att i sakens nuvarande läge få förena mig med honom i hans yrkande.

Herr Zetterstrand: Jag kan icke neka till, att jag af en del af hvad här yttrats känt mig obehagligt berörd, då det icke bådade godt för frågans lösning.

Så mycket mera glädjande voro herr Janssons i Djursätra och herr vice talmannens anföranden. Dessa herrar visade, att de å sin sida hade en stor förståelse för denna fråga, samt att de ville lösa densamma, om än med vissa modifikationer. Det framhölls, att man borde höja siffran 2,500, och att denna kammare borde kunna taga siffran 4,000 för att vid sammanjämkningen komma till ett annat resultat än det här föreliggande.

Det är tydligt, att man icke kan säga om vare sig siffran 2,500 eller någon annan siffra, att den är absolut riktig, då den utredning, som ligger till grund i det hänseendet, icke kan anses

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

uttömmande. Men efter hvad man nu hört, bör denna siffra kunna utan olägenhet höjas. Det torde då kunna hända, att man efter närmare öfvervägande genom sammanjämkning kunde komma till ett lyckligt resultat.

Herr vice talmannen gjorde anmärkning beträffande 3 §. Han ville hellre, att det skulle stå, att barnmorska alltid skulle såsom ersättning hafva minst 100 kronor. Jag tror verkligen, att det är bättre för kommunerna, om det står som det står, ty det kan tänkas, att det finnes kommuner, som faktiskt redan hafva bostad åt barnmorskan. Och om de då tvingas att betala 100 kronor, under det bostaden skall stå tom, så är det icke lämpligt. Efter mitt förmenande är det bättre, om kommunerna få välja mellan att lämna bostad och vedbrand eller betala 100 kronor. Jag tror, att herr vice talmannen efter närmare öfvervägande också skall komma till det resultatet, att det föreliggande förslaget i denna del är bättre för kommunerna och äfven för barnmorskorna än den ändring, som han önskade. Nu föreligger dock icke den frågan till afgörande, utan endast frågan om 1 §. Där gick herr vice talmannens yrkande ut på, att den frågan, propositionen afser, icke kunde undanskjutas. Jag vill modifiera detta så, att den icke bör undanskjutas.

Här har en talare påpekat, att det icke är så brådtom, eftersom lagen skall träda i kraft först den 1 januari 1912. Men hvarför har man satt den öfvergångstiden? Jo, just därför att nu löpande aftal skola kunna tilländagå. Om man nu väntar med att taga lagen, då får man flytta fram ikraftträdandet från 1912 till 1913 eller 1914. Jag tror sålunda, att lagens antagande icke bör undanskjutas.

Som jag nämnde, har jag ingenting emot, att kammaren fattar ett beslut i den riktning, som herr Jansson i Djursåtra först antydde, och i den riktning, som, efter hvad det framhölls, herr Carl Persson icke är någon absolut motståndare till. Efter ett sådant beslut tror jag, att en sammanjämkning, som kan medföra ett lyckligt resultat, kan komma till stånd.

Med herr Zetterstrand förenade sig herrar *Palme, Neiglick, Kjellberg* och *Petrén*.

Öfverläggningen var härmed slutad. Härunder hade framställtts yrkanden dels om godkännande af utskottets förslag till förevarande paragraf, dels om godkännande af samma förslag med den ändring däri, som under öfverläggningen föreslagits af herr Jansson i Djursåtra, och dels om afslag å utskottets förslag. Herr talmannen gaf nu propositioner å dessa yrkanden och fann yrkandet om bifall till utskottets förslag med den af herr Jansson i Djursåtra föreslagna ändringen vara med öfvervägande ja godkänt. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits yrkandet om afslag å utskottets förslag, uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner sammansatta stats- och lagutskottets förslag till 1 § i lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska med den ändring däri, som under öfverläggningen föreslagits af herr Jansson i Djursåtra, röstar

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda förslag.

Voteringen utföll med 123 ja mot 80 nej, hvadan kammaren alltså godkänt utskottets berörda förslag med den ändring, som föreslagits af herr Jansson i Djursåtra.

2 §.

Godkändes.

Enligt utskottets förslag skulle 3 § lyda sålunda:

Barnmorska, som är i kommuns tjänst fast anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst tre hundra kronor samt därjämte förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför med minst etthundra kronor.

Där särskilda omständigheter sådant påkalla, äge Konungens befallningshafvande, på ansökan af kommun och efter förste provinsialläkares hörande, medgifva, att aflöningen må utgå med skäligt lägre belopp.

Aflöningen bestämmes af vederbörande kommun och skall utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan varda föreskrifven.

Kunna kommuner, som äro förenade till ett barnmorskedistrikt, icke träffa öfverenskomelse om aflöningen, skall frågan afgöras af Konungens befallningshafvande.

Reservation hade dock afgifvits af herrar *Hammarlund*, *Starbäck* och *Neiglick*, som ansett, att 3 § första stycket bort erhålla följande lydelse:

Barnmorska, som är i kommunens tjänst fast anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst *fyrhundra* kronor samt därjämte förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför med minst etthundra kronor.

Efter föredragning af paragrafen yttrade:

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Det förvånade mig icke det minsta, att en motion i detta ärende framkommit, däri

Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

det föreslås en årslön på 400 kronor, och jag tror mig kunna säga, att det nog var den personliga uppfattningen hos litet hvar inom utskottet, att det vore väl, om man kunde sätta lönen till så högt belopp. Men det gällde icke att behandla denna fråga så, som man gör i ett statsutskott, utan som man gör i ett sammansatt stats- och lagutskott. Statsutskottet har att tillse hvad staten kan åstadkomma, men sammansatta stats- och lagutskottet har att jämka mellan två olika intressen, deras, som skola uppbära lönerna, och kommunernas, som skola betala dem, och har utskottet härom uttalat sig på följande sätt:

»Det är otvifvelaktigt af vikt, att barnmorskorna, med den ansvarsfulla uppgift som åligger dem, erhålla en någorlunda tryggad ekonomisk ställning, men man måste härvid också skänka nödigt beaktande åt den ekonomiska bärkraften hos kommunerna, som skola vidkännas kostnaderna för barnmorskornas aflöning.»

Det är med anledning däraf som utskottet icke ansett sig kunna förorda ett högre lönebelopp än det Kungl. Maj:t föreslagit, och jag får för min del yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kjellberg: Herr talman! Med hänvisning till hvad jag haft äran yttra förut i debatten, hemställer jag om bifall till den vid betänkandet fogade reservationen angående denna paragraf.

Herr Starbäck: Herr talman! Ehuru väl jag reserverat mig vid denna punkt, ber jag dock att på grund af det läge, hvori frågan för närvarande befinner sig, få afstå från yrkande om bifall till reservationen, och ber jag att få instämma i det yrkande, som gjorts af herr Zetterstrand.

Herr vice talmannen: Herr talman! Beträffande de olika yrkanden, som nu föreligga, skall jag be att få säga, att det är otack man får, om man försöker hjälpa fram en god sak. Om man vill, att frågan skall falla, så faller den just på det, att man ställer sina fordringar så högt, som herr Kjellberg nu gjort.

Är det obekant för någon, att det är ett stort antal barnmorskor ute på landsbygden, som icke nu har högre lön än 200 kronor kontant jämte bostad och vedbrand eller 200 kronor och bara bostad. Det förekommer båda dessa aflöningsformer. När nu de kommuner, som hafva barnmorskor mot sådan aflöning, skulle tvingas att höja densamma till 400 kronor kontant, och därjämte bostad och vedbrand, hur tror herr Kjellberg, att det skulle komma att gå? Men afslag är lätt att få. Jag anser det vara långt gånget, när man går så långt, som utskottet föreslagit. Jag känner mig verkligen starkt frestad att yrka på nedsättning i detta, ty här är en annan siffra, som för många är betydligt mera tilltalande, och det är 250 kronor kontant jämte bostad och vedbrand eller ersättning därför med 100 kronor.

Såsom ett motförslag till herr Kjellbergs förslag, ber jag, herr talman, att få framställa det yrkandet, att lönen bestämmes till 250 kronor kontant jämte bostad och vedbrand eller ersättning för dessa naturaprestationer med 100 kronor.

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Herr Byström: Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservationen, som för öfrigt har samma kläm som den motion, hvilken är framburen af mig och en annan ledamot af kammaren. Det lönebelopp, som är föreslaget, borde egentligen af ingen anses vara för högt. För dem, som anse att det vi föreslagit är för högt, vill jag emellertid påpeka, att i förevarande paragraf finnes en ventil, så att säga, den nämligen att, om det skulle vara omöjligt för en kommun att betala denna i allmänhet taget fastställda lön, den kan begära nedsättning, och om Konungens befallningshafvande finner verkligt skäl föreligga, beviljas nog sådan nedsättning. Det bör därför icke vara någon fara i att bifalla det högre beloppet.

Herr Neiglick: Herr talman! Jag har visserligen yrkat bifall till reservationen beträffande första stycket 3 §, och ehuru väl jag fortfarande är öfvertygad om det materiellt berättigade i denna reservation, skall jag likväl nu af praktiska skäl och för att enighet om möjligt må vinnas i kammaren afstå från det yrkande jag gjort i reservationen och anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag beträffande 3 § första stycket.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad, gaf herr talmannen propositioner på: 1:o) bifall till utskottets förslag till ifrågasvarande paragraf, 2:o) bifall till berörda förslag med den ändring däri, som föreslagits i den af herr Hammarlund med flere afgifna reservationen, och 3:o) bifall till samma förslag med den af herr vice talmannen föreslagna ändringen däri; och fann herr talmannen det under 1:o) upptagna yrkandet hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid, hvarför herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen framställde propositioner å de båda återstående yrkandena, hvarvid herr talmannen förklarade sig anse det under 3:o) upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt. Men äfven nu begärdes votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående sammansatta stats- och lagutskottets förslag till 3 § i lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska antager yrkandet om bifall till samma förslag med den ändring däri, som föreslagits af herr vice talmannen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit berörda förslag med den ändring däri, som föreslagits i den af herr Hammarlund med flere afgifna reservationen.

Voteringen utföll med 107 ja mot 88 nej, hvadan propositionen i hufvudvoteringen erhöll följande af kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren godkänner sammansatta stats- och lagutskottets förslag till 3 § i lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren antagit samma förslag med den ändring däri, som föreslagits af herr vice talmannen.

Omröstningen öfver denna proposition utvisade 118 ja mot 82 nej, och hade kammaren alltså bifallit utskottets förslag till lydelse af ifrågavarande paragraf.

4 §; 5 §; slutmeningen; ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan i första punkten förklarades besvarad genom kammarens här ofvan antecknade beslut.

Punkten 2:o).

Under denna punkt hade reservation afgifvits af herr *Hammarlund*, som ansett att utskottet bort hemställa:

att Riksdagen med bifall till herr K. E. O. Kjellbergs m. fl. motion, i hvad den berörde denna punkt, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, i hvad mån bidrag af statsmedel skulle kunna beviljas kommunen för aflöning af fast anställd barnmorska samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Efter föredragning af punkten lämnades ordet till:

Herr Kjellberg, som yttrade: Herr talman! I anledning af hvad jag förut haft äran anföra angående frågan om statsbidrag hemställer jag om bifall till den afgifna reservationen i denna punkt.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Vid behandlingen af den nu föreliggande frågan har utskottet icke särskildt mycket fäst sig vid motionen, detta af den anledningen, att, som jag nämnde, då frågan var uppe vid 1904 års riksdag, utskottet afstyrkte, att statsbidrag skulle lämnas, och att båda kamrarna vid detta tillfälle godkände utskottets förslag. Då utskottet icke trott, att någon förändrad uppfattning skulle göra sig gällande, har utskottet icke funnit sig föranlatet att ingå på någon saklig behandling af frågan.

Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

Herr Matsson: Riksdagen skref den 5 maj 1888 i underdånighet till Kungl. Maj:t: »Då Eders Kungl. Maj:t för mera än trettio år sedan låtit utfärda reglemente för barnmorskor, har redan därigenom blifvit erkändt, att ett ändamålsenligt ordnande af barnmorskeväsendet är en angelägenhet, som *äligger staten.*»

Det betyder väl ändå någonting, när Riksdagen på detta sätt i skrifvelse till Kungl. Maj:t uttalar, att barnmorskeväsendets ordnande är *en statsangelägenhet*. Det går väl ej gärna an, att Riksdagen sedermera utan angifvande af nya motiv gör ett motsatt uttalande och säger, att barnmorskeväsendet är *en kommunal angelägenhet*.

I sitt förevarande utlåtande yttrar utskottet på sid. 20, att beredandet af tillgång på examinerad barnmorska är *»en statsangelägenhet af synnerlig vikt»*. Man torde då vid barnmorskefrågans bedömande böra utgå ifrån, att barnmorskeväsendet är *en statsangelägenhet*. Att så är har jämväl inpräntats i den allmänna uppfattningen därigenom, att staten tagit sig så att säga husbondeväldet öfver barnmorskorna, i det att staten utfärdat reglementen för dem samt inkorporerat dem under medicinalstyrelsen, förste provinsialläkaren, provinsialläkaren och stadsläkaren. Den rätt, som staten sålunda tagit sig, borde också för staten medföra motsvarande skyldighet med afseende på barnmorskornas aflöning. Ty det är väl icke öfverensstämmande med billighet och rättvisa, att staten ålägger kommunerna att anställa examinerade barnmorskor och att till dessa utbetala af staten stipulerad minimilön, utan att staten i sammanhang härmed på minsta sätt bidrager till aflöningen. Åtminstone har staten icke velat frigöra sig från denna konsekvens af sitt husbondevälde på sådana områden som sjukvård och folkundervisning. Folkundervisningen var liksom barnmorskeväsendet ursprungligen en enskild eller kommunal angelägenhet, men, så snart som folkundervisningen blef obligatorisk, åtog sig staten en del af kostnaderna för densamma. Så anser jag böra ske jämväl i afseende på barnmorskeväsendet; åtminstone bör man gifva Kungl. Maj:t anledning att taga denna fråga under öfvervägande.

Då bland andra herr Carl Persson under aftonen uttalat sympatier för denna mening, och då det afgifvits talrika instämmanden med honom, så finner jag, att det finns utsikter för att denna mening kan blifva segrande i kammaren, och detta så mycket mer som jag af hvad herr Zetterstrand, nyss upplyst erfor, att utskottets afståndstagande från motionen i denna punkt icke är grundadt på

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

någon saklig behandling af frågan. Därför, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till den af herr Hammarlund vid punkten fogade reservationen.

Herr Hammarlund: Utskottet säger, att åtminstone under nuvarande förhållanden bör barnmorskornas aflöning vara en uteslutande kommunal angelägenhet och att det icke kan biträda motionen i denna del. Herr Zetterstrand anförde nyss, att utskottet härvidlag stött sig på det af Riksdagen vid 1904 års riksdag fattade beslutet, då en dylik fråga förelåg och blef afslagen af båda kamrarna. Men mina herrar, från och med i dag kan man väl säga, att frågan inträdt i ett annat skede. I dag har Första Kammaren godkänt utskottets förslag oförändradt, och Andra Kammaren med en liten ändring af den beskaffenhet, att frågan väl icke bör falla för den, och så blir det, efter sammanjämkning, en lag om anställande af barnmorskor, och denna lag säger, att kommunerna äro skyldiga att anställa barnmorskor. Då är frågan i ett annat läge än 1904, då en sådan skyldighet icke förelåg.

Nu kan man göra jämförelse med folkskoleväsendet. Där är en obligatorisk skyldighet ålagd kommunerna, och kommunerna åtnjuta statsbidrag. Riksdagen har ålagt kommunerna att sörja för att det finnes barnmorskor, och då är det icke mer än i sin ordning att staten säger: vi vilja bidra med visst belopp härtill — huru stort blir en annan fråga. Därom får en utredning lämna upplysning.

Jag hemställer om bifall till reservationen i denna punkt.

Herr vice talmannen: Jag har rodan i ett föregående uttalande varit i tillfälle att beröra den fråga här föreligger och skall nu endast be att få säga, att den framställning, som göres om en skrivelse till Kungl. Maj:t, synes mig vara sådan, att den väcker min synnerliga förundran. Vi erinra oss litet hvar, att det ju bara är en eller annan vecka sedan denna kammare på motion af herr Staaff m. fl. då godkände afåtandet af en skrivelse till Kungl. Maj:t, hvilken skrivelse innebar anhållan om utredning rörande kommunernas ekonomiska bärkraft. Med denna utredning afsågs att för sådana kommuner, som voro mest betungade af kommunalskatter, bereda någon lindring, därigenom att det skulle göras möjligt för dem att erhålla statsbidrag. Då gick man, så vidt jag förstod, ut ifrån den riktiga förutsättningen, att man skulle helt och hållet bortse från, hvaruti utskylderna för kommunen bestode, utan hufvudsaken var den, att kommunalutskylderna sammanlagda tryckte så hårdt, att man kunde anse skattebördan oskälig i förhållande till kommunens skatteförmåga. Nu yrkar man på att kommunerna därjämte skola erhålla särskildt statsbidrag till aflöning af barnmorskorna. Naturligtvis kunna de icke stå väl tillsammans, dessa två saker, att först begära att kommunerna skola få statsbidrag på grund af att kommunalutskylderna i sin helhet äro allt för tryckande och sedan ofvanpå detta fordra ytterligare statsbidrag till aflöning af barnmorska. Om man skall fortfara på det sättet, hvarthän kommer

man då? Nej, låt oss ställa denna fråga på en helt annan bog, nämligen densamma, som kammaren tycktes vilja gå på, då kammaren biföll herr Staaffs motion. Då var ju Andra Kammarens mening den, att man icke skulle taga någon hänsyn till om det var vägunderhållet eller folkskoleväsendet eller fattigvården som tryckte hårdast, utan i stället, om de sammanlagda kommunalskatterna kändes alltför tryckande, skulle de kommuner, som hade minsta skatteförmågan, sättas i tillfälle att få ett skäligt understöd. Sådan var meningen med den skrivelsen, och då man så nyligen skrivit och begärt en utredning i det syftet, kan man väl icke nu, så kort därefter, skriva och begära ytterligare statsbidrag åt kommunerna för aflöning af deras barnmorskor.

*Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)*

Emellertid har, såsom en hvar af kammarens ledamöter helt säkert känner till, det Första Kammarens tillfälliga utskott, som behandlat herr Staaffs motion, tillstyrkt motionen, på samma sätt som det tillfälliga utskottet här i kammaren gjorde. Detta Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande har behandlats i aftonplenium i dag i Första Kammaren, hvarvid Första Kammaren återremitterat ärendet till utskottet. Sålunda reflekterar Första Kammaren med fullt allvar på att i någon form biträda Andra Kammarens beslut.

Det har sagts mig, att diskussionen i Första Kammaren gått i den riktning, att man har anledning draga den slutsats af densamma, att Första Kammarens mening skulle vara att bifalla framställningen, men med någon inskränkning uti Andra Kammarens beslut, gående därpå ut, att man skulle i första rummet taga hänsyn till sådana kommunernas utgifter, med hvilka främjades ändamål, som mer eller mindre kunde anses som statsändamål.

Nu synes det mig, som att alla skäl tala för ett afslag på det här framställda yrkandet om skrivelse till Kungl. Maj:t, och jag kan för min del icke föreställa mig något annat än att kammaren kommer att afslå detsamma.

Emellertid ber jag, herr talman, att på de skäl jag framställt få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hammarlund: Herr vice talmannen har hänvisat till kammarens beslut med anledning af herr Staaffs motion, och därför att kammaren bifallit denna motion, skulle vi nu icke kunna antaga den föreliggande reservationen. Det är dock, såvidt jag kan förstå, två alldeles skilda saker, som det här är fråga om.

Kammaren har i anslutning till herr Staaffs motion beslutit aflåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t så snart som möjligt måtte låta anställa en allsidig utredning rörande hvilka kommuner som äga en alltför ringa bärkraft i förhållande till dem åliggande skattebördor, samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen gifver anledning. Hvad afser detta understöd från statens sida? Jo ett särskildt understöd till vissa kommuner, nämligen de kommuner, som äro särskildt betungade, sålunda t. ex. de, som ha en kommunalskatt af en krona per fyrk eller något dylikt.

Angående
kommuns
skyldighet att
anställa
barnmorska.
(Forts.)

I den föreliggande reservationen ifrågasättes däremot, att staten skulle lämna bidrag till aflöning åt barnmorskor på samma sätt som staten lämnar bidrag åt lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor. Det är sålunda fråga om ett proportionellt bidrag till alla kommuner, då genom den lag, som nu blifvit antagen, alla kommuner skulle ha barnmorskor anställda. En konsekvens af det nu fattade beslutet synes mig vara, att när man bestämt, att det skall finnas en barnmorska i hvarje kommun, och Riksdagen härför fastställt en minimilön, staten bör bidraga till denna persons aflöning. Det hindrar naturligtvis icke, att staten dessutom ger extra bidrag till de kommuner, som äro särskildt betungade med utgifter. Men det är en fråga, som är alldeles fristående. Jag ber sålunda att få vidhålla mitt yrkande.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt och vidare på afslag därå och bifall i stället till den af herr Hammarlund vid punkten afgifna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och lagutskottets hemställan i andra punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr Hammarlund vid punkten afgifna reservationen.

Omröstningen utvisade 98 ja mot 74 nej, och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

5 §.

Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.

Till afgörande förelåg vidare bevillningsutskottets betänkande n:o 29, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående en särskild stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper.

I Kungl. Maj:ts proposition n:o 152, som hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen bifogadt förslag till förordning angående en särskild stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper.

Utskottet hemställde:

1) att Riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat oförändrad bifallas, antaga ett vid utlåtan det fogadt förslag till förordning angående en särskild stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper, samt

2) att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, om och i hvad mån omförmälda stämpelafgift jämväl borde utgå vid köp och byte af lotter i kommanditbolag, rederibolag, grufbolag och andra liknande sammanslutningar, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en sådan utredning kunde föranleda.

Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)

Punkten 1:o).

Författningsförslaget.

1 och 2 §§.

Godkändes.

Beträffande 3 § 1 mom. hade utskottet föreslagit denna lydelse:

1. Afräkningsnota, hvarom i 2 § förmäles, skall, där ej nedan annorlunda stadgas, vid köp förses med stämpel till följande belopp, nämligen:

a) vid köp af aktier och banklotter 20 öre, då de öfverlättna aktiernas eller banklotternas sammanlagda värde icke öfverstiger 200 kronor, och därutöfver 20 öre för hvarje påbörjadt belopp af 200 kronor,

b) vid köp af obligationer 10 öre, då de öfverlättna obligationernas sammanlagda värde ej öfverstiger 200 kronor, och därutöfver 10 öre för hvarje påbörjadt belopp af 200 kronor;

dock att, där den ene kontrahenten är fondhandlare och aftalet afslutas icke för dennes egen räkning utan i kommission, afräkningsnotan skall förses

c) vid köp af aktier och banklotter med stämpel af 10 öre, då de öfverlättna aktiernas eller banklotternas sammanlagda värde icke öfverstiger 200 kronor, och därutöfver 10 öre för hvarje påbörjadt belopp af 200 kronor, samt

d) vid köp af obligationer med stämpel af 5 öre, då de öfverlättna obligationernas sammanlagda värde ej öfverstiger 200 kronor, och därutöfver 5 öre för hvarje påbörjadt belopp af 200 kronor.

Äfvenledes skall, där ej nedan annorlunda stadgas, afräkningsnota vid byte förses med stämpel till följande belopp, nämligen

e) vid byte af aktier och banklotter 10 öre, då det värde, som enligt 4 § 4 mom. skall i afräkningsnotan upptagas, ej öfverstiger 200 kronor, och därutöfver 10 öre för hvarje påbörjadt belopp af 200 kronor, samt

f) vid byte af obligationer 5 öre, då det värde, som enligt 4 § 4 mom. skall i afräkningsnotan upptagas, ej öfverstiger 200 kronor, och därutöfver 5 öre för hvarje påbörjadt belopp af 200 kronor.

Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)

Med fondhandlare förstås i denna förordning solidariskt bankbolag, bankaktiebolag och fondmäklare äfvensom annan, som drifver sådan rörelse med fondpapper, att han på grund däraf är pliktig föra handelsböcker.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *F. E. K. Åkerberg*, *A. E. Håkanson*, *G. Jansson* i Krakerud och *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag beträffande skattesatserna och att följaktligen 3 § 1 mom. skulle lyda sålunda:

1. Afräkningsnota, hvarom i 2 § förmäles, skall, där ej nedan annorlunda stadgas, vid köp förses med stämpel till följande belopp, nämligen:

a) vid köp af aktier och banklotter 30 öre, då de öfverlåtna aktiernas eller banklotternas sammanlagda värde icke öfverstiger 200 kronor, och därutöfver 30 öre för hvarje påbörjad belopp af 200 kronor,

b) vid köp af obligationer 20 öre, då de öfverlåtna obligationernas sammanlagda värde ej öfverstiger 200 kronor, och därutöfver 20 öre för hvarje påbörjad belopp af 200 kronor;

dock att, där den ene kontrahenten är fondhandlare och aftalet afslutas icke för dennes egen räkning utan i kommission, afräkningsnotan skall förses

c) vid köp af aktier och banklotter med stämpel af 15 öre, då de öfverlåtna aktiernas eller banklotternas sammanlagda värde icke öfverstiger 200 kronor, och därutöfver 15 öre för hvarje påbörjad belopp af 200 kronor, samt

d) vid köp af obligationer med stämpel af 10 öre, då de öfverlåtna obligationernas sammanlagda värde ej öfverstiger 200 kronor, och därutöfver 10 öre för hvarje påbörjad belopp af 200 kronor.

Äfvenledes skall, där ej nedan annorlunda stadgas, afräkningsnota vid byte förses med stämpel till följande belopp, nämligen:

e) vid byte af aktier och banklotter 15 öre, då det värde, som enligt 4 § 4 mom. skall i afräkningsnotan upptagas, ej öfverstiger 200 kronor, och därutöfver 15 öre för hvarje påbörjad belopp af 200 kronor, samt

f) vid byte af obligationer 10 öre, då det värde, som enligt 4 § 4 mom. skall i afräkningsnotan upptagas, ej öfverstiger 200 kronor, och därutöfver 10 öre för hvarje påbörjad belopp af 200 kronor.

Med fondhandlare förstås i denna förordning solidariskt bankbolag, bankaktiebolag och fondmäklare äfvensom annan, som drifver sådan rörelse med fondpapper, att han på grund däraf är pliktig föra handelsböcker.

Efter momentets föredragning yttrade

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman, mina herrar! Jag vill till en början erinra kammaren därom, att det föreliggande kungl. förslaget har byggts på de af Riksdagen år 1906 angifna grunder. Syftet med den ifrågavarande skatten är hufvudsakligen att träffa de vanligen förekommande obligations- och aktieaffärerna.

Ty utom lagfartsstämpeln, gåfvostämpeln samt stämpeln vid öfverlåtelse af fartyg och ä skuldebref, därför in-teckning sökes. förefinnes enligt II art. stämpelförordningen i sammanhang med penningeplacering stämpelplikt hufvudsakligen endast vid

- 1) emission af aktier och banklotter,
- 2) emission af obligationer samt
- 3) insättning å depositions- eller kapitalräkning i bank.

Stämpel vid emission af aktier och banklotter ålades så sent som år 1906, och granskar man närmare de motiv, som anförts vid införande af emissionsstämpel å aktier, finner man, att denna stämpel-skatt därvid mindre betraktats såsom en kapitalomsättningsskatt än såsom en särskild afgift till staten för de fördelar, staten bereder kapitalet genom att möjliggöra dess användning för ekonomisk verksamhet under formen af aktiebolag eller solidariskt bankbolag. Enligt stämpelförordningen skall också aktie- eller lottbref, *innan* det af bolaget utgifves, förses med stämpel. Likaledes skall i fråga om obligation *obligationsutgifvaren* före utlämnandet förse obligationen med föreskrifven stämpel. Och äfven om den, som tecknat aktien eller lottbrevet, eller den, som öfvertagit obligationslånet, i en eller annan form får betala jämväl den papperet åsatta stämpeln, blir stämpeln i detta fall dock endast skatt å en första placering.

Någon skattskyldighet i sammanhang med framtida nya placeringar i de en gång emitterade värdepapperen förefinnes emellertid icke.

Beträffande obligationer synes följdriktigast vara, att stämpeln vid öfverlåtelse af dessa fastställes till samma belopp som den redan förefintliga kapitalplaceringsskatt, hvilken kan i skattehänseende jämföras med kapitalplacering i obligationer.

Stämpeln å depositionsbevis är bestämd sålunda: bevis å belopp, som öfverstiger 100 kronor men icke 300 kronor, skall förses med stämpel af 20 öre och bevis å belopp, som öfverstiger 300 kronor men ej 500 kronor, med stämpel af 30 öre samt bevis å belopp, som öfverstiger 500 kronor men ej 1,000 kronor, med stämpel af 50 öre, och därutöfver med stämpel af 50 öre för hvarje påbörjad tusental kronor.

När kapitalet söker sig in i banks depositionsräkning, är denna transaktion, sedd såsom föremål för kapitalomsättningsskatten, ensidig. Kapitalet visar sig hos deponenten. Stämpeln drabbar alltså endast det af honom i banken insatta kapitalet. Annorlunda är förhållandet vid köp af värdepapper. Såväl den ene som den andre kontrahenten vid transaktionen framvisar kapital, säljaren värdepapper och köparen betalningsmedel. Om sålunda deponentens transaktion med banken kan kallas ensidig, blir transaktionen vid öfverlåtelse af värdepapper tvåsidig. Det kapital som deltagar i transaktionen, bör i ena som andra fallet beskattas. Här af följer, att vid öfverlåtelse af obligationer stämpeln, om densamma skall ställas i angifvet förhållande till stämpeln vid deposition af penningar, bör bestämmas till dubbla beloppet af depositionsstämpeln. Öfverlåtelsestämpeln beträffande dylika värdepapper bör alltså utgå med 1 krona för 1,000 kronor af de öfverlättna obligationernas värde.

*Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)*

Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)

Så motiverar departementschefen i hufvudsak det kungl. förslaget med afseende på stämpel vid öfverlåtelse af obligationer, och en lika god motivering har Kungl. Maj:t förebragt för förslaget att höja stämpeln vid transaktioner med aktier och banklotter med 50 procent utöfver hvad som afses att drabba obligationer.

Utskottet har emellertid föreslagit nedsättning i det af Kungl. Maj:t föreslagna skattebeloppet. Så föreslår utskottet att sänka stämpeln för öfverlåtelse af aktier och banklotter med en tredjedel eller från en krona och femtio öre till en krona per tusen. Stämpeln för obligationer vill utskottet sänka från en krona till femtio öre per tusen. De motiv, utskottet anför för denna åtgärd, förefalla mig ytterst svaga. Det hufvudsakligaste skälet är räddhåga för att vederbörande skulle söka kringgå förordningen, därest man toge det högre beloppet. Men jag tror icke, att man får fästa allt för stort afseende vid detta utskottets resonemang. Riksdagen har icke förfarit på det sättet, då man förut pålagt stämpelskatten. Jag kan erinra om att lagfartsstämpeln för närvarande utgår med sex kronor per tusen. Och man har beträffande densamma kommit underfund med att försök gjorts att kringgå förordningen för att slippa erlägga den höga stämpeln; detta har också påvisats inför Riksdagen, men icke har det fallit Riksdagen in att af den anledningen sänka stämpeln för köp och byte af fast egendom, utan man har i stället gått den andra vägen och skärpt kontrollen, och vi ha för en kort tid sedan vidtagit sådana åtgärder, när vi nämligen reviderade stämpelförordningen.

Om nu utskottets förslag skulle antagas, bryter man sönder den motiverade likställigheten emellan skattesatserna å de olika skatteföremålen och likaså den planmässighet, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts förslag. Jag tror således, att åtminstone denna kammare gör klockast i att bifalla det kungl. förslaget.

Jag vill därjämte omnämna, att Första Kammaren vid behandlingen af detta ärende under förmiddagen visserligen antog utskottets förslag med 72 röster, men att där likväl afgåfvos 42 röster för reservationen. Ehuru i Första Kammaren egentligen den kategori bland det svenska folket, som hufvudsakligen laborerar med affärer på detta område, är representerad, finna vi häraf att äfven där ganska starkt ifrågasatts att antaga det kungl. förslaget oförändradt i detta afseende.

Med anledning af hvad jag nu i största korthet yttrat tager jag mig, herr talman, friheten yrka afslag å utskottets hemställan beträffande förevarande paragraf och bifall till det förslag, som innefattas i min med fleres vid betänkandet fogade reservation, hvilken i allo öfverensstämmer med hvad Kungl. Maj:t i detta afseende föreslagit.

Herr Moll: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne behagade finna utaf det nu föreliggande utskottsbetänkandet, jämfördt med den kungl. propositionen i ämnet, har utskottet i allt väsentligt godkänt hvad Kungl. Maj:t här föreslagit. Det är ju så, att utskottsbetän-

kandet i åtskilliga punkter innehåller en hel del mindre jämkningar och förändringar och tillägg, men i stort sedt har utskottet förordat det kungl. förslaget. Det är egentligen endast i en punkt, där någon större skiljaktighet förekommer emellan hvad Kungl. Maj:t föreslagit och utskottet här tillstyrkt, och det är just i den nu föredragna punkten, där utskottet vidtagit en reduktion af de skattesatser som Kungl. Maj:t här föreslagit.

Såsom herrarne finna af utskottets utlåtande, har detta skett af följande skäl. Då det här gäller införandet af en alldeles ny stämpelafgift, rörande hvilken vi i vårt land icke ha någon erfarenhet, har utskottet ansett, att man borde iakttaga stor varsamhet i afseende å skattesatsernas belopp. Därför har utskottet, såsom herrarne se, nedsatt de af Kungl. Maj:t föreslagna skattesatserna ifrån 30 till 20 öre per 200 kronor vid köp af aktier och banklotter och ifrån 20 till 10 öre vid köp af obligationer, äfvenledes per 200 kronor. Nu visar ju erfarenheten, att när det gäller sådana afgifter, som dem, hvilka här är fråga om, har allmänheten en viss benägenhet att vilja undandraga sig desamma, för så vidt som icke en tillfredsställande kontroll öfver afgifternas erläggande kan åstadkommas. Den regeln torde hafva giltighet, att ju högre dylika afgifter tillmätas, desto större anledning har man att befara, det vederbörande komma att försöka slingra sig undan. Då härtill kommer, att när det gäller en stämpelafgift, som skall utgå vid alla transaktioner af nu ifrågavarande slag, således icke endast vid sådana transaktioner, som passera genom officiella mäklare, enskilda mäklare, banker eller öfver hufvud taget genom dem, som i denna förordning kallas fondhandlare, utan äfven vid sådana transaktioner, som ske privatpersoner emellan — när det gäller en sådan afgift, ligger det i sakens natur, att det kommer att möta mycket stora svårigheter att åstadkomma en effektiv kontroll. Jag tror, att man utan öfverdrift kan påstå, att i många fall kommer det att bli absolut omöjligt att ävägbringa någon kontroll alls, och i en stor del öfriga fall kommer detta att bli mycket svårt att åstadkomma en tillfredsställande kontroll.

Utskottet har här föreslagit någon nedsättning i de af Kungl. Maj:t föreslagna afgifterna. Huruvida utskottet eller Kungl. Maj:t träffat det rätta kan ju i viss mån sägas vara en smaksak, men det går icke an att, som herr Ericsson i Ofvanmyra här gjort, jämföra denna afgift med lagfartsstämpeln. Vid lagfart gäller det öfverlåtelse af fast egendom, här däremot gäller det börstransaktioner — detta är två olika saker. Vi ha icke, såsom jag sade, någon erfarenhet om denna sak här i landet; någon sådan stämpel som denna har icke hitintills hos oss förekommit. För att få någon ledning vid afgörande af frågan om den lämpliga storleken af dessa afgifter har man således ingenting annat att göra än att söka tillgodogöra sig utlandets erfarenhet på detta område. Detta har Kungl. Maj:t gjort och den tyska stämpelförordningens motsvarande bestämmelser ha fått tjäna som mönster för Kungl. Maj:ts förslag. Nu är emellertid förhållandet det, att de skattesatser, som här af Kungl. Maj:t föreslagits, äro två och en half gånger så stora som motsvarande af-

*Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)*

Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)

gifter i Tyskland. Den frågan ligger då nära till hands: Kan man antaga, att de svenska förhållandena äro sådana, att vi här utan afsevärda svårigheter kunna bära skattesatser, som äro två och en half gånger så stora som motsvarande tyska? Vid besvarandet af denna fråga bör man komma ihåg, att våra svenska börsförhållanden för närvarande befinna sig i ett synnerligen otillfredsställande skick. Detta erkännes allmänt. Här ha ju under de senaste åren förekommit ansatser, gående ut på att åstadkomma förbättrade börsförhållanden, men ännu återstår en lång väg, innan vi kunna sägas ha kommit till någorlunda tillfredsställande resultat i detta afseende.

Jag tillåter mig i förbigående här framhålla, att frågan, huruvida börsförhållandena äro tillfredsställande eller icke, ingalunda är en angelägenhet, som endast och allenast är af intresse för den del af allmänheten, som deltagar i börsaffärer. Endast om börsförhållandena äro väl ordnade, kan man vänta tillförlitliga noteringar å aktier och obligationer, och det torde icke behöfva närmare utredas, af huru stor vikt det är för affärslifvet i dess helhet och för industrien i alla dess olika grenar, att börsnoteringarna å aktier och obligationer äro tillförlitliga.

Om nu dessa stämpelafgifter sättas för högt, kan man befara, att sträfvandena att åstadkomma bättre ordnade börsförhållanden härigenom komma att motverkas samt att vi få vänta ännu längre, än vi eljest hade behöft, för att få dessa angelägenheter ordnade på ett tillfredsställande sätt. I Tyskland däremot har man sedan långliga tider tillbaka börserna organiserade på ett fullt tillfredsställande sätt.

Då frågar jag: Är det sannolikt att våra svenska på ett i hög grad otillfredsställande sätt ordnade börser kunna utan olägenheter för näringslifvet i dess helhet bära afgifter, som äro två och en half gånger så stora som de afgifter, som gälla å de tyska väl ordnade börserna? På den frågan tror jag, att man måste svara nej. Om vi sätta afgifterna för högt, skada vi därigenom näringslifvet.

Dessa synpunkter ha föranlett utskottet att göra den reduktion, som här föreslagits i fråga om afgifternas belopp. Jag kan nämna, att inom utskottet uttalades sympatier för en längre gående reduktion samt för fastställandet af samma öfverlåtelsestämpel för såväl aktier som obligationer. Så långt har emellertid utskottet icke velat gå.

Herr Ollas Ericsson yttrade, att man genom den af utskottet föreslagna nedsättningen skulle bryta sönder planmässigheten i Kungl. Maj:ts förslag. Det skulle förvåna mig mycket, om herr statsrådet och chefen för finansdepartementet skulle anse sitt förslag sönderbrutet genom den relativt obetydliga reduktion af afgifternas belopp, som utskottet här föreslagit.

Följaktligen, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets förslag uti denna punkt.

Häruti instämde herr *Bromée* i Billsta.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman, mina herrar! Det är, såsom här förut blifvit sagdt, icke många

ändringar, som utskottet vidtagit i det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om en särskild stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper. De allra flesta af dessa förändringar vill jag för min del med tacksamhet erkänna såsom förbättringar, och jag har sålunda ingenting att mot dem invända.

Det enda, som ger mig anledning till en gensaga, är ändringen i den nu föreliggande punkten angående stämpelafgiftens belopp. Jag kan naturligtvis icke utan vidare erkänna, att hvad Kungl. Maj:t i det afseendet föreslagit skulle vara så oriktigt, att jag icke kan säga några ord till försvar därför. Jag har tvärtom den uppfattningen, att det funnits mycket goda skäl för Kungl. Majts förslag i den delen. De principiella, formella skälen och utgångspunkten för denna skatt, som ju utslutande är afsedd att drabba kapitalet, när det visar sig, och således icke är någon transaktionsskatt, jämte utvecklingen af denna stämpelafgifts innebörd ha blifvit så fullständigt framställda af den förste ärade talaren i öfverensstämmelse med hvad därom finnes angifvet i statsrådsprotokollet, att jag nu icke behöfver uppehålla mig vid den saken.

Frågan är endast, huruvida verkligen denna stämpel kan anses vara så hög, att den kan på något sätt blifva skadlig för själfva näringslivet. Då tror jag, att man kan vara ense om att i alla de fall, där det gäller en verklig kapitalplacering, som är afsedd icke för en kortare tid utan för ungefär så lång tid exempelvis, som en deposition i en bank brukar afse, den föreslagna stämpelafgiften icke kan anses vara på något sätt och vis betungande. Däremot är det gifvet, att, i den händelse man icke placerar penningarna med tanke på att sålunda hafva dem kvar för en längre tid, utan man tänker på att så snart som möjligt, när en kursförändring därtill inbjuder, placera om dem, stämpeln naturligtvis skall drabba med större skärpa än eljest skulle vara fallet, och naturligtvis drabbar stämpeln med större skärpa, ju mindre eget kapital man inlägger i en sådan spekulationsaffär. Sålunda komma utan tvifvel de affärer att drabbas tyngst, som göras utan något som helst eget kapital endast och allenast i förhoppning att en vinst skall kunna göras genom kurskillnaden, därvid man ju kan säga, att denna stämpel, som beräknas på hela det kapital, som transaktionen omfattar, i själfva verket utgår på det lilla kapital, som representerar kursdifferensen. Men detta är ju sådana affärer, som man i allmänhet icke är så särdeles angelägen att speciellt omhulda.

Jag vågar därför tro, att för det slags affärer, hvars legitimitet icke från något håll kan bestridas, de af Kungl. Maj:t föreslagna stämpelsatserna nog icke äro särdeles betungande.

Här hafva emellertid anförts vissa skäl, som skulle tala för en nedsättning af stämpeln. Jag vill då först hålla mig till de skäl, som grunda sig på en jämförelse med förhållandena i Tyskland. Här har sagts, att Kungl. Maj:t föreslagit stämpelsatser, som vore två och en half gånger högre än de, som i Tyskland utgå i liknande fall. Ja, detta kan ju sägas vara riktigt. I någon mån torde likväl på grund af den omständigheten, att i Tyskland stämpeln icke

*Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)*

Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)

alldeles är lagd efter samma grunder som här i Sverige, svårigheter uppstå för en verklig jämförelse mellan förhållandena i Tyskland och Sverige. I Tyskland förhåller det sig nämligen så, att, om kapitalet på sin vandring från den egentlige säljaren till den egentlige köparen passerar mellanhänder, hvilka handla i kommission, endast ett sådant fång är fritt från skatt. Detta vill med andra ord säga, att, om flera än två mellanhänder finnas, transaktionerna mellan de öfriga mellanhänderna stämpelbeläggas. I hvilken grad detta förekommer i Tyskland, är jag icke alls i tillfälle att upplysa, men jag förmodar, att det icke är alldeles ovanligt. Hos oss är det ju gifvet, att man i vanliga fall, när affärer göras i Stockholm mellan två kontrahenter, kan säga, att två mellanhänder användas. Är det så, att en affär göres mellan en person i landsorten och en person i Stockholm, är det nog minst tre mellanhänder, och göres affären mellan landsort och landsort via Stockholm, blir det fyra mellanhänder. Huru i dessa fall förhåller sig i Tyskland, kan jag icke säga, men om förhållandet där är likartadt med hvad hos oss äger rum, så blir, då ju stämpeln ökas med mellanhändernas antal, proportionen mellan den svenska och den tyska stämpeln icke precis såsom 2 $\frac{1}{2}$: 1 utan mindre.

Därtill kommer en annan sak, som kanske gör, att jämförelsen med Tyskland är något haltande, visserligen icke med afseende å den stämpelskatt, hvarom just nu är fråga, men med afseende på den beskattning, som i allmänhet hos oss och i Tyskland drabbar det kapital, hvilket nedlägges i liknande affärer. Emissionsstämpeln är nämligen i Tyskland väsentligt högre än här i landet. Den är i Tyskland 2 procent, under det den hos oss är $\frac{1}{2}$ procent för nya aktiebolag och 1 procent för aktier, som emitteras i ett redan befintligt bolag. Således är emissionsstämpeln här i landet lägre än i Tyskland, hvilket kanske tämligen ordentligt kompenserar vår högre öfverlåtelsestämpel, så att det skattebelopp, som komme att tillföras staten från kapital, placeradt på detta sätt, torde kunna proportionsvis blifva ungefär lika i de båda länderna.

Så vill jag säga, att man först tänkt sig, att bestämmelserna angående denna nya stämpelskatt skulle kunnat infogas i stämpelförordningen, men att man, när man kom saken in på lifvet, fann, att man måste utfärda en helt och hållet ny förordning, samt att det då skulle hafva sett litet egendomligt ut, om en sådan ny förordning skulle hafva resulterat i allt för litet utbyte för statskassan. Man ansåg, att $\frac{1}{2}$ miljon kronor väl vore det minsta, man borde kunna erhålla genom den nya skatten. Detta är också framhållet i statsrådsprotokollet. Nu tyckes utskottet ju anse, att man äfven med de af utskottet föreslagna stämpelsatserna skulle kunna få samma inkomst, men utskottet har dock varit så försiktigt, att utskottet icke gifvit sig djupare in på detta område. De skäl, om man så kan kalla dem, som äro anförda i denna riktning, äro icke synnerligen bevisande.

Det må nu vara huru det vill med denna sak. Den egentliga anmärkning, som här riktats mot de af Kungl. Maj:t föreslagna

stämpelsatserna, är ju, att, när en ny skatt införes, de, som träffas af densamma, gärna vilja undandraga sig den nya skatten, och att, ju högre den är, desto större är frestelsen därtill. I detta fall är ju naturligtvis omöjligt att få en fullt effektiv kontroll på alla transaktioner af ifrågavarande beskaffenhet, då ju äfven sådana, som ske direkt mellan två enskilda personer, äro skattepliktiga, men dessa transaktioner af naturliga skäl nämligen undandraga sig kontroll och endast tillfälligtvis torde kunna komma till allmänare kännedom.

*Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)*

Ja, jag vill visst icke förneka, att det kan vara ett viss berättigande i denna syn på saken. Frågan blir därför slutligen, såsom här också har sagts, hvilketdera man har smak för, om man har smak för att genom en lägre stämpel söka åstadkomma ett måhända något mindre antal öfverträdelser, som kunna vara att förvänta, särskildt i början, och på detta sätt vänja allmänheten vid den nya skatten, eller om man redan från början vill taga ut steget så långt som, efter hvad det vill tyckas, bevillningsutskottet eljest i och för sig icke skulle hafva ansett olämpligt.

Ja, då man helt och hållet bortser från de statsfinansiella skälen, kan man ju härvidlag välja hvilkendera vägen man vill. Man har slagit fast principen angående skattskyldigheten, och man har gjort detta på ett sätt, som i ena fallet skulle vara mera slutgiltigt och i det andra fallet en början till något annat, som sedermera skulle komma. Så stor är ju icke heller den statsfinansiella betydelsen af denna skatt, att, om Riksdagen skulle vilja sig med att genom en helt ny skatteförordning icke ens få en half miljon kronor, man ju icke kan hafva något direkt principiellt att däremot invända. För min del säger jag därför, att jag med ganska stort jämnmod kan finna mig i hvilketdera beslutet Riksdagen än fattar, antingen Riksdagen vill följa Kungl. Maj:ts förslag eller godkänna bevillningsutskottets hemställan, ehuru jag för min del naturligtvis fortfarande anser, att det icke är någon fara att taga Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Jag vill blott konstatera, att herr Moll tycktes stå på tämligen svag grund, då han ville försvara bevillningsutskottets förslag att sänka stattsatserna. Han upprepade flera gånger, att det vore en obetydlig reducering utskottet vidtagit. Denna reducering är dock visst icke så obetydlig. I ena fallet har utskottet sänkt den föreslagna skatten med en tredjedel och i det andra fallet med icke mindre än hälften.

Vidare framhöll herr Moll, och detta med skärpa, de stora svårigheterna med afseende å kontrollen. Men jag hemställer till kammarens ledamöter, huruvida de kunna anse, att den, som verkligen försöker undandraga sig stämpelbeläggnings, resonerar som så: nu, då stämpeln icke är mer än en krona per tusen, skall jag betala, men om den blir bestämd till en krona femtio öre per tusen, skall jag undandraga mig densamma. Jag tror icke, att det blir många, som komma att resonera på det sättet, och för öfrigt kan knappast ett kringgående af bestämmelserna äga rum beträffande

*Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)*

de transaktioner, som afse att bestå för längre tid. I detta fall måste nämligen den, som köper aktierna, låta registrera dem, och då kommer det fram, att transaktionen är avslutad. Det är alltså endast vid sådana öfverlåtelser, som mera afse spekulationer för tillfället, som man kan blifva frestad att kringgå förordningen. Men, såsom redan framhållits, tror jag icke, att det kommer att spela så stor roll, om vi här bestämma stämpelafgiften enligt Kungl. Maj:ts eller enligt utskottets förslag. Den, som vill kringgå förordningen i ena fallet, gör det troligtvis äfven i det andra.

Vidare talade herr Moll om börsförhållandena och att det skulle möta stora svårigheter att få dem ordnade, därest vi toge den högre skattesatsen. Detta tal förstår jag icke. När man vet, huru våra börsförhållanden för närvarande gestalta sig, är det klart att andra orsaker än den föreslagna stämpeln härvid äro afgörande. Nu är det på det sättet, att om en person vill köpa en aktie eller en obligation, vänder han sig i regel till en fondmäklare eller bank, som drifver fondrörelse, och begär att få tillhandla sig en aktie i det eller det bolaget eller den eller den banken. Banken har icke själf någon aktie att sälja, utan hör sig för hos en annan bank, som kanske icke heller har någon att sälja, utan vänder sig till en tredje, och så går det undan för undan, tills man träffar på en säljare. Då får emellertid icke denna sälja direkt till den bank, som ursprungligen fått ordern, utan affären skall gå genom alla bankerna, och hvarje bank för sig tager sitt courtage. Följden blir, att aktien eller obligationen eller hvad det nu är naturligtvis i afsevärd grad ökas i pris. Den nu föreslagna skatten är en ren bagattell i jämförelse med courtagekostnaderna. Det är i det senare afseendet, som förhållandena icke äro ordnade, och det är denna omständighet, som enligt mitt förmenande lägger största hindret för ett ordnadtt börsystem. Den ifrågasatta stämpelskatten däremot har en mycket liten inverkan på dessa förhållanden.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Moll: Den reduktion af stämpelafgifterna, som utskottet här föreslagit, kan ju synas vara obetydlig, såsom herr Ericsson i Ofvanmyra sade. Men den är icke obetydlig i jämförelse med hvad som sattes i fråga inom utskottet. Där var det verkligt på tal att göra en väsentligt större reduktion.

Nu säger herr Ericsson i Ofvanmyra, att antingen man sätter skattesatserna något högre eller något lägre, så kommer detta icke att ha något inflytande på, huruvida den betalas eller icke. Men detta strider mot all erfarenhet, som visar, att ju högre man sätter en dylik skatteafgift, dess större blir benägenheten att söka undandra sig densamma. Jag skall tillåta mig att erinra herrarna om, huru det gick med kortstämpeln, då Riksdagen år 1893 eller 1894 satte upp den. Hvad inträffade? Jo, inkomsten af kortstämpeln gick ner, icke därför att det användes mindre kort, utan därför att det smugglades så mycket mera. Och det dröjde icke mer än ett par år, innan Riksdagen fick sätta ned den ånyo och sätta ned den

*Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)*

betydligt under dess ursprungliga belopp. Häraf ser man, att nog inverkar stämpelafgiftens storlek på, om densamma betalas eller icke.

Vidare yttrade herr Eriesson i Ofvanmyra, att den föreslagna skatten icke skulle spela någon roll i jämförelse med courtaget. Jo, den spelar mycket stor roll, om man jämför den med det lagligen gällande mäklarcourtaget.

Vidare tyckte herr Ollas Eriesson, att det var mycket väl beställt med kontrollon. Det reder sig nog, sade han, ty om icke förr, så kommer man alltid vid inregistreringen af aktierna underfund med, om stämpelafgiften är betald eller icke. Nej, det kommer man icke underfund med. Ty jag kan registrera mina aktier huru mycket som helst, utan att därvid framgår, om jag betalt denna stämpelafgift eller ej. De två sakerna ha icke alls med hvarandra att göra. Enligt Kungl. Maj:ts år 1906 framlagda förslag om öfverlåtelsestempel, skulle stämpelafgiften erläggas vid registrering af aktie. Men enligt nu föreliggande förslag har betalningen af afgiften ingenting att skaffa med registreringen.

Herr statsrådet nämnde, att det vore svårt att jämföra våra förhållanden med de tyska. Detta är riktigt. Ty förhållandena äro väsentligen olika, oaktadt den tyska lagen har tjänat som mönster för det nu föreliggande förslaget. Herr statsrådet trodde för sin del, att det var någon öfverdrift, när man påstod, att de af honom här föreslagna afgifterna äro två och en half gång så stora som de tyska, ty i Tyskland är det blott ett fång, som är stämpelfritt, under det att här flera kunna blifva det. Ja, det låter ju säga sig, men här spela åter de väsentligt olika förhållandena in. I Tyskland förekommer i regel blott ett fång. Ty där äro affärerna koncentrerade på börsen. Det är dit vi sträfva, men dit ha vi ännu icke kommit.

Så anförde herr statsrådet till stöd för de af honom föreslagna högre afgifterna, att den tyska emissionsstämpeln vore väsentligen högre än vår. Ja, detta skulle jag snarare vilja anföra till stöd för den af utskottet föreslagna nedsättningen. Jag skulle vilja säga, att om vi taga de tyska förhållandena till utgångspunkt, vi borde bibehålla den proportion som i Tyskland gäller mellan emissionsstämpeln och öfverlåtelsestämpeln. Och göra vi det, komma vi väsentligt längre med afseende å storleken af den svenska öfverlåtelsestämpeln, än som är föreslaget af utskottet.

Såsom herr Eriesson i Ofvanmyra nämnde, har Första Kammaren på förmiddagen godkänt utskottets förslag i dess helhet med en liten redaktionsförändring, som i en senare punkt kommer att här föreslås. Under sådana förhållanden tillåter jag mig hemställa till Andra Kammaren, huruvida det icke vore lämpligt, att Andra Kammaren i denna punkt fattade samma beslut, som Första Kammaren på förmiddagen i dag har gjort.

Herr Branting: Sedan vi nyss från statsrådsbänken ha hört, att det väsentligen måste erkännas vara en smaksak, huru högt man skall sätta skatten i det här fallet, torde det väl vara svårt att

*Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)*

vidhålla den sats, som här drifvits i det första anförandet af herr Ollas Ericsson, att det skulle vara ett »sönderbrytande» af Kungl. Maj:ts förslag, ifall man med afseende å skattebeloppen frånginge de siffror, som af Kungl. Maj:t ifrån början ha ifrågasatts. Däremot är det ju klart, att, när man här har en möjlighet att komma åt dels kapitalet, sådant som det dyker upp och visar sig, och dels kanske, som man föreställer sig, särskildt aktiejobbet, det bör för många vara ganska motbjudande att nu vara med om att i minsta mån reducera de siffror, som öfver hufvud taget från vederhäftigt håll här föreslagits.

För mig har saken härvidlag ställt sig så, att jag anser, att man väsentligen har att välja på två olika vägar, hvilkendera man anser vara den mest lämpliga. Man kan sätta skattebeloppen relativt högt. Däraf följer åter, att man väl får lof att medgifva vissa undantag, som rätt väsentligt reducera värdet af de högre beloppen. Så har också Kungl. Maj:t i sitt förslag gjort, då Kungl. Maj:t, såsom af ett följande moment i samma paragraf framgår, velat göra vissa viktiga undantag, såsom t. ex. i moment 3 a, där det heter: »stämpelplikt äger icke rum, då bägge kontrahenterna äro fondhandlare och aftalet från hvardera sidan avslutas icke för egen räkning utan i kommission». Det blir helt säkert med denna bestämmelse så, att åtskilliga af de transaktioner, som man vid genomläsandet af hufvudstadgandena föreställer sig skola träffas af stämpelskatt, i själva verket komma att gå fria därifrån. Det kan då ifrågasättas, huruvida det icke vore riktigare och om man icke skulle i högre grad nå det ändamål, man afser, om man ginge den andra vägen och icke satte stämpeln så högt, men läte omfånget för stämpelplikten bli större.

Jag har för min del inom utskottet icke kunnat sluta öronen för de skäl, som anförts för nedsättningen. Då vi här ha att göra med områden, där det stöter på stor svårighet att i praktiken utkräva skatteplikten, så kan det vara vägande skäl, som tala för att icke gå upp så pass högt, att man för de personer, som det här är fråga om, lättar deras samvetsbetänkligheter, om de vid en eller annan transaktion undandraga sig den nya skatten.

Å andra sidan har det syntts mig, att man, i samma mån stämpelskatten sänkts och om man går in på den grundsatsen att göra undantagen så få som möjligt, skulle i realiteten kanske vinna mera än att på papperet ha den högre stämpelsatsen.

Nu vet jag, att emot det resonemang, som jag i min reservation fört och som endast går ut på stryket af detta undantag i § 3 mom. 3 a, invändes det från såväl utskottets som herr finansministerns sida, att det icke riktigt stämmer med den uppfattning, som ligger till grund för hela stämpelskatten i detta fall, nämligen att den skall afse att vara en skatt på kapitalet, när det, så att säga, dyker upp till ytan. Om man fasthåller detta och riktigt hårdt pressar den satsen, så skall jag gärna medgifva, att det icke kan vara fullt logiskt, att man beskattar samma kapital vid flera olika tillfällen, när det passerar en rad händer under kanske

*Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)*

kort tid. Men å andra sidan får jag bekänna, att det är väl dock så, att det ena kan man göra, det andra behöfver man icke låta. Man kan ju se denna skatt som en skatt på kapitalet, men också — såsom Kungl. Maj:t äfven gjort — som en skatt, afseende att åtminstone försvåra fortsättandet af det allmänskadliga jobberi, som helt säkert många föreställa sig, att man skulle kunna förminska, genom att införa bestämmelser, sådana som här föreslagits.

I motiveringen till den kungl. propositionen erkännes också uttryckligen, efter ett slags argumentering för den föreslagna skattesatsen på aktier, att den ifrågasatta skatteskyldigheten i viss mån torde lägga en hämsko på de allmänt gängse spekulationsaffärerna, särskildt terminsspekulationerna. Det framgår således efter mitt sätt att se saken, att denna tanke, att man skulle kunna komma åt aktiejobbet i någon mån genom det föreliggande förslaget, icke varit alldeles främmande för Kungl. Maj:t, när han utarbetade det samma i förevarande afseende.

Hvad beträffar tanken, att man skulle kunna gå den vägen att icke skrufva upp skattesatserna så mycket, men i stället låta skatten gälla öfver ett så mycket större område, så ha vi nyss hört ifrån herr finansministern, huru förhållandet ställer sig i detta fall i Tyskland, där man icke tvekar, när kapitalet vid dessa tillfällen passerar genom en serie af mellanhänder, att vid de olika passagera — vid alla utom en — lägga på en sådan lägre stämpel, som där finnes bestämd. Det är min fullkomliga öfvertygelse, att ju fler undantag man stipulerar i dessa afseenden, desto flere kryphål öppnar man för dem, som komma att vilja begagna sig utaf de utvägar, som ändå finnas för att komma undan stämpelbeläggning.

Jag tror således att, med hänsyn till enkelhet och effektivitet, hvilket väl bör vara minst lika angeläget, som någonsin att man sätter en hög skatt på papperet, skulle man komma bättre fram genom att gå den väg, som utskottet nu föreslagit, med något lägre skattesatser, än de af Kungl. Maj:t utsprungligen föreslagna, men å andra sidan, som jag tillåtit mig påyrka i min reservation, genom att stryka det där omnämnda undantaget. Nu förstår jag å andra sidan mycket väl, att det kan vara svårt att äfven i detta fall med ens taga för sig så mycket, som man skulle vilja, och det må medgifvas, att, huru denna lag än skulle komma att skrivas af Riksdagen, så kommer den naturligtvis i en mängd fall att kringgås eller helt och hållet negligeras. Det finnes redan nu bestämmelser angående mäklare, som just skulle ha sig ålagdt att uppgöra s. k. slutsedlar. Men oaktadt öfverträdelse af dessa bestämmelser äro belagda med ganska allvarsamma straff, så tillämpas dock icke detta, efter hvad pressen upplyser. Detta visar tydligt, att vi befinna oss på ett område, där det blir svårt att skaffa respekt åt gällande bestämmelser, och således tror jag, att enkelhet i dessa föreskrifter skulle vara en stor fördel, hvarför det vore bättre att kunna komma fram på den väg, jag här angifvit.

Därför har jag för min del uti den föredragna punkten af detta skäl och för att försöka få fram större effektivitet på ett annat

Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)

ställe, gått med om en sänkning, och det är det, som gör, att jag uti den nu föredragna punkten icke kan göra annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Den föregående ärade talaren yttrade sig visserligen om ett annat moment än det nu föreliggande och slutade med endast ett yrkande om bifall till utskottets förslag i nu föreliggande moment, men det torde i alla fall tillåtas mig, då hans yttrande var af ganska genomgripande art, att redan nu få svara några ord på hvad han där anförde, emedan den syn på tingen, som han där framlade, har en ganska stor principiell innebörd och äfven uti praktiken skulle få verkningar utaf en art, som jag för min del måste på det bestämdaste motsätta mig.

Det är alldeles riktigt, såsom den ärade talaren sade, att hans förslag bryter mot de principiella grunder, på hvilka Kungl. Maj:ts utaf bevillningsutskottet i öfrigt tillstyrkta förslag hvilat. När det är fråga om att utveckla en stämpelbeskattning, såsom det här i år ifrågasatts — och denna utveckling kommer nog framdeles att fortsättas vidare — är jag för min del af den bestämda övertygelse, att det är högst viktigt att se till, att principen kommer att bli riktigt lagd, och att icke därvidlag någon afvikelse sker. Det riktiga är utan allt tvifvel, att det kapital, som kommer till synes, blir beskattadt, men icke själfva transaktionen såsom sådan.

Men det har äfven mycket stora praktiska olägenheter det förslag, som herr Branting här framförde. Enligt hans yrkande skulle ju tredje mom. punkt a af tredje paragrafen utgå där det föreslås att stämpelfrihet skulle få äga rum: »då bägge kontrahenterna äro fondhandlare och aftalet å hvardera sidan avslutas icke för egen räkning utan i kommission». Genom denna strykning inträder naturligtvis i stället den bestämmelse, som förekommer i första mom. punkt b af samma paragraf, där det heter: »Dock att där den ene kontrahenten är fondhandlare och aftalet afslutats icke för dennes egen räkning utan i kommission, afräkningsnotan skall förses» med half stämpel, såsom det längre ned stadgas. Således skulle det här icke vara fråga om att belägga med hel stämpel någonting som eljest skulle vara fritt, utan att belägga med half stämpel något, som eljest skulle vara fritt.

Nu skulle detta först och främst ha den effekten med sig, att vid en hel massa placeringar af samma kapital men hvari flera personer taga del — det vill säga samma omfattning med afseende å kapital, men med anlitande af olika antal mellanhänder — skulle det bli olika skatteplikt. Således om jag vill placera 10,000 kronor uti aktier eller obligationer, och jag har en personlig bekant, som jag vet gärna skulle vilja öfverlåta aktierna till mig, gör jag affären med honom, och betalar naturligtvis vanlig stämpel för den transaktionen. Anlitar jag i stället två stycken kommissionärer, så får jag genom anlittandet af dessa mellanhänder betala 1½ stämpel, och anlitar jag tre mellanhänder — som, efter hvad jag nyss påpekade,

nog är regel, när affären sker mellan landsorten och hufvudstaden — får jag betala två hela stämpel. Således i transaktioner af precis samma slag blir stämpeln i ena fallet höjd med 50 procent. i andra fallet fördubblad, och det kan naturligtvis bli ännu mer stämpel vid sådana transaktioner, om mellanhänderna äro flere. Detta är gifvetvis både olämpligt och principvidrigt, och det synes mig därför icke böra förekomma.

*Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)*

Vidare skulle förslaget helt naturligt få den följden, att vid alla legitima kapitalplaceringar, där man använder minst två mellanhänder, blefve det ovillkorligen en förhöjning i stämpelplikten med 50 procent mot hvad den skulle vara enligt Kungl. Maj:ts eller bevillningsutskottets förslag.

Nu är det ju så, att just vid de allra mest legitima affärer, sådana som gå ut på en verklig placering af kapital, användas mellanhänder. Däremot ingen verkliga terminsspekulationer användes af helt naturliga skäl ingen mellanhand, eller allra högst en. Det lärers väl vid dessa gå till så — jag känner icke bestämdt till detta, ty jag har icke varit med om något sådant — att en person, som vill inlåta sig på terminsspekulation, vänder sig till en fondmäklare och tillkännager för honom sin önskan, och, om då denne fondmäklare är hågad att inlåta sig på affären och tror, att han kan få fatt i någon annan person, som har motsatt uppfattning om hvad som kan komma att i framtiden inträffa, då tager han sig an affären. Men icke går han då till en annan fondmäklare och ber om hans hjälp för att dela med sig den vinst, som kan vara att vänta af en sådan terminsaffär, ty det är att märka, att här icke är fråga om någon verklig, genast för handen varande valuta utan om något som kan vara att förvänta i en mer eller mindre aflägsen framtid. Således finnes ingen anledning härvidlag att anlita flere mellanhänder. På grund häraf skulle alltså terminsaffärer slippa helt och hållet ifrån den här förhöjningen af stämpeln, men ett sådant system kan väl icke vara riktigt, hvarigenom man skulle så att säga premiera de verkliga terminsspekulationerna på den legitima placeringens bekostnad.

Hvad kontrollen beträffar, så vet jag icke, att den på något sätt kan bli underlättad genom herr Brantings förslag. Förslagets syfte torde väl förnämligast vara att befria från skyldigheten att konstatera, att fondhandlare i de fall, då han handlade för egen räkning och sålunda vore skyldig att erlägga hel stämpel, ej falskeligen uppgäfve sig handla i kommission, hvarvid han, i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, ginge fri från stämpel. Men då, andra omständigheter att förtiga, enligt herr Brantings förslag, såsom jag visat, fondhandlaren vid kommissionsaffärer endast blefve skyldig erlägga half och ej hel stämpel, måste således jämväl i detta fall konstateras, huruvida affären verkligen skett i kommission eller för egen räkning, och att kontrollen häraf ej blefve enklare än enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag ligger i öppen dag. Jag tror därför, att både principiella och prak-

Angående
stämpelavgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)

tiska skäl tala mot ett sådant förslag som det af herr Branting framställda.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Det är naturligtvis mycket vågadt af mig att uppträda i denna fråga, ty det är gifvet, att jag icke är någon som helst fackman, men jag skall i alla fall något fästa mig vid hvad den ärade talaren på stockholmsbänken sade.

Han anförde, att om utskottets förslag i denna punkt skulle bli antaget, så skulle man få ordnade förhållanden, och då skulle man icke behöfva vara rädd för öfverträdelser. Således ifrån hans synpunkt synes det mig, som om det rätta vore att yrka afslag på alltihop, ty då behöfde man ännu mindre vara rädd för öfverträdelser. Om det förhåller sig så, att man skulle få ordnade förhållanden genom att låta papperen byta om ägare många gånger om dagen, skulle detta gå lättare om man icke hade någon stämpel alls, mot om en stämpel af 1 krona per tusen skall betalas. Här gäller ju tvisten endast 50 öre, eller huruvida man skall följa Kungl. Maj:ts förslag, som satt stämpeln till 1: 50 per tusen, eller utskottets förslag, som satt den till 1 krona per tusen. Således skulle man, synes det mig, komma att få lika bra ordnade förhållanden, om stämpeln sättes till 1: 50 per tusen, som om den sättes till 1 krona per tusen. Jag kan icke alls förstå, att denna skillnad skulle förändra förhållandena ett spår.

Dessutom nämndes, att det skulle bli så stor skada för näringsvärlden och näringslifvet, om Kungl. Maj:ts förslag skulle bli antaget. Ja, jag får verkligen säga, att jag icke kan inse, att det skulle bli någon stor förlust för näringslifvet, ty dessa, som jobba i aktier, producera icke för 10 öres värde om året. Om dessa aktier byta om ägare 10 eller 20 gånger om året, är, såvidt jag förstår, ifrån statens och näringslifvets synpunkt betydelselöst. Jag tror således, att man mycket väl kan bifalla Kungl. Maj:ts förslag eller den reservation jag m. fl. afgifvit. Jag tycker, att man icke behöfver vara så rädd för vare sig det ena eller andra i detta afseende, såsom jag påpekat.

Det synes mig, att nu, då det är fråga om värdestegringskatt, bör denna vara den lämpligaste värdestegringskatt, som man skulle kunna tänka sig. Ty de, som icke ville underkasta sig denna värdestegringskatt, slippa att jobba med aktier, vilja de åter jobba, få de betala värdestegringskatt, så det beror således på dem själfva, om de vilja underkasta sig denna beskattning eller icke.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman! Endast några ord för att bemöta den siste talaren. Han yttrade sig om denna sak på ett sådant sätt att jag förmodar, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet inom sig tänkte: Gud bevara mig för mina vänner! Den tankegång, som föresväfvade herr Jansson i Krakerud, har icke, så framt man kan döma af motiveringen och då man vet, att herr statsrådet förstår denna sak, ledt herr statsrådet, då han framlagt förslaget. Man får nämligen, då man bedömer denna sak,

icke tänka endast på, att det här är fråga om att träffa aktiejobberiet, utan man måste betänka, att det också finnes fullt legitima affärer på detta område. Man får komma ihåg, att det spelar en viss roll, att den som har kapital kan vilja placera detta i företag af en eller annan art, t. ex. i industriella företag, som till mycket stor del baseras just på aktiebolag. Därför får man icke sätta likhetstecken mellan ett lätt sinnigt jobberi och legitima affärer. Utskottet har, som framgår af motiveringen, tänkt sig, att man bör gå med försiktighet tillväga på detta område, såsom på alla andra, helst det gäller att nu göra början med detta område. Man bör vara rädd för att skrämman bort kapital från företag af denna art. Det har redan — fastän i annat syfte — framhållits från statsrådsbänken, att en ännu större skillnad förefinnes mellan emissionsstämpel och denna stämpel i Tyskland, hvilket land ju är den förebild, som här är följd. Det kan ju vara skäl att äfven i detta afseende följa det gifna exemplet. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)*

Efter det öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner dels på godkännande af utskottets förslag till ifrågavarande moment, dels ock på godkännande af det förslag till lydelse af samma moment, som framstälts i den af herr Åkerberg med flere afgifna reservationen. Herr talmannen förklarade sig härvid finna den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig, men som votering begärdes af herr Jansson i Krakerud, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förslag till 3 § 1 mom. i förordning angående en särskild stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej!

Vinner Nej, har kammaren godkänt det förslag till lydelse af samma moment, som framstälts i den af herr Åkerberg med flere afgifna reservationen.

Voteringen utföll med 92 ja mot 72 nej; och hade således kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse af berörda moment.

Sedan 3 § 2 mom. föredragits, begärdes ordet af

Herr Palme, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det har yttrats om den här förordningen, att den med all sannolikhet kommer att på åtskilliga punkter kunna kringgås, och tyvärr är det ju så, att många af dess paragrafer äro så pass dunkelt affattade, att de

Angående
stämpelafgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)

nog lämna utrymme för ett eller annat kringgående. Särskildt vill jag i sådant afseende fästa uppmärksamheten vid det moment i 3 §, som det här är fråga om. Det gäller enligt stadgandet i detta moment, att, ifall en affär afslutas mellan en kontrahent i Sverige och en annan i utlandet, den skall anses såsom afslutad i utlandet. Det behöfs sålunda icke mera än att en fondmäklare i Stockholm har en filial i Köpenhamn och att en person, då han vill köpa ett papper, vänder sig, icke till fondmäklaren i Stockholm, utan till filialen i Köpenhamn och gör upp om ett visst antal aktier eller obligationer af en viss sort — och strax blir stämpeln hälften af den vanliga. Samtidigt med att man telefonerar till Köpenhamn om detta, gör man upp med filialen, att likvid kan ske genom kontoret i Stockholm. Detta är ju det enklaste kringgående man kan tänka sig, och det är icke osannolikt, att den här lagen lämnar tillfälle till andra sådana.

Det kan ju finnas åtskilliga andra formella anmärkningar mot öfriga paragrafer, men jag vill hvarken göra något yrkande i här berörda afseende eller beträffande andra paragrafer, ty jag är fullt öfvertygad om att denna lag snart nog, sedan den under ett eller annat år varit begagnad af allmänheten, kommer att underkastas så pass stora förändringar, att vi efterhand få en tillfredsställande lag. Blott i ett afseende skulle jag vilja angående detta moment 2 göra en hemställan. Momentet börjar sålunda: »Afslutas aftal om köp eller byte af fondpapper i utlandet — — —». Denna lydelse har af en eller annan tolkats så, som om därmed skulle afses utländska fondpapper, hvilket naturligtvis icke är meningen, utan meningen är: »Afslutas i utlandet aftal om köp eller byte af fondpapper — — —». Jag ber därför, herr talman, att få hemställa, att momentets början får just denna lydelse.

Vidare anförde

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman! Gent emot denna af herr Palme föreslagna förändring skulle jag vilja påpeka, att punkten är antagen af Första Kammaren med den lydelse, som Kungl. Maj:t och äfven utskottet föreslagit. Jag ser knappast någon möjlighet att man skulle kunna åstadkomma någon sammanjämkning i en sådan sak, och då jag icke tror, att det föreligger någon fara för olägenheter af den art herr Palme varnat för, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner å de därunder framställda yrkandena biföll kammaren utskottets förslag.

Efter föredragning af 3 § 3 mom. yttrade

Herr Branting: Herr talman! Då jag redan haft tillfälle att utveckla den ståndpunkt, som föranledt min reservation, så skall jag

icke ytterligare trötta kammaren vid denna timme på natten med den saken. Jag endast ber att få vidhålla, att efter min uppfattning det dock är att alltför mycket pressa de rent teoretiska synpunkterna, när man, som herr statsrådet gjort i sitt svar, vill göra gällande, att det som nu föreslagits nödvändigtvis måste vara en kapitalskatt, men att det alls icke därjämte fick vara någon skatt på dessa transaktioner, beträffande hvilka efter min öfvertygelse en ganska stark stämning i landet med all rätt kräver, att de, så vidt det genom skattläggning låter sig göra, må förhindras.

Men som sagt, det är min tro, att hela denna lagstiftning måste inom ganska kort tid på grund af de erfarenheter, som man kommer att göra om dess otillräcklighet, undergå vissa modifikationer. Och jag hoppas då, att dessa må gå i den riktning, att man utsträcker stämpelplikten. Då det ju emellertid ändå är bra, att en sådan här lag kommer till stånd, så vill jag, oaktadt lagen sådan den nu är föreslagen, är ganska ofullkomlig, icke göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets förslag godkändes.

3 § 4 mom.; öfverskriften till 1 kap.; 4 och 5 §§; öfverskriften till 2 kap.; 6—8 §§; öfverskriften till 3 kap.; 9 § och 10 §.

Godkändes.

Efter föredragning af 11 § lämnades ordet till

Herr Karlsson i Göteborg, som anförde: Herr talman! Vid öfverläggningen om detta ärende i Första Kammaren har man gjort ändring i den elfte paragrafen. Det första stycket, som börjar med »Fondhandlare» och som slutar med »tillsyningsman» har man låtit vara lika med hvad utskottet föreslagit, och det andra stycket är också lika med utskottets förslag. Men beträffande tredje stycket som börjar med »Hvad tillsyningsman» och slutar med »dylik beskaffenhet» har Första Kammaren för sin del gifvit detta stycke följande lydelse:

»Tillsyningsman vare pliktig att, då annan tillsyningsman för fullgörande af sin granskningsplikt äskar upplysning om visst angifvet förhållande, meddela hvad han i sådant hänseende vid granskning af fondhandlares handlingar inhämtat. Hvad tillsyningsman sålunda eller vid granskning af fondhandlares handlingar inhämtat, må tillsyningsman yppa allenast i fall då sådant erfordras för anmälan till åtal för förseelse mot denna förordning eller ock för utredning vid domstol i mål af dylik beskaffenhet.»

Det sista stycket i paragrafen har Första Kammaren lämnat oförändradt. Då nu den förändring, som Första Kammaren vidtagit i tredje stycket, så vidt jag kan se, innehåller en förbättring, skall jag be att, för att kammarne skola fatta lika beslut, få yrka bifall till den lydelse, som Första Kammaren antagit.

*Angående
stämpelavgift
vid köp och
byte af fond-
papper.
(Forts.)*

Angående
stämpelavgift
vid köp och
byte af fonä-
papper.
(Forts.)

Herr Petré: Herr talman! Vid genomläsningen af den af utskottet föreslagna formuleringen förefaller det mig, som om det i sista stycket uti 11:te paragrafen inrymda stadgandet om straff-påföljd bort stå under nästa kapitel, som har rubriken »Ansvarsbestämmelser» och som handlar om böter och annat, som står i sammanhang därmed. Men då jag icke vet, om ett sådant förslag skulle stå i öfverensstämmelse med hvad Första Kammaren beslutit, skall jag för min del icke göra något yrkande.

Herr Karlsson i Göteborg: Med anledning af herr Petréns yttrande ber jag få nämna, att Första Kammaren uti ifrågavarande stycke beslutat i enlighet med utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slut. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet godkände kammaren ifrågavarande paragraf med den ändring däri, som föreslagits af herr Karlsson i Göteborg.

Öfverskriften till 4 kap.: 12—17 §§; öfverskriften till 5 kap.: 18—21 §§; öfverskriften till 6 kap.; slutstadgandet och rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades besvarad genom ofvan omförmälda beslut.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Angående
användande
af riksbankens
vinst för år
1907.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget bankoutskottets utlåtande, n:o 4, angående användande af riksdagen bestämdes år 1907.

I den till innevarande års riksdag aflättna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t föreslagit, att af riksbankens vinst för år 1907, utgörande kronor 9,639,023:48, ett belopp af kronor 7,450,000 måtte anvisas för statsverkets behof att utbetalas vid den tid under år 1909, som af Riksdagen bestämdes.

Vidare hade Kungl. Maj:t i samma proposition föreslagit, att af riksbankens ifrågavarande vinst ett belopp af 1,225,000 kronor skulle afsättas såsom en dispositionsfond för statsverkets framtida behof.

Sedermera hade till utskottets behandling öfverlämnats Kungl. Maj:ts proposition, n:o 171, däri föreslagits, att för statsverkets behof till utbetalning vid den tid år 1909, som af Riksdagen bestämmes, af riksbankens vinst för år 1907 måtte anvisas, utöfver

det belopp af 7,450,000 kronor, hvarom framställning i sådant afseende redan gjorts, ytterligare 1,225,000 kronor.

Angående användande af riksbankens vinst för år 1907.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att Riksdagen ville besluta:

a) att af riksbankens vinst för år 1907 ett belopp af 8,675,000 skulle öfverlämnas till statsverket;

b) att statsverkets andel af bankovinsten för år 1907 skulle af fullmäktige i riksbanken tillhandahållas statskontoret att utgå med en fjärdedel under loppet af hvarje af månaderna januari, april, juli och oktober 1909;

c) att af förenämnda årsvinst ett belopp af 964,000 kronor afsattes till riksbankens reservfond; samt

d) att af vinsten återstående 23 kronor 48 öre skulle kvarstå å kontot »reserverade medel till framtida disposition».

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herrar *Vahlquist* och *Hansson*,

af herr *Svensson* i *Skyllberg*, som ansett, att Kungl. Maj:ts proposition n:o 171 icke bort af utskottet tillstyrkas; samt

af herr *O. Björklund* mot utskottets motivering.

Sedan utskottets hemställan upplästs, yttrade

Herr *Svensson* i *Skyllberg*: Herr talman! Då jag icke velat vara med om bankoutskottets förändrade hemställan, hvori bankoutskottet föreslagit, att af riksbankens vinst för år 1907 ett belopp af 8,675,000 kronor skall öfverlämnas till statsverket, utan yrkat på, att bankoutskottets ursprungliga beslut skulle stå fast, hvarigenom bankoutskottet föreslår Riksdagen bestämma, att till statsverkets behof skulle af riksbankens vinst anvisas ett belopp af 7,450,000 kronor att utbetalas under år 1909 samt att 225,000 kronor skulle kvarstå såsom dispositionsfond för statsverkets framtida behof — och 1,000,000 kronor skulle afses för en pensionsfond — så är detta icke därför, att jag anser det vara så synnerligen nödvändigt, att en del af riksbanksvinsten bokföres såsom en särskild pensionsfond, då dessa pensioner i alla fall skulle utgå, vare sig riksbanken har en sådan fond eller icke. Men jag gick med på detta förslag att afsätta medel till en särskild pensionsfond, då det var den enda formen för att inom bankoutskottet få majoritet för en annan uppfattning, än den praxis som hittills länge följts, nämligen att af riksbanksvinsten endast de lagstadgade 10 procenten af vinsten skulle bibehållas för riksbankens behof. Det synes mig nämligen vara oriktigt, att Riksdag och regering år efter år taga af riksbankens intjänta medel så mycket som nu några år skett och låta banken behålla endast en obetydlig del. Det är uppenbart, att dess fonder därigenom stärkas i allt för obetydlig mån. Då den allmänna rörelsen kräfter en större ökning för hvarje år, så skall riksbanken, om detta fortfar, allt mindre bli i stånd att tillgodose dessa kraf och att upprätthålla sin ställning som reglerande och ledande bank.

*Angående
användande
af riksbankens
vinst för år
1907.
(Forts.)*

Nu säger man, att riksbankens ställning är lika solid, vare sig dess fonder äro något tiotal miljoner mer eller mindre. Detta är fullkomligt sant. Men en annan fråga är denna: äro riksbankens fonder sådana, att banken kan under kristider stödja den allmänna rörelsen i den mån, sådant är önskligt? Jag tror, att den sista tiden har visat, att riksbanken icke kunnat stödja näringarna inom landet så, som man haft rätt att vänta. Då kan man fråga: huru mycket vilja Ni, att riksbanken skall stärkas? Jo, om riksbanken finge under en tid framåt behålla en större del af uppkomna vinsten, d. v. s. åtminstone så länge till dess att fonderna blifvit så starka i förhållande till rörelsens kraf, sådana dessa befinnas vara enligt bank-rapporterna, som de voro vid tiden för banklagens antagande i förhållande till den dåvarande rörelsens omfattning, så tror jag, att detta vore det minsta, som man kunde sätta ifråga. Dessa uppsamlade fonder skulle under normala tider ligga i goda och räntebärande utländska papper, som alltid kunna vara realisabla. Då kan man säga: på dessa främmande papper kommer riksbanken att göra ränteförlust, då de lämna mindre ränta än den svenska staten i genomsnitt betalar för sina lån. Ja, det är sant, att en ränteförlust sannolikt skulle komma att uppstå. Men jag undrar, om icke den ränteförlust, som skulle kunna uppstå på dessa fonder, om de kunde åvägbringas till en summa af några tiotal miljoner kronor, icke skulle till fullo uppvägas af den trygghet, som näringarna och den allmänna rörelsen ägde i och genom denna fonds tillvaro.

Vidare tror jag, att det bör tagas under öfvervägande, om icke formerna för riksbankens sedelutgifningsrätt äro för snäva och om de icke kunde göras i någon mån mera elastiska. Hvad jag tror att näringslivet har rättighet att fordra af riksbanken är, att privatbanker, som sköta sig korrekt och mot hvilkas skötsel bankinspektionen icke kan ha något att anmärka, böra ha rätt till bestämd rediskontering hos riksbanken, till en viss tämligen hög procent af sina egna fonder, och att den diskontranta, som dessa banker borde betala på sin kredit, icke måtte sättas fullt så hård som hittills varit fallet, ty detta är endast att lägga en skatt på näringslivet och den allmänna rörelsen i öfrigt. Det säges, att här måste föras en återhållsamhetspolitik, så att jobberiet här i landet hämmas. Ja, kunde man härigenom endast komma åt jobberiet, så vore detta en korrekt och sund politik men det lägges på samma gång ett oskäligt tryck på näringarna och på ett ännu i stort sedt sundt affärslif. Skall det stramas åt allt mer och mer, så kunna vi sannerligen icke blifva i stånd att väcka till lif företag, som i sin ordning skapa skatteobjekt, som vi behöfva för att hålla vår ställning i det stora hela uppe. Detta tror jag lika visst som jag tror, att det varit nyttigt, att dessa varningens ord, som nu alltemellanåt kommit fram, låtit höra sig skarpare och tydligare för något år sedan, innan svindeln nått sin höjd. Jag tror, att allt bör göras för att krisen icke må bli tyngre och mera genomgripande än som är absolut nödvändigt.

Jag skall icke begära votering i denna sena timme, men jag har velat endast uttala dessa ord.

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Jag har vid frågans tidigare behandling stått på samma ståndpunkt som den siste talaren men böjt mig för de skäl, som Kungl. Maj:t sedermera i sin nu föreliggande proposition framlagt, och således anslutit mig till utskottets flertal. Men när man ser på penningknappheten i vårt land och ser något, huru den nuvarande krisen griper omkring sig mer och mer och griper omkring sig inom det legitima affärlifvet och industrien, så kan man verkligen i likhet med herr Svensson i Skyllberg undra, om riksbanken med sitt nuvarande rörelsekapital är situationen vuxen. Jag tror det icke, och tror icke heller att man medels denna lilla afsättning på 1,200,000 kronor skulle kunna underlätta affärlifvet, utan det behöfs nog effektivare åtgärder. Och man kan verkligen, som den föregående talaren gjorde, undra om riksbankens nuvarande räntepolitik är sund och riktig för vårt land — en politik med så oerhördt stora räntor. Ja, man svarar från vederbörligt håll, att den legitima affärsverksamheten kan alltid påräkna erforderligt rörelsekapital. Detta motsäges dock från alla håll, både från banker och enskilda. Man hör ju, att lån med bästa säkerhet icke beviljas, man hör, att redan beviljade lån med prima säkerhet uppsägas, man ser firmor med aktade, ansedda namn dagligen ramla öfver ända, och man ser, huru bankernas på indrifning beroende fordringar ökas i oroväckande grad. Den 31 mars uppgingo de till 9 $\frac{1}{2}$ miljoner och den 30 april till 12 $\frac{1}{2}$ miljoner mot ej fullt 2 miljoner kronor förra året. Mot alla erinringar om riksbankens räntepolitik hör man endast det svaret, såsom den föregående talaren också påpekade, att man måste gå till botten med de osunda affärerna och att det enda sättet att åstadkomma ekonomisk hälsa och återföra affärlifvet till sin rätta nivå är att uppmuntra sparsamheten och att öka exporten. Ja, äfven om det ännu skulle finnas osunda utväxter i affärlifvet, så tror jag dock icke, att detta resonemang kan försvaras i längden. Man kan icke försvara sig med att på detta sätt lägga oerhördt höga räntor på den legitima affärsverksamheten och industrien, pålägga räntor, som i längden bli för dem ruinerande. Ju längre den nuvarande penningknappheten och affärskrisen varar, desto mera förlamas industrien och desto mera oförmögen blir den att utveckla en kraftig export. Det enda medlet för oss är att införa friskt rörelsekapital. Dessa höga räntor synas mig nästan vara liktydiga med en utsvettning af industrien. De skapa endast gyllene tider för storfinansierare, göra de riktigt rika ännu rikare och dem, som litet ha, ännu fattigare, och skapa därmed en utmärkt marknad för baissespekulationer. En dylik fördelning af förmögenheten i vårt land kan dock icke vara idealet för den statsfinansiella verksamheten.

Jag skulle väl förstå denna strama finanspolitik och detta stillatigande iakttagande från Kungl. Maj:ts sida af penningknappheten i vårt land, om vårt land verkligen saknade resurser och vore sänkt

Angående användande af riksbankens vinst för år 1907.
(Forts.)

*Angående
användande
af riksbankens
vinst för år
1907.*
(Forts.)

i skulder upp öfver öronen, men hvarken det ena eller det andra kan sägas vara fallet. Ensamt värdet af våra statsjärnvägar täcker ju nästan hela vår statsskuld. Vi ha stora enskilda kapital nedlagda i våra privata järnvägar, våra städer och köpingar ha under de tio å femton sista åren till stor del moderniserats på ett för sundheten och hälsovården tillfredsställande sätt; det kapital som härför nedlagts, är icke bortkastadt. Slutligen ha betydande kapital bundits med att sätta vår industri i tidsenligt skick. Hvarigenom vi ju kunna beräkna att skapa produktivt kapital. Det gäller för oss ovillkorligen att söka åstadkomma en förändring af riksbankens hela finanspolitik och hela denna åtstramningspolitik, som i längden kommer att föra till förödelse och ruin för vårt affärslif och industri.

Herr Vennersten: Herr talman! Jag ber kammarens ledamöter om ursäkt för att jag vågar taga uppmärksamheten i anspråk under några minuter. Men jag kan icke låta detta tillfälle gå förbi utan att något beröra de nuvarande förhållandena inom affärsvärlden.

Jag inser mer än väl, att den åtgärd, som den ärade reservanten ifrågasatt, icke nämnvärdt skulle lätta penningmarknaden här i landet. Men en sådan åtgärd kan dock hafva en viss moralisk betydelse. För att bevisa detta ber jag att få citera några ord af en framstående amerikansk bankman, som nyligen yttrat sig med anledning af den i Amerika pågående penning- och industrikrisen. Han säger följande: »Krisernas periodicitet är otvifvelaktigt en psykologisk företeelse och är uttrycket för den rytmiska rörelsen mellan hopp och miss-tröstan, optimism och pessimism, som alltid har utmärkt samhället. Så länge människan är en varelse, hvars omdöme till stor del bestämmes af känslorna, nödgas vi hafva växlande perioder af välgång och betryck.» Det är ju ganska betecknande, att en bankman, som är van att röra sig med siffror, dock kan inrymma en så stor plats åt känslorna, och hvem som helst af oss, som varit i beröring med affärslifvet en längre tid, kan icke undgå att gifva den mannen rätt i vissa afseenden. Jag tror mig under den senaste tiden hafva kommit underfund med, att den nedgång i efterfrågan på varor, som otvifvelaktigt existerar, icke uteslutande grundar sig på, att konsumtion och köpebehof icke finnas, utan till en stor del därpå, att en del af mellanhänderna befinner sig i ett kritiskt läge och nedtryckes af den allmänna känsla af osäkerhet, som nu råder. Jag har i dag konfererat i denna angelägenhet med en af Stockholms främste affärsmän och han bekräftade, hvad jag nu tillåt mig uttala. Han sade, att många af de jämförelsevis solida köpmännen måste hållas uppe af grossisterna, för att kunna gå igenom den kris, som nu råder, och dessa köpmän våga därför ej heller göra de inköp, som de under andra förhållanden skulle kunna göra. De våga icke i tid sörja för det behof, som kommer att föreligga. Följden blir, att äfven fabrikerna inskränka sina tillverkningar, utöfver hvad som betingas af den tidigare öfverproduktionen. I den stad, jag har den äran att här representera, hafva inom skilda grenar af affärsverksamheten inskränkningar gjorts, och jag har mig bekant, att ytterligare inskränkningar kunna väntas.

Under sådana förhållanden må man väl uttala den förhoppningen, att allting måtte åtgöras, som kan vara ägnadt att lugna den i viss mån oroliga och upprörda stämningen i affärsvärlden, och jag tror, att äfven ett så obetydligt uttalande som detta, eller ett påpekande af lämpligheten af en jämförelsevis så obetydlig åtgärd, som här varit ifrågasatt, skulle i sin mån verka lugnande. Skulle produktionsminskningen fortgå en längre tid, tror jag, att, då vi kommit till hösten, åtskilliga af våra fabriker icke kunna tillfredsställa de behof, som då kunna föreligga, utan blir det kanske utländingarna, som få fylla hvad vi icke förmå leverera.

Det är på grund af dessa förhållanden, hvilka synas mig synnerligen betänkliga, som jag nu tillåter mig uttala den förhoppningen, att våra finansiella spetsar måtte hafva sin uppmärksamhet riktad äfven på stämningen inom denna del af affärsvärlden.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Häruti instämde herr *Jesperson*.

Herr Branting: Det har på olika håll i kammaren redan fällts några allmänna uttalanden om den ledning af vår ekonomiska politik, som riksbanken utöfvar och hvilken man kommit in på med anledning af det föredragna utlåtandet.

Jag ber först och främst att i afseende på den sak, som nu föreligger, få för min del uttala mitt fulla instämmande i de synpunkter, som i reservationen gjorts gällande. Jag kan icke annat än beklaga, att omständigheterna skola vara sådana, att det icke är möjligt att göra något yrkande i den riktning, som i reservationen angifvits. Men det är ett orimligt förhållande, att vi kommit därhän på grund af uppskrufvade statsutgifter för ändamål, som till större delen äro improduktiva, att man måst på detta sätt fullkomligt barskrapa riksbanken och låta vinsten helt och hållet, kan man säga, gå till statskassans löpande utgifter.

I afseende på den stora och ännu viktigare fråga, som berörts af särskildt den siste ärade talaren, ber jag endast att få framhålla, att i detta fall arbetarnes intressen gifvetvis fullständigt sammanfalla med industriidkarnes. Det är således från *båda* dessa, ofta nog eljest hvarandra motsatta intressen i det industriella lifvet, som här verkligen kan riktas en allvarlig vädjan till dem, som bestämma detta lands ekonomiska politik, att icke låta detta stryningssystem gentemot den lifsdugliga industri, som i rätt stor utsträckning dock finnes, fortgå alltför länge, utan se till, om man icke snart anser sig hafva pressat ut tillräckligt af osunda affärer, så att man åter kan öppna krediten för de industrier, som äro sunda och lifskraftiga. Jag tror, att landet i sin helhet skulle förtjäna på en sådan omläggning, och jag tror, att både kapitalets och arbetarklassens representanter inom industrien skulle med glädje hälsa de första tecknen till, att man på detta sätt kunde åter få in mera normala förhållanden.

Herrar *Blomberg*, *Lindqvist* och *Tengdahl* instämde häruti.

Andra Kammarans Prot. 1908. N:o 63.

Angående
användande
af riksbankens
vinst för år
1907.
(Forts.)

Herr Martin: Herr talman, mina herrar! Jag är fullkomligt på det klara med, att den summa, hvarom här är fråga, icke spelar någon väsentlig roll i fråga om riksbankens ställning, men jag vågar dock påstå, att jag gifver uttryck för en såsom jag tror rätt allmän uppfattning, i fall jag säger, att det förslag, som regeringen här framkommit med att, utöfver hvad regeringen i statsverkspropositionen begärt, erhålla ytterligare en del af riksbankens vinst, har varit mindre lämpligt för tillfället med afseende på den ekonomiska ställningen i landet. Jag har från många håll bringats till den öfvertygelsen, att landet lider under ett penningtryck, som är större än det behöfde vara, och att emot finansledningen här i landet håller på att uppväxa en opinion, som är ganska stark. Jag kan för min del icke säga, huruvida denna opinion är fullt berättigad eller om den endast är uppkonstruerad, men den förefinnes i alla fall, och jag kan ännu mindre säga, huruvida finansledningen kunde göra mer i detta fall än den gjort. Men jag upprepar, att när en sådan opinion ganska allmänt förefinnes och, efter hvad jag tror, snart kommer att taga sig ett allvarligt uttryck, så förefaller det mindre lämpligt att framkomma med ett sådant förslag, som är afsedt att ens i någon mån förringa riksbankens starka ställning.

Det är detta jag velat gifva uttryck åt, utan att göra något yrkande. Jag hemställer emellertid, att de ledande männen här i landet måtte se något längre än blott därtill, att den s. k. bankledningen blir bankmässigt skött, och att de måtte tillse, huruvida det icke kan finnas anledning till det missnöje, som jag vågar påstå finnes ganska allmänt.

Jag har som sagdt icke något yrkande att göra.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Då den siste ärade talaren riktade ett slags klander, om jag så får fatta det, mot regeringen, och då det därvid naturligtvis egentligen gäller mig, därför att jag föreslagit, att, utöfver hvad i statsverkspropositionen hemställts skulle tagas i anspråk af riksbankens vinst för att ingå i statsregleringen, det återstående beloppet, som man då tänkte sig skola reserveras, nu jämväl skulle tagas i anspråk för berörda ändamål, så ber jag att med anledning däraf få säga några ord.

Från riksbankens sida hafva ju icke några som helst protester uttalats emot förslaget att riksbankens vinst i dess helhet toges i anspråk för statsregleringen. Riksbanksfullmäktige hafva icke uttalat någon annan betänklighet, än att de för sin del icke funnit det lämpligt, att, då en stor vinst tillfälligtvis inhöstas, man skulle taga hela denna vinst i anspråk för statsregleringen, enär man hade all anledning att antaga, att man ett annat år icke kunde påräkna lika mycket i detta afseende. Detta är innehållet af bankofullmäktiges uttalande i frågan, och det bestyrkes ytterligare af särskilda uttalanden, som jag i den vägen fått.

Nu hade också jag för min del från början den uppfattningen, att det icke vore lämpligt att för statsregleringen taga i anspråk så stor del af riksbanksvinsten, som man kunde, detta i öfverens-

stämmelse med hvad alltid förut varit vanligt, och jag föreslog därför, att en del af vinsten skulle reserveras för framtida behof. Sedermera hafva ju förhållandena, såsom herrarne väl veta och såsom står angifvet i den proposition, som från Kungl. Maj:ts sida i detta ärende aflämnats, ändrat sig så pass, att det icke var utan att man på grund däraf på ledande håll inom de båda utskott, som närmast varit däraf berörda och som närmast hafva att göra upp statsregleringen, hvilken finansministern eller regeringen ju icke har något att göra med — ty sedan i början af riksdagen förslaget härom aflämnats, är det ju Riksdagen, som själf uppgör statsregleringen, och denna sak beror i första hand på samarbete mellan statsutskottet och bevillningsutskottet — ansett, att det skulle vara lämpligt, att man ställde till Riksdagens disposition jämväl den återstående delen af bankovinsten. Det stötte emellertid på konstitutionella hinder att finna någon annan form för denna sak än att därom afgifva en kungl. proposition, och det var med anledning däraf och efter samråd med nämnda båda ordförande, som den ifrågakvarande propositionen aflämnades.

Nu har i sammanhang med behandlingen af detta ärende och med anledning af de förhållanden inom affärsvärlden, som nu äro rådande i landet, talet helt naturligt kommit att falla på ställningen härutinnan och på riksbankspolitikens förhållande till ställningen inom landet. Jag är ingalunda skickad att härvidlag uppräda för att på något sätt klargöra riksbankens politik i detta afseende. Men hvad jag lugnt kan påstå är, att på denna politik och på verkningarna af densamma gentemot landets näringslif spelar nu ifrågakvarande summa absolut ingen roll, och jag har äfven mycket svårt att förstå, att den omständigheten, att man skulle bibehålla denna summa åt riksbanken, skulle på något sätt kunna utöfva någon inverkan ens i tankarna hos den ene eller den andre. Och att det i verkligheten icke har något inflytande, torde tydligt framgå däraf, att, enligt den uppgift jag fått. Sveriges riksbank för närvarande har den starkaste ställningen i afseende å förhållandet mellan egna fonder och sedelutgifning som någon centralbank i med Sverige jämförliga länder har.

Den svenska riksbankens egna fonder uppgingo den sista mars detta år till nära 60 miljoner kronor, under det att utelöpande sedlar uppgingo till 190 miljoner kronor, sålunda föga mer än tre gånger de egna fonderna. I Norges bank var ställningen 22 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor resp. nära 71 miljoner kronor, således större proportion. Hos danska nationalbanken voro siffrorna 30 miljoner resp. 119 miljoner, hos Banque de France 225 miljoner resp. 4,991,000,000 och hos tyska riksbanken 244 miljoner resp. 1,541,000,000. Således, af alla dessa banker hade Sveriges riksbank den ojämförligt starkaste ställningen i förhållande till de utelöpande sedlarna, och under sådana omständigheter kan ju denna summa på 1 $\frac{1}{4}$ miljon icke spela någon roll, vare sig åt det ena eller andra hållet, för riksbanken i dess förhållande till allmänheten, men däremot spelar den en ganska väsentlig roll med afseende å statsregleringens ordnande, då man

Angående användande af riksbankens vinst för år 1907.
(Forts.)

Angående
användande
af riksbankens
vinst för år
1907.
(Forts.)

kanske med hänsyn till utgifterna eljest behöft tillgripa andra måhända mindre angenäma utvägar.

Herr Hildebrand: Herr talman! Jag skall icke upptaga kammarens ledamöters tid många minuter.

Önskligt hade varit, att denna debatt kommit något tidigare, då det förvisso är en mängd synpunkter, som kunde och borde här framhållas. Jag begärde ordet närmast för att taga fasta på ett yttrande, som här fälldes i denna korta debatt. Alla ha vi väl en känsla af att vårt land har kommit in i ett mycket allvarligt skede, och det gäller därför, att alla med samlade krafter försöka att föra vårt folk öfver krisen på ett så lyckligt sätt som möjligt. Det yttrande, som jag här velat slå fast, var det, som herr Branting fällde och som gick ut därpå, att här ha industriens män och industriens arbetare samma intressen. Jag tror, att detta yttrande är sant — sant icke minst, när det gäller utlåningspolitiken och kreditgifningen för industrien, men äfven i öfrigt. Och väl vore, om detta ord blefve en lefvande sanning rundt omkring i landet, där vi för närvarande se konflikter uti de flesta provinser, konflikter, beroende i ofantligt stor utsträckning därpå, att ifrån arbetarnes sida just nu, när krisen börjar på att utveckla sig som värst, komma kraf på höjda löner, uppsägning af aftal för att ytterligare få upp lönerna eller fordringar af annat slag.

Inom sågverksindustrien i Norrland lär det för närvarande råda ett åttiotal konflikter, i Skåne är det konflikter, i Stockholm är det också konflikter, och för öfrigt litet hvarstans. Det vore lyckligt för många, och det vore af den allra största ekonomiska betydelse, om det yttrande, som herr Branting här uttalat, kunde bli en lefvande sanning.

Herr Palme: Herr talman! Jag vill icke tillåta mig att sväfva så vidt ut från det föreliggande ämnet som den föregående ärade talaren, utan jag vill endast säga några ord till svar, om jag så må säga, på de anmärkningar, som från vissa håll riktats gent emot riksbankspolitiken, hvilken jag, såsom medlem af bankoutskottet, har tillfälle att se på litet närmare håll.

Jag är den förste att erkänna och att med glädje erkänna, att vår industri är full af lifskraft oaktadt den kris, hvilken vi nu hålla på att genomgå. Men blicka vi tillbaka på de år, som närmast förflutit före denna kris, märka vi nogsamt, att dessa år visserligen kunna kännetecknas af en alldeles sällsynt kraftig utveckling åt alla möjliga håll. Men man har därvid tydligen mindre tänkt på att konsolidera sig och spara än att utvidga sig så mycket man kunnat. Därigenom och genom känslan att de goda tiderna skulle fortbestå hafva värdena allför mycket, ja, jag tvekar icke att säga onaturligt mycket, uppskrufvats på alla möjliga områden. När nu krisen kom utifrån, så inträdde här hemma hos oss samma fenomen, som visade sig snart sagdt öfver hela världen, icke minst i det land, som ur vissa synpunkter står oss närmast i ekonomiskt afseende eller

åtminstone mycket nära — jag menar Tyskland. Hvad vi i närvarande stund behöfva, hvad som kännetecknar den närvarande krisen, är nödvändigheten af att på olika håll göra afskrifningar af de för högt uppskrufvade värdena. Detta är en långvarig och pinsam operation, men när vi ha genomgått denna nödvändiga operation, och sålunda åter kommit till solida värden, då gäller det att, med denna kris och dess erfarenheter för ögonen, försöka att föra in hela vårt land och alla dess förhållanden, icke minst i statsfinansiellt hänseende, på en sund sparsamhets väg. Man har från olika håll velat framhålla, att stundens svårigheter bäst skulle vara afhjelpna med ett större utländskt lån, hvilket skulle tillföra vårt land en större summa penningar. Jag tror icke, att detta vore lyckligt eller lämpligt. Man kan icke låna sig till ekonomisk solvens, ekonomisk soliditet. Af staten upplånade penningemedel kunna icke bringas ut i marknaden till industriens och näringarnas hjälp annat än genom lån, och lån kunna icke utges annat än mot betryggande säkerheter. Men det är just med afseende på säkerheterna det nu brister. Här hjälper endast sparsamhet, sedan vi genomlidit de under kristiden nödvändiga afskrifningarna. Det gäller, att en hvar enskild person, affärsfirmorna som sådana och hela staten slår in på den bogen.

Hvad nu riksbanken beträffar, föreställer jag mig, att en hvar, som haft tillfälle blicka något bakom kulisserna och som sett hvilka kraf ställts på vår centralbank, måste, med afseende å de svårigheter, som nu i så många månader rådt uti vårt land, erkänna, att den finanspolitik, riksbanken följt, har varit en sansad och riktig samt till en lugn afveckling af krisen ledande politik.

Det är under förhoppning, att denna kris, under hvilken vi befinna oss, nu skall fortsättningsvis lugnt och försiktigt afvecklas, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag. För min enskilda del har jag icke haft någonting emot, utan stod tvärtom icke fjärran från det förslag inom utskottet, hvilket sedermera tagit sig uttryck i reservationerna, och jag skulle gärna sett, att detta belopp, som först afsedt varit, blifvit sparadt för riksbanken, men under de förhållanden, som nu äro, vill jag icke här göra något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Med herr Palme förenade sig herrar *Kvarnzelius* och *Mallmin*.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman, mina herrar! Endast ett par ord med anledning af hvad herr statsrådet yttrade. Herr statsrådet yttrade, att det betyder ingenting för vårt lands finansiella ställning, om detta lilla belopp, hvarom nu är fråga, går till riksbanken eller icke. Det förstår jag också, och jag tror, att jag tillräckligt tydligt framhöll i mitt första anförande, att skälet till min reservation endast var att få den princip under debatt, om riksbanken skall få behålla någon större del af sin intjänta vinst än hvad som hittills under en följd af år varit fallet; och detta mitt syfte har jag nu nått genom den debatt, som nu försiggått.

Angående
användande
af riksbankens
vinst för år
1907.
(Forts.)

Angående
användande
af riksbankens
vinst för år
1907.
(Forts.)

Jag vill ta fasta på ett annat uttalande af herr statsrådet. Herr statsrådet framhöll, att knappt någon nationalbank var så stark i förhållande till sina utelöpande sedlar som vår riksbank. Ja, detta är godt och väl, men då riksbanken är så stark i förhållande till den utelöpande sedelmassan och då allmänt känt är, att riksbanken under de gångna månaderna några gånger varit så nära nere vid gränsen för den tillåtna sedelutgiftningsrätten, så tror jag, att jag hade rätt i hvad jag antydde i mitt första anförande, eller att formerna för vår riksbanks sedelutgiftningsrätt äro i någon mån för snäfvä.

Herr Lindqvist: Ja, herr talman, det är en ganska olämplig tid på dygnet att ta upp till behandling en fråga, som nu här skjutits fram i sista ögonblicket och som står så väsentligt på sidan om den sak vi skulle diskutera. Men man kan naturligtvis icke underlåta att ändå begära att få säga ett par ord med hänsyn till det, som herr Hildebrand nyss tillät sig framhålla.

Det bör väl kunna förvåna hvar och en, att herr Hildebrand icke ens kan finna sig i att höra ett uttryck fällas, där man angifver, att arbetare och arbetsgifvare ha gemensamma intressen. Det var, som han själf sade, detta uttryck, som uppkallade honom till en gensaga och som gaf honom anledning att erinra, att arbetarna borde taga sig i akt under tider, sådana som de vi för närvarande befinna oss uti, och icke framställa kraf på reglering af lönerna uppåt, utan de borde också bidraga till, att man kom öfver dessa svåra förhållanden. Jag ber att få säga om det uttrycket, att när man faller det, bör man väl ändå ta hänsyn till, att samtidigt lefnadsomkostnaderna alltjämt stiga i afsevärd grad, att arbetarne utan allt tvifvel i första hand ha att se på detta, sina fördyrade omkostnader för sitt uppehälle, och det är ju alldeles påtagligt att, äfven om man befinner sig i sådana ekonomiska omständigheter, som vi för närvarande äro i, man väl knappt kan begära, att arbetarne skola bära sina ökade kostnader utan att göra framställningar för att om möjligt få förhållandena så ordnade och reglerade, att äfven de kunna föra en något så när människovärdig tillvaro.

Herr Hildebrand tillät sig uttala, att det i Norrland pågick ett åttiotal konflikter. Jag ber emellertid att i det afseendet få korrigera hans uppgifter och meddela, att jag för mitt vidkommande icke känner till några konflikter inom sågverksindustrien i Norrland i annan form än mellan arbetsgifvare och arbetare förda förhandlingar rörande arbetsvillkoren. förhandlingar, som vi må hoppas skola leda till sådana resultat, att icke konflikter behöfva uppstå.

Till sist vill jag framhålla, att det synes mig vara en oegentlighet, att man på det sätt, som herr Hildebrand här gjort, söker draga fram denna arbetarnes ställning och begagna sig af hvilket tillfälle som helst för att gifva ett piskrapp åt arbetarne därför att de kräfva den rätt, som de utan tvifvel må anses ha befogenhet att göra gällande mot dem, som ha att leda och fördela arbetet här i landet, nämligen rätten till en dräglig utkomst för det arbete de utföra.

Det är detta och ingenting annat, som Sveriges arbetare vilja och i närvarande stund sträfva efter och försöka få uppfylldt.

*Angående
användande
af riksbankens
vinst för år
1907.
(Forts.)*

Herr Moll: Här ha under den diskussion, som nu förts, från olika håll fällts skarpa yttranden rörande det sätt, hvarpå Sveriges riksbank under den senaste tiden blifvit skött. Herr Svensson i Skyllberg yttrade sålunda att riksbanken under den senaste tiden icke kunnat stödja näringarna så, som man hade haft rätt att vänta; herr Branting hoppades, att vederbörande inom riksbanken måtte snarast möjligt upphöra med det strypningssystem, som på senare tiden tillämpats; och vidare uppmanade herr Martin höga vederbörande att tillse, det bankledningen blefve bankmässigt skött. Det är hårda ord, som här blifvit fällda angående riksbankens ledning.

Vi ha under den sistförflutna tiden genomgått en kris af en sådan våldsamhet, att jag tror, att man måste gå tillbaka ända till år 1857 för att finna dess like. Ännu ha vi icke arbetat oss igenom krisen. Vi lefva fortfarande under efterverkningarna af densamma, och, hvem vet, det kan måhända ännu dröja ganska länge, innan den kan anses vara öfverstånden.

Nu är det ju helt naturligt, att man, midt under nu rådande olyckliga förhållanden och med de förödande verkningar för ögonen, som krisen dagligen medför, på många håll skall hysa djupa bekymmer för huru detta skall sluta. Det är ju då också helt naturligt, att man söker efter någon, som man kan ställa till ansvar för detta sakernas beklagliga tillstånd.

Jag tror dock för min del, att man här icke får ställa riksbanksledningen till ansvar härför. Jag vill nu icke inlåta mig på att söka utreda anledningarna till den kris, som inträffat och som ännu icke fått sitt slut — de anledningarna ligga ganska långt tillbaka i tiden och äro af många olika slag. Jag skall i detta afseende inskränka mig till att framhålla, att krisen ingenting annat är än en naturlig följd af förut gjorda misstag och öfverdrifter af olika slag på det ekonomiska området. Hvad riksbanken beträffar, tror jag, att, om man närmare ser till, huru det i verkligheten förhåller sig, man måste erkänna, att riksbanksledningen gjort allt hvad i dess förmåga stått, icke för att afvärja krisen — ty det kan ingen riksbanksledning i världen göra, men för att, såvidt möjligt varit, lindra verkningarna af densamma. Detta har visserligen icke i allo lyckats, helt enkelt därför, att sådant icke kan mer än till en viss grad lyckas. Det kan mycket väl hända, att, när en gång krisen är öfver och man blir i tillfälle att lugnt öfverblicka hela dess förlopp, man då skall allmänt erkänna, att ledningen af Sveriges riksbank verkligen gjort hvad som kunnat göras för att lindra krisen.

Jag har velat yttra dessa ord för att ställa dem emot de uttalanden, som här gjorts från andra håll; det kan ju vara af nytta, att äfven andra meningar i denna fråga framföras, än de, hvilka här blifvit af flera talare så skarpt framhållna.

Herrar *Henricson* och *Andersson* i Västra Nöbbelöf instämde häruti.

Angående
användande
af riksbankens
vinst för år
1907.
(Forts.)

Herr Martin: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få nämna, att jag aldeles icke yttrat hvad herr Moll menade att jag här sagt, nämligen att riksbanksledningen icke vore bankmässigt väl skött. Jag har tvärtom sagt, att jag trodde, att så vore förhållandet men att det förefunnes skäl för *finansledningen* — och jag väjdade härvidlag till Kungl. Maj:ts regering — att tillse, huruvida och på hvilket sätt något möjligen kunde göras för att lätta den svåra affärsställning, som trycker vår industri, vår handel och våra näringar.

Jag vill tillägga, att jag inser mer än väl, att den nuvarande penningställningen är mycket svår och att bankledningen kanhända är förtjänt af mycket erkännande för den kurs i rätt riktning, hvaren nu styr. Men liksom man på ett upprördt haf måste för att rädda skutan hålla olja på vågorna, tror jag, att äfven i detta fall försiktighet, omtanke och andra välbetänkta åtgärder, som äro ägnade att underlätta den ekonomiska krisens öfvergång till lugnare förhållanden, böra vidtagas. Jag kan icke gifva någon anvisning på några dylika åtgärder, men jag hemställer, huruvida icke med en omtänksam finansledning sådana kunna utfinnas.

Herr finansministern gick i sitt svar icke nu in på *den frågan* — och det kan jag väl förstå — men jag har i mina många valmäns intresse ansett, att de ord, som nu här blifvit af mig sagda, verkligen bort utsägas.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Jag ber att få understryka de ord, som af herr Moll här blifvit yttrade, då desamma just angifva den uppfattning, som jag för min del hyser beträffande den fråga, som nu föreligger. Med den kännedom, som jag har om det lifliga intresse och det ingående studium af hithörande förhållanden, som ifrån riksbanksledningens sida visats, vågar jag säga, att denna handlat efter bästa förstånd och här sökt göra allt hvad göras kunnat. För min del är jag aldeles på det klara med, att vederbörande inom riksbanken haft fullgoda skäl att intaga den ställning, de i detta fall gjort gällande.

Här har särskildt af den siste talaren, om jag fattade honom rätt, yttrats, att det hade varit önskligt, om riksbanken icke hållit sig uteslutande inom det bankmässigas område, utan i dessa exceptionella tider också sökt att på andra, låt vara icke fullt så bankmässiga, sätt stödja och hjälpa näringslivet. Jag anser mig icke begå någon indiskretion, om jag just på grund af detta uttalande och för att ställa riksbanksledningen i det ljus, som den förtjänar, omnämner, att densamma därvidlag verkligen har gått icke så oväsentligt utanför ramen af den rent bankmässiga skötseln af riksbanken och gifvit sig in på områden, som, därest riksbanksledningen skulle ha tagit hänsyn till det uteslutande bankmässiga, den kanske icke bort gå in på. Den har sträckt sin hjälp utöfver den ram, som eljest är uppdragen för bankaffärer. Af helt naturliga skäl kan jag här icke närmare ingå på den saken, utan skall blott konstatera att så är förhållandet.

Det är alldeles gifvet, att i en sådan situation som den närvarande ofantligt många skola känna sig vara och äfven verkligen äro betryckta i afseende å sina affärsangelägenheter. Det är emellertid alldeles omöjligt — och något sådant vore för öfrigt efter min uppfattning icke nyttigt eller sundt — att söka stödja och hjälpa alla dessa, så att de komma ur sitt betryck; det är för riksbanken omöjligt att i någon större utsträckning kunna direkt bidra därtill — det skulle i så fall vara genom att stödja de enskilda bankerna i den mån så påfordras, för att därigenom sätta dessa i sin ordning i stånd att stödja sin klientel. Jag vågar emellertid påstå, att i det afseendet icke saknats stöd från riksbanken, där sådant har begärts och efter naturliga regler ansetts kunna lämnas. Men därmed är ju icke sagdt, att allt är afhjälpt. Det torde kanske närmast bero på de enskilda bankerna själfva att därvidlag sträcka sin hjälpande hand åt sina klienter i den utsträckning, dessa begära hjälp för att kunna känna sig nöjda. Nu är ställningen gifvetvis den, att på grund af de kristider, hvori vi lefva, och på grund af de bittra erfarenheter, som många af våra enskilda bankinstitut under de gångna tiderna fått röna, är det helt naturligt, att en mycket stor försiktighet gör sig gällande hos dessa banker. Man tror icke längre så mycket som förr på bärkraften af det ena eller andra företaget — man har måhända blifvit väl försiktig och misstänksam mot samma slags företag, som man fört icke tvekade att kraftigt stödja och hjälpa. Detta är ju emellertid blott en naturlig omkastning under sådana tider som de närvarande. Det är därför svårt att härvidlag uttala något direkt klander mot den ena eller andra, och jag tror också, att man i mångt och mycket går för långt, då man här klandrar bankerna. Jag tror nämligen, att man knappast kan räkna på någon mera genomgående förbättring af de rådande förhållandena, om hjälpsamheten från bankernas sida skulle utöfvas i den utsträckning, som påfordras. Så mycket är åtminstone säkert, att likaväl som det nuvarande betrycket beror på en massa olika orsaker, likaväl är det omöjligt att genom en enda institutions ingripande kunna afhjälpa detta betryck. Jag tror sålunda, att lika litet som man kan söka anledningen till detsamma på *ett* ställe, man kan få boten därför på *ett* annat ställe och rikta klagomål emot detta för den händelse, att man skulle finna, att boten dröjer.

Angående
användande
af riksbankens
vinst för år
1907.

(Forts.)

Herr Ekman i Göteborg: Herr talman! Här har talats om de kristider, som för närvarande råda i vårt land, och om anledningarna till desamma. Jag tror mig kunna angifva en af de viktigaste bland dessa anledningar, då jag visar på de högkonjunkturer, som under några år gjort sig gällande. Under de senaste åren ha vi inlåtit oss på affärsföretag, som varit så vidtomfattande, att våra kapital icke räckt till för dem. Så kom en kris, utgående från Amerika och gående öfver hela världen. Den träffade äfven oss, och den träffade oss på en tidpunkt, då vi i ekonomiskt afseende voro mera engagerade, än vi någonsin varit. Det är då tydligt, att vi skulle känna denna kris hårdare, än vi eljest skulle ha gjort. Vi ha fått

Angående
användande
af riksbankens
vinst för år
1907.

(Forts.)

känna denna kris bland annat i form af penningeknapphet och de höga räntesatser, som under de sista åren varit gällande.

Hvad skall man nu göra för att afhjälpa de rådande missförhållandena? Det hjälper knappast att något nedsätta räntan, och icke heller är det tillrådligt att upptaga obegränsade lån i utlandet, då vår skuldsättning redan är så betydlig.

Jag kan för min del icke finna, att vi ha någon som helst orsak att, såsom många gjort, rikta en anmärkning mot riksbanken i detta fall. En anmärkning mot riksbanken skulle ju dock kunna synas vara berättigad, nämligen den, att riksbanken måhända genom en tidigare diskontohöjning kunnat lindra penningekrisens inverkan. Men det är ju lättare att vara klok *efteråt* än förut och ingen kunde väl för ens ett år sedan tro, att det skulle gå så, som det nu gjort. Jag tror, att man måste uttala ett gillande af riksbankens kloka och lugna politik, och jag är förvissad om, att när räntan kan sättas ned, så kommer ock att så ske, och måhända är icke den dagen så långt aflägsen.

Häruti instämde herr *Lovén*.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke bli långrandig. Jag ber endast att med anledning af det yttrandet från statsrådsbanken, att riksbankens ställning nu vore särdeles stark, få påpeka, att i höstas denna ställning dock kanske icke var så stark. Om således med det åsyftade yttrandet afsågs att styrka, att det vore obehöfligt, att riksbankens ställning stärktes genom en afsättning af vinsten till riksbankens reservfond, tror jag, att denna slutsats icke är riktig.

Jag skall vidare be att få meddela, att jag har gjort en liten erfarenhet, som kanske belyser, hvarför riksbankens ställning är så stark, som den är. Jag tror, att orsaken därtill är, att riksbanken ibland förfarit hårdhänt. Jag vet nu icke, huruvida riksbanken förfarit med lenare hand mot enskilda personer än mot kommunerna, men jag har en erfarenhet om det sätt, på hvilket riksbanken behandlar Sveriges kommuner, och det sättet var enligt min uppfattning icke särdeles tillmötesgående. Jag ber att i korthet få meddela den erfarenheten. Västerviks stad hade i riksbanken ett lån på 750,000 kronor, som förföll i slutet af januari. Ett par dagar före förfalldagen kom en finansman här i Stockholm till mig och sade, att, som staden behöfde ett obligationslån så ville han erbjuda ett sådant. Villkoren voro 5 procent ränta, 3 procent kapitalrabatt och 10 års konvertering. Jag svarade, att det vore dyra villkor, som jag icke kunde tillstyrka staden Västervik att antaga. Mannen i fråga genmälde då, att detta anbud stode inte öppet många dagar, hvadan staden måste bestämma sig snarast.

Med anledning af ett till mig några dagar därefter från drätselkammarens i Västervik ordförande anländt telegram, däri uppgafs att lånet 750,000 kronor i riksbanken måste inbetalas inom närmaste dagarna, om obligationslånet icke toges, besökte jag riksbankschefen,

visade telegrammet och anhöll om några veckors anstånd, enär stadsfullmäktige i Västervik ansåge villkoren för det erbjudna obligationslånet för dyra samt därför ville söka på ett annat håll anskaffa penningar. Riksbankschefen svarade, att han icke kunde utan vidare lofva staden ytterligare anstånd för att söka på annat sätt ordna sina låneförhållanden.

Jag hemställde då till riksbankschefen, om jag icke kunde få meddela stadsfullmäktige, att han ställde sig välvilligt till vår begäran i den vägen; men icke ens detta kunde medgifvas. Då baron Langenskiöld frågade, om icke Västerviks stad fått anbud på ett obligationslån, svarade jag, att så var fallet, men att vi ansett att villkoren voro för dyra. Han ansåg emellertid, att, när man i sådana tider blefve erbjuden penningar på uppgifna villkor, skulle man passa på och antaga anbudet.

Några dagar därefter hade stadsfullmäktige sammanträde och uppdrogo åt ett par personer att jämte mig ordna låneförhållandena. Och ungefär en vecka efter det att riksbankschefen förordat, att vi skulle taga lånet på de erbjudna villkoren, lyckades vi att här i staden få ett annat obligationslån på villkor, som voro för staden väsentligen gynnsammare.

Jag tror sålunda, att vi handlade klokt då vi reagerade litet och icke voro så redobogna att antaga det erbjudna obligationslånet på de villkor, som riksbankschefen förordat. Jag antager, att han gjorde det för att stärka riksbankens ställning och han handlade väl klokt ur riksbankens synpunkt sedt. Då man kan tänka, att äfven andra kommuner blifvit behandlade på samma sätt, hvarigenom penningar inflyta jämförelsevis hastigt, tror jag, att vi däri hafva en ganska god förklaring till att riksbankens ställning är så säker som den uppgifves vara.

Herr talman, jag har heller intet yrkande att göra.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

§ 7.

Bankoutskottets memorial n:o 5, angående åtgärder för beredande af stadigvarande lokal för riksbankens kontor i Västerås föredrogs härefter; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 20, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om ändrade bestämmelser rörande valrätten till Riksdagens Andra Kammare, m. m.;

Angående användande af riksbankens vinst för år 1907.
(Forts.)

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 146, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd till kommunala och enskilda läroanstalter jämte i ämnet väckta motioner;

n:o 147, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd till en ifrågasatt samskola i Eslöf;

n:o 148, i anledning af kamrarnas beslut rörande lönereglering för landsstaterna i länen m. m.;

n:o 149, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till offentliggörande af förhandlingarna vid elfte internationella antialkoholkongressen;

n:o 150, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inrättandet af en vattenfallsstyrelse m. m.;

n:o 151, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Örebro stad af tomten n:o 18 vid Olaigatan i Örebro;

n:o 152, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad ordning för utbetalning af indelningsersättning m. m.;

n:o 153, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till befrämjande af byggnadsverksamheten å statens egnaomsområde vid Trollhättan;

n:o 154, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf, efter smeden Sven Nilsson i Ytter Enhörna socken;

n:o 155, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter trädgårdsmästaren Per Fredrik Petterssons vid Biby i Gillberga socken hustru Johanna Pettersson, född Gustafsdotter;

n:o 156, i fråga om det under riksstatens *nionde* hufvudtitel uppförda anslaget till rese- och traktamentspenningar;

n:o 157, i fråga om det under riksstatens *nionde* hufvudtitel uppförda anslaget till bidrag till vägunderhållet; och

n:o 158, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under *nionde* hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till bestridande af kostnaderna för undervisning vid generallandtmäterikontoret af landtmäterielever;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 68, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne jämte i ämnet väckta motioner;

n:o 69, i anledning af väckta motioner med förslag till lag angående förekommande af vanhäfd å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne;

n:o 70, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 25 april 1907 om inskränkning i rätten att erhålla laga skifte är stadgadt;

n:o 71, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i 7 § af lagen angående straffarbets och fängelsestraffs verkställande i enrum den 22 juni 1906;

n:o 72, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående folkskoleväsendet i vissa städer, lag om ändrad lydelse af 1 § i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 och lag om ändrad lydelse af 2 och 28 §§ i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902 samt inom Riksdagen i ämnet väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 och 4 §§ i lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm den 15 maj 1903 och en i anledning af densamma inom Riksdagen afgifven motion;

n:o 73, i anledning af väckt motion om ändring af 15 kap. 22 och 24 §§ i strafflagen; samt

n:o 74, i anledning af väckt motion om ändring af 15 kap. 22 § strafflagen; och

första särskilda utskottets utlåtande, n:o 2, med anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 88, med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m., dels väckta motioner i ämnet.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *K. Starbäck* under 2 dagar fr. o. m. den 18 maj och herr *E. P. W. Röing* den 18 maj.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,40 på natten.

In fidem:

Herman Palmgren.